

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

Brussel, 19.07.1995

COM(95) 382 def

GROENBOEK

Het Auteursrecht en de Naburige Rechten in de Informatiemaatschappij

door de Commissie ingediend

Inhoudsopgave	1.
Samenvatting	1
Inleiding	3
	6

DEEL EEN

I. Waarom een Groenboek?	10
A. Het auteursrecht en naburige rechten: een voorwerp van zorg voor de Europese Gemeenschap	10
a) Situatie van de interne markt	10
b) Culturele aspecten	11
c) Economische aspecten	11
d) Sociale aspecten	12
B. Gezamenlijke gedachtenvorming op wereldschaal	12
C. De Europese Unie gaat door met haar werkzaamheden	14
II. Vaststellen waar het om gaat	19
A. Een nieuw gegeven	19
a) De aard van de nieuwe diensten	19
b) Grensoverschrijdende diensten	21
c) Nieuwe marktstructuur	22
B. Stand van zaken met betrekking tot het auteursrecht en de naburige rechten	24
C. Mogelijke gevolgen	26
a) Met betrekking tot de deelnemers aan de informatie-maatschappij	26
b) Met betrekking tot het regelgevend kader	27
III. Het wettelijk kader voor de informatiemaatschappij	29
A. Bepalingen van het Verdrag inzake de interne markt	29
B. Communautaire richtlijnen en voorstellen voor richtlijnen	30
a) Richtlijn 91/250/EEG-Verdrag betreffende computerprogramma's	30
b) Richtlijn 92/100/EEG-Verdrag betreffende het verhuur- en leenrecht	30
c) Richtlijn 93/83/EEG-Verdrag betreffende de satellietomroep en de doorgifte via de kabel	31
d) Richtlijn 93/98/EEG-Verdrag betreffende de beschermingsduur	31
e) Voorstel voor een richtlijn betreffende de rechtsbescherming van databanken	31
C. Het risico van hernieuwde versnippering van de interne markt	32
Algemene vragen vooraf	33

DEEL TWEE

Keuze van de behandelde onderwerpen	35
--	-----------

Hoofdstuk één: Horizontale problemen

Afdeling I: Toepasselijk recht	38
Afdeling II: Uitputting van rechten en parallelimport	44

Hoofdstuk twee : Specifieke rechten

Afdeling III: Reproductierecht	49
Afdeling IV: Mededeling aan het publiek	53
Afdeling V: Uitzendrecht/digitale verspreiding	56
Afdeling VI: Recht tot digitale omroepuitzending	61
Afdeling VII: Morele rechten	65

Hoofdstuk Afdeling drie: Vragen met betrekking tot de exploitatie van rechten

Afdeling VIII: Verkrijging en beheer van rechten	69
Afdeling IX: Technische systemen voor identificatie en beveiliging	79

BIJLAGE

Vragen aan betrokkenen	84
-------------------------------	-----------

SAMENVATTING

1. De ontwikkeling van de informatiemaatschappij zal slechts geslaagd mogen heten, indien de talrijke nieuwe diensten en produkten die zullen ontstaan ten volle gebruik kunnen maken van de informatiesnelwegen. Alleen binnen een samenhangend nationaal, communautair en internationaal regelkader kunnen deze tot volle bloei komen. De regelgeving zal allicht aangepast moeten worden aan de nieuwe en gevarieerde eisen die kunnen voortvloeien uit het feit dat volkomen nieuwe paden worden betreden. Aanpassing van de rechtsregels inzake intellectuele eigendom is daar slechts één voorbeeld van. De aanpak waarvoor gekozen is bij de regelgeving met betrekking tot de interne markt kan als richtsnoer dienen voor het bepalen van ons beleid voor de informatiemaatschappij. Deze benaderingswijze biedt namelijk reeds nu een bepaalde samenhang en een solide kader, waarmee doelmatig op een aantal door de informatiemaatschappij gestelde uitdagingen kan worden ingespeeld.
2. De nieuwe diensten en produkten die via de informatiesnelwegen verspreid zullen worden, maken gebruik van reeds bestaande produkten, of leiden tot het scheppen van nieuwe produkten. Bestaande produkten zullen vaak bewerkt moeten worden alvorens zij in een digitale omgeving kunnen worden getransponeerd. Het scheppen van nieuwe produkten en diensten vereist zeer grote investeringen. Anders zouden de nieuwe diensten die in de informatiemaatschappij worden aangeboden inhoudelijk wel erg pover blijven. Juist de veelheid en de verscheidenheid van diensten kunnen voor de ontwikkeling van de infrastructuur gunstig zijn. Zonder deze inbreng zou het niet verantwoord zijn in deze infrastructuur te investeren, ten minste voor wat het aan individuele consumenten aan te bieden dienstenpakket betreft, dat voornamelijk toepassingen kent in de sectoren vrije tijd en onderwijs. Creatieve inspanningen die de investeringen in deze nieuwe diensten bevorderen, komen slechts tot stand en zijn slechts verantwoord indien de produkten en diensten in deze digitale omgeving afdoende beschermd worden door het auteursrecht en de naburige rechten.

Zodra een dienst namelijk op het netwerk wordt verricht, is het zonder adequate bescherming erg moeilijk om ervoor te zorgen dat het produkt of de dienst niet gekopieerd, bewerkt of geëxploiteerd wordt, zonder dat de rechthebbenden dit weten of er een vergoeding voor krijgen. Dit vloeit voort uit het feit dat het verzenden en kopiëren van grote aantallen gegevens met behulp van de digitale technologie veel gemakkelijker verloopt dan in een klassieke analoge omgeving het geval is.

3. Juist vanwege de specifieke kenmerken van de netwerken die in de informatiemaatschappij functioneren, zullen grote verschillen in het beschermingsniveau van produkten en diensten een belemmering vormen voor de totstandkoming van de informatiemaatschappij. De gebrekkige controleerbaarheid van het gebruik van het produkt en de eruit voortvloeiende mogelijkheden voor de marktdeelnemers om hun binding met een bepaalde plaats te verbreken, maken op een aantal gebieden een grotere harmonisatie van de bescherming door het auteursrecht en naburige rechten noodzakelijk.

Op communautair niveau is er, dank zij vier richtlijnen betreffende het auteursrecht en naburige rechten, reeds een bepaalde graad van harmonisatie bereikt. Dit juridische kader zal zeer waarschijnlijk binnenkort worden aangevuld met de richtlijn betreffende de rechtsbescherming van databanken. Met deze maatregel is de Gemeenschap haar handelspartners ver vooruit, omdat zij hiermee beschikt over een juridisch kader dat als opstap kan dienen voor de ontwikkeling van de diensten van de informatiemaatschappij.

Het gaat er nu om te bepalen in hoeverre deze harmonisatie afdoende is en of het anders geen aanbeveling verdient om ten minste voor de harmonisatie van aspecten die in het bijzonder voor de informatiemaatschappij van belang zijn, verder te gaan.

Zonder harmonisatie van de regels betreffende de exclusieve rechten om gebruik, reproductie e.d. van beschermde werken en diensten toe te staan of te verbieden zou het vrije verkeer van de desbetreffende goederen en diensten immers belemmerd worden. Daarom kan de territoriale versnippering van de krachtens het nationale recht verleende rechten alleen door middel van harmonisatie van de wetgeving van de Lid-Staten worden tegengegaan. Indien de harmonisatie op communautair niveau niet ver genoeg zou gaan, zouden overigens ook de afzetgebieden voor de nieuwe diensten wellicht te versplinterd blijven, waarmee de ontwikkeling geremd wordt van diensten die om rendabel te zijn een groter afzetgebied nodig hebben dan alleen de binnenlandse markten.

4. Derhalve komen hier een aantal horizontale problemen aan de orde, alsmede problemen betreffende bepaalde specifieke rechten en problemen betreffende de exploitatie van rechten. De horizontale problemen hebben betrekking op het toepasselijke recht en de uitputting van bepaalde rechten. De problemen betreffende specifieke rechten betreffen met name het recht van verveelvoudiging, het begrip "publiek" in het kader van het recht van mededeling aan het publiek en de analyse van bepaalde specifieke rechten welke mogelijk van toepassing zijn op de verschillende wijzen van digitale overdracht. In die zin moet onderscheid gemaakt worden tussen het recht van digitale verspreiding enerzijds en het recht van digitale omroepuitzending anderzijds. Het vraagstuk van de morele rechten komt eveneens uitvoerig aan de orde. In de hoofdstukken inzake de exploitatie van rechten volgt tenslotte een analyse van de vragen die betrekking hebben op het administratief beheer van de rechten en op systemen voor identificatie en technische beveiliging.

5. Het Groenboek beoogt kortom een brede raadplegingsprocedure op te zetten, op grond waarvan het toekomstige werkprogramma van de Commissie op het gebied van het auteursrecht en naburige rechten vastgesteld moet kunnen worden. De belanghebbende kringen wordt verzocht aan deze raadpleging deel te nemen. Deze werkwijze past in het kader van het streven naar een grotere doorzichtigheid van de werkzaamheden van de Commissie en houdt rekening met het subsidiariteitsbeginsel, aangezien er alleen voorstellen zullen worden gedaan wanneer deze als absoluut noodzakelijk beschouwd worden.

INLEIDING

1. Dit Groenboek en de denkoefening waartoe het een aanzet wil vormen, belichten een aantal problemen betreffende het auteursrecht en naburige rechten waarvan gebleken is dat zij in het kader van de ontwikkeling van de informatiemaatschappij bestudering behoeften, met name om bepaalde beleidslijnen uit te zetten.
2. De term informatiemaatschappij is eerder gebruikt in het Witboek van de Commissie *"Groei, Concurrentievermogen, Werkgelegenheid - Naar de 21e eeuw: Wegen en Uitdagingen."* In dit document wordt benadrukt dat *"de krachten in Europa moeten (...) worden gebundeld en de synergie moet worden versterkt, zodat zo snel mogelijk de doelstellingen kunnen worden verwezenlijkt die de opbouw van een (...) Europese informatie-infrastructuur (...) mogelijk maken"*¹.
3. Zoals in het Witboek is voorgesteld, heeft een task force onder voorzitterschap van de heer Bangemann in juni 1994 een verslag² gepresenteerd aan de Europese Raad van Korf. Dit verslag stelt: *"Dank zij de technologische vooruitgang kunnen wij nu informatie in elke denkbare vorm (...) verwerken, opslaan, terugvinden en meedelen, niet gehinderd door afstand, tijd of omvang"*. Het verslag kent aan de bescherming van intellectuele eigendomsrechten, als basiselement voor het regelgevend kader dat tot stand moet komen voor de ontwikkeling van de informatiemaatschappij, een specifieke rol toe. *"De groep is van mening dat de bescherming van intellectuele eigendomsrechten een antwoord moet geven op de nieuwe uitdagingen die mondialisering en multimedia inhouden, en zowel op Europees als op internationaal niveau een hoge prioriteit moet houden"* en *"Europa heeft er alle belang bij dat de bescherming van de intellectuele eigendom volledig tot zijn recht komt en op een hoog niveau wordt gehandhaafd."*
4. Naar aanleiding van de goedkeuring van het verslag Bangemann is een mededeling van de Commissie uitgekomen: *"Europa op weg naar de informatiemaatschappij: een Actieplan"*³. Dit document bepaalt het kader van de acties die de Commissie van plan is te ondernemen met betrekking tot dit thema en opent de weg voor meer gespecialiseerde studiedocumenten over bepaalde specifieke onderwerpen, zoals de bescherming van de intellectuele eigendom. In dat verband stelt de mededeling dat de reeds aangenomen of in behandeling zijnde maatregelen inzake het auteursrecht en naburige rechten opnieuw moeten worden bekeken en dat eventueel nagegaan moet worden of aanvullende maatregelen nodig zijn. De Raad Industrie en Telecommunicatie van september 1994 heeft deze richtsnoeren bevestigd.

¹ ISBN 92 826 74 24-X-1994, blz. 115.

² "Europa en de wereldwijde informatiemaatschappij - Aanbeveling aan de Europese Raad", Brussel, 26 mei 1994.

³ Mededeling van de Commissie aan de Raad en het Europees Parlement en aan het Economische en Sociaal Comité en het Comité van de regio's, COM(94)347 def., Brussel, 19 juli 1994.

5. In werkelijkheid bestaat de informatiemaatschappij nu reeds, aangezien de bestaande netwerken dank zij het gebruik van digitale communicatietechnologieën reeds gebruikt worden voor handel, onderwijs en onderzoek. Overigens valt hierbij aan te tekenen dat deze netwerken zich voornamelijk ontwikkeld hebben op basis van open stelsels van communicatienormen en dat de inhoud van de uitwisseling die op deze netwerken plaats vindt op dit moment slechts gedeeltelijk beschermd is door intellectuele eigendomsrechten.
6. Daar zich in de toekomst steeds meer onder het auteursrecht vallende werken en ander beschermd materiaal op de informatiesnelweg zullen bevinden, groeit de noodzaak van technische en juridische bescherming. Deze bescherming zou echter geen belemmering mogen vormen voor het gebruik van informatienetwerken. Digitale communicatietechnieken zullen waarschijnlijk slechts één van de mogelijke vormen van communicatie blijven. Andere bestaande informatie-dragers, zoals boeken, zullen een geschikte en allicht ook minder dure vorm van informatieverspreiding blijven. Om de mogelijkheden van de informatiemaatschappij volledig te verwezenlijken, dienen de belangen van alle betrokken partijen (rechthebbenden, hardware-fabrikanten, verspreiders en gebruikers van diensten alsmede netwerkexploitanten) in evenwicht te zijn.
7. Dit Groenboek houdt zich voornamelijk bezig met de problemen betreffende het auteursrecht en de naburige rechten in verband met de inhoud van de nieuwe diensten en produkten van de informatiemaatschappij, met inbegrip van bepaalde juridische en technische aspecten die van essentieel belang zijn voor de daadwerkelijke uitoefening van de rechten. Aangezien de Commissie in haar verschillende werkzaamheden op het gebied van de informatiemaatschappij reeds uitvoerig aandacht heeft besteed aan de industriële aspecten en de rol van de gebruikers, heeft zij er dit keer voor gekozen om zich in deze analyse te richten op problemen betreffende de bescherming van de rechthebbenden op het auteursrecht en de naburige rechten.

Dit Groenboek gaat echter niet in op de aspecten van het auteursrecht die verband houden met de compatibiliteit van netwerken en de hierop verleende diensten, zoals met name communicatienormen en -interfaces. De Commissie is zich bewust van het belang van deze aspecten waaraan reeds binnen de geldende rechtsbepalingen in de Gemeenschap aandacht wordt geschonken (zie in het bijzonder Richtlijn 91/250/EEG betreffende de rechtsbescherming van computer-programma's).

Dit Groenboek gaat evenmin in op alle problemen betreffende intellectuele eigendom in ruime zin die zich in het kader van de informatiemaatschappij zouden kunnen voordoen. Problemen betreffende octrooien, merken, tekeningen en modellen, know-how en zakengeheimen worden bijvoorbeeld niet behandeld.

De Commissie heeft verder werkzaamheden aangevat met betrekking tot andere aspecten van het regelgevend kader voor diensten binnen de informatiemaatschappij. Afgezien van de aspecten betreffende de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en persoonsgegevens die al apart zijn of zullen worden behandeld, zal de Commissie een Groenboek betreffende de rechtsbescherming van versleutelde signalen en een Groenboek betreffende de commerciële communicatie binnen de interne markt presenteren, en tevens een mededeling doen over de wijze waarop de doorzichtigheid van het regelkader kan worden bewerkstelligd zodat de nationale wetsontwerpen op dit gebied in overeenstemming zijn met de beginselen van de interne markt. Tenslotte is de Commissie een nieuwe overlegronde begonnen inzake de inhoud van een mogelijk communautair initiatief met betrekking tot de eigendom van de media. Bovendien zullen problemen betreffende het bevorderen van de ontwikkeling van nieuwe audiovisuele diensten, culturele identiteit en taalverscheidenheid, alsmede de gevolgen voor de bescherming van het algemeen belang, aan de orde komen in een Groenboek betreffende de ontwikkeling van nieuwe audiovisuele diensten.

8. Dit document bestaat uit twee delen. In deel één wordt getracht te beschrijven hoe de informatiemaatschappij zou moeten functioneren. Daarbij wordt erop gewezen hoe belangrijk de ontwikkeling van de informatiemaatschappij voor de Europese Gemeenschap is en tevens wordt duidelijk gemaakt hoe deze ontwikkeling binnen de interne markt verloopt. In dit deel wordt getracht vast te stellen wat er met de komst van de informatiemaatschappij op het spel staat.

In deel twee stelt de Commissie op basis van de bijdragen die haar door de belanghebbende kringen zijn voorgelegd negen onderwerpen aan de orde die in verband met het functioneren van de informatiemaatschappij voor het stelsel van bescherming door het auteursrecht en naburige rechten van prioritair belang worden geacht. Deze onderwerpen worden in drie hoofdstukken behandeld. De Commissie verzoekt de belanghebbenden hun mening kenbaar te maken over de vragen van zowel regelgevende als technische aard die in elke afdeling zijn geformuleerd.

- 9 De richtsnoeren die de Commissie in de verschillende afdelingen aangeeft, zijn slechts voorlopig en gebaseerd op de informatie waarover zij in dit stadium beschikt met betrekking tot het functioneren van de informatiemaatschappij. De vragen waarop zij graag commentaar ontvangt, zijn aan het eind van elke afdeling bijeengebracht en worden aan het eind van het document allemaal nog eens herhaald.

Dit document maakt deel uit van een raadplegingsprocedure. De belanghebbenden, organisaties en Lid-Staten wordt derhalve verzocht hun standpunt over de gestelde vragen kenbaar te maken. Het is mogelijk slechts een deel van de vragen te beantwoorden. Het commentaar, eventueel slechts met betrekking tot een deel van de vragen, dient vóór 31 oktober 1995 aan het volgende adres te worden toegezonden:

Europese Commissie
Directoraat-generaal XV
Interne markt en financiële diensten
Eenheid XV/E-4
Wetstraat 200
B-1049 Brussel

E-mail-adres:

E4@DG15.cec.be

DEEL EEN**I. WAAROM EEN GROENBOEK?****A. HET AUTEURSRECHT EN NABURIGE RECHTEN: EEN VOORWERP VAN ZORG VOOR DE EUROPESE GEMEENSCHAP**

10. De bescherming van het auteursrecht en naburige rechten is van groot belang voor de interne markt en heeft voor de Europese Gemeenschap een culturele, een economische en een sociale dimensie.

a) Kader van de interne markt

11. De Gemeenschap hecht aan het vraagstuk van de bescherming van de intellectuele eigendom in de informatiemaatschappij in de allereerste plaats belang om het vrije verkeer van goederen en diensten te waarborgen. Ontwerpers en leveranciers van goederen en diensten die beschermd worden door het auteursrecht en naburige rechten moeten binnen de informatiemaatschappij de Gemeenschap als één enkele interne markt kunnen blijven beschouwen.

Zonder harmonisatie van de regels betreffende de exclusieve rechten om gebruik, reproductie e.d. van beschermde werken en diensten toe te staan of te verbieden zou het vrije verkeer van de desbetreffende goederen en diensten immers belemmerd worden. Een territoriale versnippering van de krachtens het nationale recht verleende rechten kan juist door middel van harmonisatie van de wetgeving van de Lid-Staten worden tegengegaan.

12. Naarmate de informatiemaatschappij de mogelijkheden ten aanzien van toegang, verspreiding, gebruik enz. veeleer vervoeloudigt, groeit ook het aantal situaties waarin verschillen tussen het recht van de Lid-Staten een obstakel kunnen vormen voor de uitwisseling van goederen en diensten. De gevolgen hiervan zijn des te ernstiger omdat het verkeer van auteursrechtelijk beschermde werken binnen de informatiemaatschappij steeds vaker in immateriële vorm zal geschieden. Dit betekent dat dit verkeer voor het grootste deel valt onder de bepalingen inzake het vrij verrichten van diensten.

De Gemeenschap is dan ook verplicht zich bezig te houden met het auteursrecht en naburige rechten binnen de informatiemaatschappij om met inachtneming van het subsidiariteitsbeginsel door communautaire maatregelen het vrije verkeer van goederen en het vrij verrichten van diensten veilig te stellen. Harmonisatie en wederzijdse erkenning moeten daarbij de doelstellingen zijn, ten einde te voorkomen dat de mededinging verstoord wordt, waardoor vestiging alleen in bepaalde Lid-Staten bevorderd zou worden.

b) Culturele aspecten

13. Het auteursrecht en naburige rechten worden beschouwd als een essentieel instrument in het cultuurbeleid van de Europese Gemeenschap. Van bepaalde culturele aspecten die aan de informatiemaatschappij en in het bijzonder de multimedia eigen zijn moeten wij ons ten volle rekenschap geven (artikel 128, lid 4, van het Verdrag betreffende de Europese Unie), met name wat betreft verbetering van de kennis en verbreiding van de cultuur en de geschiedenis van de Europese volkeren, bevordering van culturele uitwisseling en scheppend werk, alsmede instandhouding en bescherming van het cultureel erfgoed. De culturele sector kan tegelijkertijd een belangrijke rol spelen ten aanzien van de inhoud van de diensten binnen de informatiemaatschappij.
14. Er wordt een dringend beroep gedaan op het Europese culturele erfgoed om producten en diensten te scheppen die geschikt zijn voor het verkeer op de informatiesnelwegen. Cultuur heeft naast een intrinsieke waarde ook een economische waarde hetgeen betekent dat de marktwetten ook in de culturele sector gelden. Er moet dan ook voor worden gezorgd dat de economische opbrengst daarvan aan de culturele marktdeelnemers in de Gemeenschap ten goede komt.
15. Een doelmatige bescherming van dit erfgoed en van degenen die op cultureel gebied actief zijn, moet in hoofdzaak door middel van het auteursrecht en naburige rechten worden gerealiseerd. Deze rechten vormen de basis voor de bevordering van de culturele ontwikkeling van Europa. Zij garanderen de scheppende kunstenaars en andere rechthebbenden gedurende het hele traject van de auteur tot het publiek een inkomen uit de exploitatie van hun intellectuele arbeid. Dit inkomen dat auteurs en andere rechthebbenden uit het gebruik van hun werken en diensten putten, bevordert de ontwikkeling van de intellectuele en artistieke produktie in de Gemeenschap. Ook al blijken aanpassingen in het kader van de informatiemaatschappij noodzakelijk, de auteurs, kunstenaars en andere rechthebbenden moeten doelmatig beschermd blijven. Het is voor de harmonieuze ontwikkeling van de informatiemaatschappij en van de Europese cultuur absoluut noodzakelijk dat een rechtvaardig evenwicht gevonden wordt tussen de bescherming van het culturele erfgoed van Europa en de intellectuele eigendom en de exploitatie ervan onder economisch haalbare voorwaarden.

c) Economische aspecten

16. Bescherming van het auteursrecht en naburige rechten is een van de belangrijkste onderdelen geworden van het regelgevend kader dat de culturele industrie met het oog op haar concurrentievermogen nodig heeft. Alleen een doelmatige bescherming van deze rechten kan een gunstig klimaat scheppen voor de noodzakelijke investeringen in de ontwikkeling van scheppende en vernieuwende activiteiten, welke in belangrijke mate bijdragen aan de meerwaarde en het concurrentievermogen van de Europese industrie. Het is namelijk wel duidelijk geworden dat de industrie slechts investeert in de onderscheiden scheppende activiteiten, indien zij zeker weet dat zij ongeoorloofde toeëigening ervan kan beletten en dat zij de vruchten van deze investering vervolgens kan plukken gedurende de periode waarin de bescherming krachtens het auteursrecht en naburige rechten geldt.

Verschillende, gedurende de laatste jaren in de Lid-Staten gehouden onderzoeken naar het economisch belang van het auteursrecht en naburige rechten hebben tot gelijksoortige conclusies geleid. De activiteiten die behoren tot de terreinen waarvoor deze rechten bescherming bieden, hebben wat produktie en meerwaarde betreft een sterke groei doorgemaakt, die vaak groter was dan de algemene economische groei. Zo kende de audiovisuele sector de laatste jaren een groei in reële cijfers van 6% per jaar. En deze groei zet door.⁴ Over het geheel genomen vertegenwoordigen de activiteiten die door het auteursrecht en naburige rechten worden beschermd in waarde 3 tot 5% van het Bruto Binnenlands Produkt van de Gemeenschap.

17. De bescherming die het auteursrecht en naburige rechten biedt, strekt zich uit over een groot aantal gebieden waarvan de informatie- en amusementssector weer een belangrijk deel uitmaken. Het lijkt geen twijfel dat het concurrentievermogen en het scheppend vermogen in sectoren als de uitgeverij, platen- en filmindustrie grotendeels afhankelijk is van het stelsel van het auteursrecht en naburige rechten dat daarop van toepassing is. De ontwikkeling van nieuwe technologieën en de informatiemaatschappij bieden deze verschillende sectoren (audiovisuele diensten, uitgeverij, muziek, software) belangrijke nieuwe expansiemogelijkheden. De ontwikkeling op wereldschaal van nieuwe technieken voor verspreiding en verveelvoudiging heeft de Europese Gemeenschap ertoe gebracht te overwegen, het belang van het auteursrecht en naburige rechten in deze nieuwe situatie sterker te laten meetellen.

d) Sociale aspecten

18. Het Witboek van de Commissie vestigt de aandacht op de groeiende tendens van de economieën van de westerse landen om zich, met behulp van technologie, know-how en scheppend vermogen, te richten op activiteiten en diensten met een grote toegevoegde waarde. Het Europese concurrentievermogen is steeds meer afhankelijk van vernieuwende ideeën die tot nieuwe produkten en procedés kunnen leiden, welke op hun beurt weer nieuwe banen scheppen. Het auteursrecht en naburige rechten vormen hierbij vaak een belangrijk gegeven. In een situatie waarin een serie nieuwe diensten wordt ontwikkeld en verbreid, moeten de mogelijkheden voor het scheppen van werkgelegenheid en in het bijzonder van arbeidsintensief werk, ten volle worden uitgebuit. In dit document worden bepaalde basisvoorwaarden genoemd die nodig zijn om de ontwikkeling van nieuwe activiteiten op het gebied van de informatiediensten te vergemakkelijken.

B. GEZAMENLIJKE GEDACHTENVORMING OP WERELDSCHAAL

19. Een nieuwe informatie-infrastructuur, "de elektronische informatiesnelweg", met nieuwe produkten en diensten, is in opkomst en vindt ruime verspreiding. Dit leidt ertoe dat het merendeel van de belangrijkste handelspartners van de

⁴ Zie noot 1, ISBN 92 826 74 24-X-1994, blz. 122.

Europese Gemeenschap zich op dit moment ernstig beraden over hetgeen er binnen de informatiemaatschappij zowel op economisch en juridisch als op sociaal gebied op het spel staat.

20. De vraagstukken die samenhangen met de komst van de informatiemaatschappij zijn zo wereldwijd en universeel dat er niet alleen binnen de Europese Unie en bij de Lid-Staten, maar ook bij derde landen en bepaalde gespecialiseerde internationale organisaties op internationale schaal over wordt nagedacht. Dit mondiale fenomeen dat een uitdaging voor de hele wereld vormt, vraagt, zeker op bepaalde punten, om mondiale antwoorden en oplossingen.
21. Op de G7-conferentie van 25 en 26 februari 1995 in Brussel werd bevestigd dat het noodzakelijk is de creatieve inhoud die via deze infrastructuur wordt verbreed met een hoge graad van juridische en technische bescherming te beveiligen. Bij deze gelegenheid hebben de ministers zich geschaard achter de verschillende nationale, bilaterale, regionale en internationale initiatieven - waaronder die welke in het kader van de Wereldorganisatie voor de intellectuele eigendom (WIPO) zijn genomen - welke ten doel hebben te zorgen dat de regelingen inzake bescherming van de intellectuele eigendom en inzake technische bescherming aan de rechthebbenden een gewaarborgde zeggenschap verlenen over het gebruik van hun werken via deze infrastructuur.
22. In sommige Lid-Staten en derde landen wordt op dit moment veel denkwerk besteed aan de informatiemaatschappij, in het bijzonder uitgaande van een analyse van de behoeften op wetgevend gebied waartoe de informatiemaatschappij aanleiding kan geven. Deze landen hebben weliswaar wetgevingen met betrekking tot het auteursrecht en de naburige rechten die stammen uit verschillende juridische tradities, maar gaan niettemin op vergelijkbare wijze hun aandacht richten op alles waartoe de genoemde ontwikkelingen kunnen leiden.

Bij de Lid-Staten dient met name genoemd te worden het werk van de commissie Sirinelli, opgericht door het Franse Ministerie van Cultuur met als doel de gevolgen van de nieuwe technologieën voor de geldende juridische begrippen op het gebied van de intellectuele eigendom te bestuderen. Diverse initiatieven van gelijke strekking werden in Zweden en Finland genomen.

23. In derde landen hebben het MITI (Ministerie van handel en industrie) en het Bureau voor Cultuur aan de Japanse overheid twee interimrapporten voorgelegd betreffende de juridische vraagstukken die door de opkomst van de multimedia ten aanzien van de huidige stelsels van bescherming van de intellectuele eigendom aan de orde worden gesteld. In de Verenigde Staten heeft president Clinton een studiegroep samengesteld om het beleid van de Amerikaanse regering ten aanzien van de nationale informatie-infrastructuur (National Information Infrastructure) op te zetten en uit te voeren. De werkgroep die meer in het bijzonder belast is met aspecten betreffende de intellectuele eigendom heeft in juli 1994 een Groenboek gepresenteerd. Een Witboek wordt verwacht. De stand van het denken over dit vraagstuk in Canada en Australië is in verschillende documenten uiteengezet.

Tenslotte zijn er op internationaal niveau diverse vormen van beraad gaande tussen verschillende particuliere belanghebbenden.

24. Binnen verschillende internationale organisaties wordt over het onderwerp nagedacht. De Wereldorganisatie voor de intellectuele eigendom onderzoekt sinds lange tijd wat de gevolgen van nieuwe technologieën zijn voor het auteursrecht en naburige rechten. Er zijn verschillende conferenties en studies georganiseerd, die met name tot doel hadden een modelwet op het auteursrecht uit te werken waarin met de nieuwe technologieën rekening wordt gehouden. In oktober 1989 hebben de directie-organen van de WIPO besloten te ijveren voor de aanvaarding van een Protocol bij de Berner Conventie met als doel deze aan te passen aan de technische ontwikkelingen die zich sinds de Akte van Parijs hebben voorgedaan. Tegelijkertijd wordt er gewerkt aan een "nieuw instrument" ten behoeve van uitvoerende kunstenaars en producenten van fonogrammen. Deze beide instrumenten moeten een versterking van de bestaande internationale wetgeving op het gebied van het auteursrecht en naburige rechten betekenen. Bovendien wordt in de discussie hierover ook aandacht besteed aan de wijze waarop moet worden omgegaan met de invloed die problemen betreffende digitale technologie op deze gebieden hebben.
25. De Organisatie van de Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (UNESCO) en de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) zijn zich eveneens aan het beraden over de technologische en juridische belangen die deze veranderingen op het spel zetten.
26. Overigens is er een kern van bepalingen op dit gebied vastgelegd in de "Overeenkomst inzake de handelsaspecten van de intellectuele eigendom" (TRIPS-overeenkomst) die gesloten is in het kader van de multilaterale handelsbesprekingen van de Uruguay-Ronde. De TRIPS-overeenkomst voorziet in een belangrijke kern van regels voor het merendeel van de intellectuele eigendomsrechten. Verder moet vermeld worden dat artikel 9 van de TRIPS-overeenkomst de verhouding van deze bepalingen tot de Berner Conventie bepaalt. De Leden van de TRIPS zijn namelijk verplicht om artikel 1 tot en met 21 van deze Conventie, met uitzondering van artikel 6 bis (morele rechten), na te leven. Artikel 14 van de TRIPS-overeenkomst voorziet bovendien in een speciale bescherming ten behoeve van uitvoerende kunstenaars, producenten van fonogrammen en omroeporganisaties. De tekst voorziet tenslotte in de bescherming van computerprogramma's als werken van letterkunde. Verzamelingen van gegevens of ander materiaal, ongeacht of deze machinaal gereproduceerd worden op een exploiteerbare gegevensdrager of in een andere vorm, die door de keuze of ordening van de materie een schepping van de geest vormen, worden als zodanig beschermd. Hoewel beperkt van opzet introduceert de TRIPS-overeenkomst tevens een verhuurrecht.

C. DE EUROPESE UNIE GAAT DOOR MET HAAR WERKZAAMHEDEN

27. Het proces van gedachtenvorming dat met dit document een aanvang heeft genomen, is een voortzetting van en een aanvulling op verschillende reeds aangevangen werkzaamheden, zoals het eerder genoemde rapport-Bangemann. Bovendien vormt dit proces, voorzover het pas aan het begin staat van een ontwikkeling op wereldschaal, een voortzetting van de door de Europese Gemeenschap reeds ondernomen actie in de sector van het auteursrecht en naburige rechten.

28. Opgemerkt dient namelijk te worden dat het niet de eerste keer is dat de Gemeenschap zowel een juridische als een economische analyse maakt van de verschillende problemen die de ontwikkeling van nieuwe technologieën met zich meebrengt. De technische veranderingen die zich op wereldschaal hebben voorgedaan, hebben er in de laatste decennia toe geleid dat de diverse geldende wettelijke regelingen steeds weer heroverwogen moesten worden met het oog op structurele aanpassingen waarmee het evenwicht tussen de noodzaak tot bescherming van de makers enerzijds en de vrije verspreiding van de werken anderzijds kon worden gehandhaafd.
29. Het belang van een doelmatige bescherming van de intellectuele eigendom in het licht van de technologische uitdagingen bracht de Europese Gemeenschap er reeds in 1988 toe een Groenboek⁵ te presenteren. Dit document bevatte een juridische en economische analyse van verschillende belangrijke problemen die ten gevolge van de ontwikkeling van nieuwe technologieën gerezen waren met betrekking tot de werkzaamheden van de Gemeenschap. De betrokkenheid van de Gemeenschap was ingegeven door het vooruitzicht op de voltooiing van de interne markt, maar ook door de zorg om de goede werking ervan te garanderen ten aanzien van goederen en diensten die uit hoofde van het auteursrecht en de naburige rechten beschermd zijn, maar terzelfder tijd te zorgen voor een hoog beschermingsniveau van alle rechthebbenden. De Commissie wees er in haar Groenboek op dat de nieuwe technologieën *"tot een feitelijke afbraak van de nationale grenzen [hebben] geleid, en [dat] daardoor de territoriale toepassing van nationale auteurswetten hoe langer hoe meer voorbijgestreefd [geraakt]"*.

De Commissie constateerde in dit document dat de ontwikkelingen die zich aftekenden van bijzonder belang waren en stelde derhalve verschillende initiatieven voor om erop in te spelen. Op te merken valt dat de Commissie reeds in haar Groenboek van 1988 een speciale regeling voor databanken in het vooruitzicht stelde. Hiermee was zij al haar partners ver vooruit. Dit Groenboek diende als basis voor overleg en hoorzittingen met betrokken kringen over specifieke aspecten van het vraagstuk.

De uitkomst was in januari 1991 het werkprogramma van de Commissie inzake het auteursrecht en verwante rechten, gepubliceerd als *"Vervolg op het Groenboek"*. Op basis van de met het Groenboek van 1988 opgedane ervaring is hierin een aantal prioritaire acties op communautair niveau omschreven⁶. Het optreden van de Commissie was met name gebaseerd op twee hoofdlijnen: de versterking van de bescherming van het auteursrecht en naburige rechten enerzijds, en het openbreken van de in het werkprogramma voorgestelde thema's door een alomvattende aanpak anderzijds. De Commissie was namelijk van mening dat in haar optreden *"alle belangrijke aspecten die een invloed kunnen*

⁵ Groenboek over het auteursrecht en de uitdaging der technologie - Problemen op het gebied van het auteursrecht die tot onmiddellijke actie nopen, (COM(88)72 def. van 7 juni 1988.

⁶ Vervolg op het Groenboek - Werkprogramma van de Commissie inzake het auteursrecht en verwante rechten, COM(90)584 def. van 17 januari 1991.

hebben op de totstandbrenging van de grote interne markt (...) in overweging [moeten] worden genomen" en dat "een respons op de van de nieuwe technologieën uitgaande uitdaging, welke beperkt zou blijven tot de Lid-Staten van de Gemeenschap, het probleem slechts gedeeltelijk [zou] oplossen".

30. In die geest zijn toen vier richtlijnen betreffende het auteursrecht en naburige rechten aangenomen. In het raam van de huidige denkoefening geven zij alle blijk van een vooruitziende blik, zowel door de regels voor materieel recht die zij introduceren als door de juridische omgeving die zij scheppen.
31. De uitdaging die de nieuwe technologieën voor het bestaande regelgevend kader vormen en de noodzaak om te beschikken over een gunstige omgeving voor de ontwikkeling van diensten worden eveneens genoemd in het Groenboek van 1994 dat beoogde de Europese industrie voor audiovisuele programma's te versterken⁷.
32. Hier kan nog opgemerkt worden dat de diensten van de Europese Commissie op 7 en 8 juli 1994 een hoorzitting hebben georganiseerd met de belanghebbende kringen, uitgaande van hun antwoorden op een vragenlijst met betrekking tot de bescherming van de intellectuele eigendom binnen de informatiemaatschappij, welke op grote schaal was verspreid⁸.
33. Tijdens de hoorzitting van 7 en 8 juli 1994 bleek hoezeer er onzekerheid bestond ten aanzien van de gevolgen die de totstandkoming van de informatiemaatschappij kan hebben voor de regelingen ter bescherming van het auteursrecht en de naburige rechten. Het merendeel van de deelnemers beaamde dat de informatiemaatschappij een aantal kwantitatieve en kwalitatieve veranderingen teweeg brengt met betrekking tot produkten en diensten die op de markt komen. De deelnemers relativeerden echter tegelijkertijd de gevolgen voor de bescherming van de intellectuele eigendom, omdat zij menen dat het huidige proces eerder een geleidelijke evolutie is, dan een revolutie met betrekking tot de bestaande rechten. De overgrote meerderheid van de belanghebbenden benadrukte dat het auteursrecht en naburige rechten in staat zijn om zich aan de verschillende technische ontwikkelingen aan te passen, zoals blijkt uit de technologische veranderingen waarmee hun geschiedenis doorspekt is (intrede van de grammofoon, fotografie, televisie, satelliet, compact disc, enz.).
34. Vervolgens kwam ook het probleem van de daadwerkelijke bescherming van de belangen van rechthebbenden onder de aandacht van de deelnemers. Erkend werd echter dat een globaal evenwicht bewaard moet blijven tussen de aan rechthebbenden toegekende rechten, waarbij bepaalde categorieën rechthebbenden meer rechten zouden kunnen krijgen, en de belangen van gebruikers zoals met name openbare leeszaal die niet in de uitvoering van hun taak belemmerd mogen worden. Verder bleek ook dat de belanghebbende kringen tijdens de hele procedure bijzonder veel belang stelden in het probleem van het vaststellen en het

⁷ Groenboek inzake strategische opties voor de versterking van de programma-industrie in de context van het audiovisuele beleid van de Europese Unie, COM(94)96 def. van 6 april 1994.

⁸ Antwoorden van betrokken groeperingen inzake het auteursrecht en naburige rechten binnen de informatiemaatschappij, ISBN 92-827-0204-9.

beheren van rechten en voor een analyse van de bestaande regelingen. In dit verband spraken alle deelnemers zich duidelijk uit tegen een uitbreiding van het systeem van dwanglicenties.

Het idee om een identificatiesysteem voor beschermde werken in te voeren vond veel bijval. De belanghebbende kringen lijken nog te aarzelen over de plaats die het concrete beheer van de rechten zou moeten innemen. Gebleken is namelijk, dat de nieuwe markeringstechnieken een doelmatigere individuele controle mogelijk maken, terwijl uitoefening van die controle wegens de nieuwe mogelijkheden om werken op zeer grote schaal te verveelvoudigen en te verspreiden toch moeilijk is voor een rechthebbende.

De bestaande rechten werden als categorie voldoende geacht om deze nieuwe exploitatievormen mogelijk te maken en een bevredigende bescherming van de rechthebbenden te handhaven. Onderstreept werd echter dat bepaalde begrippen een andere dimensie zouden krijgen en dat deze dienovereenkomstig "aangepast" zouden moeten worden. Het reproductierecht, het recht van mededeling aan het publiek en het verhuurrecht zijn genoemd als rechten die mogelijk een nieuwe gestalte zullen aannemen. Ook het probleem van de uitputting van rechten is door de deelnemers besproken. Zij waren van mening dat dit beginsel, met name voor diensten die binnen de informatiemaatschappij worden verspreid, niet van toepassing is.

Sommige deelnemers hebben tenslotte voren gebracht dat een bepaalde rechtszekerheid ten aanzien van het op dit soort exploitatievormen toepasselijke recht onmisbaar is. Er was sprake van een scheiding der geesten bij het vraagstuk van de morele rechten, waarvan rechthebbenden de bepalingen graag zouden willen versterken, terwijl exploitanten van diensten binnen de informatiemaatschappij dit recht als een rem beschouwen.

35. De prioriteiten die de belanghebbende kringen bij deze gelegenheid naar voren hebben gebracht, zijn mede bepalend geweest voor de onderwerpen die in dit document zijn gekozen en de beleidslijnen die erin zijn uitgezet.
36. De Europese Commissie wil nagaan hoe verstrekkend de gevolgen zijn van de ontwikkeling van diensten die via de informatiesnelwegen worden aangevoerd en wat de mogelijke consequentie ervan is voor beschermingsregelingen die op communautair niveau zijn geharmoniseerd.
37. Vastgesteld dient te worden of de verschillen in bescherming die er tussen de wetgeving van de Lid-Staten nog zijn, van dien aard zijn dat zij hindernissen vormen voor het vrije verkeer van goederen en diensten binnen de interne markt en of deze verschillen dientengevolge hindernissen zijn die uit de weg geruimd moeten worden om de ontwikkeling van de informatiemaatschappij in de Europese Unie te bevorderen.
38. Het huidige overlegproces moet de Commissie voorts een referentiekader bieden voor de richting en de toon van de discussies over deze problemen die tijdens de verschillende technische en juridische forums in het algemene kader van de informatiemaatschappij aan de orde komen.

Het zal tevens mogelijk zijn beter richting te geven aan de in het kader van het vierde onderzoeksprogramma gestarte onderzoeksprojecten.

39. **Het spreekt tenslotte vanzelf dat dit document niet tot doel heeft definitieve antwoorden te geven op vragen waarvan de verschillende elementen nog niet bekend zijn, maar veeleer bedoeld is om de nodige vragen te stellen waarmee een betere benadering van de materie mogelijk wordt, en om diverse mogelijke oplossingen naar voren te schuiven .**

II. VASTSTELLEN WAAR HET OM GAAT.

A. EEN NIEUW GEGEVEN

40. Wat er op het spel staat bij de ontwikkeling van de informatiemaatschappij en de invloed die zij heeft op de regeling van het auteursrecht en de naburige rechten is nog onzeker. Deze onzekerheid komt voor een groot deel voort uit het stuwende en dynamische karakter van het proces dat aan de gang is. In dit opzicht blijft er twijfel bestaan over de werkelijke invloed die de aangekondigde technische ontwikkelingen zullen hebben.
41. Desalniettemin ziet een aantal nieuwe diensten het licht. Al staat hun uiteindelijke vorm nog niet vast, het is toch reeds mogelijk om een eerste omschrijving te geven en de economische en juridische processen die zij voortbrengen aan te stippen. Wij mogen tenslotte niet vergeten dat consumenten zich deze technieken nog eigen moeten maken en dat zij er voorlopig nog aarzelend tegenover staan.
- a) **De aard van de nieuwe diensten**
42. De nieuwe diensten van de informatiemaatschappij bevinden zich op het kruispunt van de sectoren informatica en telecommunicatie en de audiovisuele sector. De digitalisering wordt in het kader van de informatiesnelweg de gemeenschappelijke noemer van deze drie sectoren.
43. Dergelijke diensten worden gekenmerkt door hun vermogen om een aanzienlijke hoeveelheid werken en gegevens op te slaan en door het gemak waarmee men er toegang toe heeft. Zij bevatten tegelijkertijd:
- traditionele werken en diensten, waarvan sommige nog beschermd zijn, maar waarvan andere reeds tot het publieke domein behoren;
 - multimediale produkten, d.w.z. combinaties van gegevens en werken van verschillende aard, zoals beeld (stilstaand of bewegend), tekst, muziek en programmatuur.

Deze diensten zijn onderling verbonden door een gemeenschappelijk kenmerk, namelijk de interactiviteit die het mogelijk maakt zelf iets met de inhoud te doen. De vereiste graad van interactiviteit moet nog nader worden vastgesteld. De meeste van deze diensten worden overigens geleverd vanuit gegevensbanken. Een ander kenmerk van de nieuwe diensten is dat de consument er waarschijnlijk voor zal moeten betalen.

44. Vastgesteld dient eveneens te worden dat de kenmerken van de nieuwe diensten (punt-tot-puntoverdracht) verschillen van die van omroepuitzendingen (punt-tot-meerpuntoverdracht); het consumptiepatroon van deze laatste diensten is passief, terwijl de nieuwe diensten op aanvraag worden geleverd, waarmee de consument rechtstreekse controle over de programma's heeft.
45. Zij bieden een volledig assortiment van zeer uitgebreide diensten op afstand:
- thuiswerken;
 - thuisbankieren;
 - thuiswinkelen;
 - media (elektronische krant);
 - ontspanning met bijvoorbeeld programmabibliotheken (video on demand);
 - vrijetijdsbesteding (zoals interactieve toneelstukken waaraan het publiek deelneemt en waarbij de plot al doende verandert), (virtuele musea);
 - uitzending van sportevenementen, waarbij de kijker zelf de hoek van de camera kan bepalen, praktische dienstverlening (weerbericht e.d.);
 - diensten op het gebied van vorming en onderwijs;
 - thuistoerisme (bijvoorbeeld bezoek aan een archeologische vindplaats);
 - gokkanalen.
46. Zonder volledig te willen zijn lijkt het er op, gezien het huidige ontwikkelingsniveau van de markt en de tendens die zich aftekent, dat de nieuwe diensten in o.a. vijf belangrijke sectoren toepassingen zullen vinden:
- beroepsuitoefening, met de toepassingen die daaruit voortkomen (kantoorautomatisering, financiële informatie enz.) zowel in de particuliere als in de overheidssector;
 - informatie en leren, met inbegrip van praktische toepassingen (onderwijs);
 - telewinkelen;
 - gezondheidszorg (zorg op afstand, toezicht thuis);
 - ontspanning en vrije tijd, waarbij spelletjes en audiovisuele programma's een centrale plaats innemen.

Een voorspelling van de groei op elk van deze gebieden is nog niet te geven, maar het schijnt dat beroepsgerichte toepassingen in ieder geval voorlopig sneller groeien dan vrije-tijdstoepassingen bestemd voor het "grote publiek".

De markt voor multimediale produkten (CD-ROM, CD-i, laserdiscs enz.) wordt nu geschat op zo'n 1.000 miljard ecu per jaar en de verwachting is dat deze in de eerstkomende vijf of zes jaar met 16% per jaar zal groeien⁹.

⁹ Zie opmerking 1, ISBN 92 826 74 24-X-1994, blz. 107

Een uitsplitsing van de meest geliefde onderwerpen op CD-ROM-uitgaven in Europa (zie onderstaande tabel) laat zien welke thema's nu reeds het meest gewild zijn.

OVERZICHT VAN DE TIEN BELANGRIJKSTE GEBIEDEN VOOR CD-ROM UITGAVEN IN 1994

	Aantal titels	Totale percentage	Groeipercentage 93/94
Algemene ontwikkeling, ontspanning	1,043	19,0	73,8
Kunst, menswetenschappen	724	13,2	61,9
Vorming, opleiding, loopbaan	631	11,5	48,8
Informatica, computerprogramma's	510	9,3	47,8
Reclame, ontwerpen, marketing	429	7,8	53,2
Zaken en bedrijven	426	7,7	60,7
Talen, taalkunde	417	7,6	61,6
Misdaad, recht, wetgeving	399	7,3	34,3
Wetenschap, techniek	386	7,0	37,8
Landkaarten, aardrijkskunde	332	6,0	26,7

Bron: Waarnemingspost voor de informatiemarkt - Verslag 1993-94

b) Grensoverschrijdende diensten

47. Een economische analyse toont aan dat de levensvatbaarheid van de informatiemaatschappij in de Gemeenschap en de diensten die deze levert, afhangt van het bestaan van een regelgevend kader. Binnen een dergelijk kader kan een scala aan diensten worden geschapen die zich op nichemarkten kunnen richten. Om de diensten binnen de informatiemaatschappij rendabel te kunnen aanbieden, rekening houdend met de kosten, is namelijk gerichtheid op grotere markten dan alleen maar het nationale grondgebied noodzakelijk. Het succes hangt in grote mate af van het bestaan van een veelzijdig assortiment van uiteenlopende diensten tegen redelijke prijzen. Er is een veelzijdig scala aan diensten nodig om de vraag te stimuleren waarmee optimale exploitatie van de netwerken is gewaarborgd.
48. Dit veelzijdige pakket aan diensten is slechts rendabel als de dienstverlener erin slaagt deze wereldwijd te verspreiden om de kostprijs te verlagen. Deze diensten moeten zich eveneens zonder hindernissen binnen de gehele Gemeenschap kunnen bewegen om zich in elke Lid-Staat op de nichemarkten te kunnen richten, d.w.z. gespecialiseerde markten die, allemaal bij elkaar geteld, voor schaalvoordelen kunnen zorgen. Rendement op de gehele operatie en het bevorderen van grote, risicovolle, maar desalniettemin noodzakelijke investeringen is afhankelijk van verbreiding en exploitatie op alle potentiële markten in elke Lid-Staat.
49. Dienstverleners zijn alleen genegen te investeren in nieuwe diensten als de betreffende rechtsregels eenvoudig zijn en zekerheid bieden. De pakketstrategie

betekent dat de dienstverlener er zeker van moet zijn dat deze diensten vallen onder een enkel, overzichtelijk systeem van rechtsregels. De dienstverlener verplichten om de regels van de Lid-Staten toe te passen al naar gelang de eindbestemming van zijn diensten zou in een Gemeenschap met vijftien Lid-Staten uitermate moeilijk zijn en zou een juridische belemmering vormen die investeringen in deze sector bemoeilijkt.

c) Nieuwe marktstructuur

50. De nieuwe structuur van de markt blijft grotendeels hypothetisch daar de informatiemaatschappij zich nog in het beginstadium van ontwikkeling bevindt. De geleidelijk invoering ervan heeft reeds een aantal processen met betrekking tot de structuur en de samenstelling van vraag en aanbod op gang gebracht, waaruit wij bepaalde voorlopige tendensen kunnen afleiden. Een belangrijke factor van onzekerheid is echter de ontwikkeling van het consumentengedrag en de wijze waarop consumenten dit technologische proces en deze nieuwe diensten zullen ontvangen. Dit punt dient nog nader besproken te worden.
51. Aan de aanbodzijde lijkt het erop dat de belangrijkste specifieke eigenschap van de zich ontwikkelende sector de diversiteit van de op de markt beschikbare producten en diensten is. Consumenten wordt inderdaad een steeds groter assortiment geboden. Dit betekent enerzijds dat de dienstverleners, die zich moeten richten op specifieke markten, steeds talrijker worden en zich steeds verder specialiseren.

Het betekent anderzijds dat het zwaartepunt van de productie van goederen en diensten zich verlegt van de kleine traditionele structuren naar de grote concerns afkomstig uit de industrie, telecommunicatie en informatica, welke als enige in staat zijn om de hoge ontwerpkosten en de aan de exploitatie verbonden risico's te dragen. Dank zij deze tendens kunnen diensten op de grootst mogelijke schaal gemaakt en verspreid worden. Het is dan ook veelbetekenend dat de markt een golf van fusies tussen programma-industrieën en netwerkexploitanten (kabel, telefoon) heeft doorgemaakt. Het is zeker een signaal dat de mondialisering van de economie ondernemingen verplicht om hun concurrentievermogen constant te verbeteren.

52. Aan de vraagzijde is het belangrijkste kenmerk de toename van het aantal gebruikers. De ontwikkeling van nieuwe soorten diensten heeft ertoe geleid dat het consumptieproces steeds meer geïndividualiseerd wordt; de consument heeft steeds meer keuzemogelijkheden en kan de inhoud van de diensten steeds meer naar zijn hand zetten. Videofilm op verzoek (*video on demand*), betaling per sessie (*pay per view*) of andere nieuwe interactieve diensten verlangen immers allemaal dat de consument gericht en actief zijn vraag formuleert. De gebruiker kan de werken inzien, de gegevens en bestaande werken wijzigen en zelfs opslaan.

53. Voor haar bestaan is de informatiemaatschappij afhankelijk van de steun van de consument. Er bestaat echter nog een aantal onzekerheden met betrekking tot het succes van de informatiemaatschappij.
54. Het vermogen tot innovatie en marktpositionering van deze produkten is op zichzelf geen voldoende garantie dat consumenten er door aangetrokken worden en dat zij hun huidige consumptiegewoonten zullen wijzigen. Dit gaat namelijk gepaard met de aankoop van nieuwe hardware en ontvangstapparatuur waarvan de kosten voor de meesten vaak nog te hoog zijn. Het is dus nu aan de industrie om in actie te komen om aan het grote publiek diensten aan te bieden tegen een aantrekkelijke prijs. De beschikbare haalbaarheidsstudies blijven nogal vaag over het deel van hun inkomen dat consumenten bereid zijn aan deze nieuwe diensten te besteden.
55. Dat de ontwikkeling van diensten ten behoeve van huishoudens vanwege de kosten die eraan zijn verbonden een langzamer proces is, is van invloed op de aard en het doel van de aangeboden diensten; beroepsmatige toepassingen ("business to business") die sneller kans op rendement lijken te geven aangezien bedrijven vaak al over een deel van de benodigde apparatuur beschikken, zouden zo in eerste instantie een bevoorrechte positie innemen ten opzichte van toepassingen voor het grote publiek die daarom mogelijk ook meer gericht zijn op vorming en ontspanning.

De Europese markt lijkt, in tegenstelling tot andere landen, minder waarde te hechten aan bepaalde nieuwe technologieën. Zo blijkt uit de navolgende tabel die uitsluitend betrekking heeft op een paar technologieën, dat het percentage van gebruikers in Europese huishoudens in 1992 aanzienlijk beneden dat van de Verenigde Staten lag.

GEBRUIK VAN TECHNOLOGIEËN IN EUROPESE EN AMERIKAANSE HUISHOUDENS IN 1992

Percentage huishoudens met apparatuur		
	EU	VS
CD-ROM-spelers	0,5	3,1
Cassetterecorders	54	68,3
Mobiele telefoons	3,2	10,7

Bron: Verslag van de Waarnemingspost voor de informatiemarkt, 1993-94

Het is tenslotte duidelijk dat de technische vooruitgang niet star is en zich met grote snelheid en in sterke mate zal doorzetten, temeer daar de groei van de inkomsten in de sector van de on-line-diensten op wereldniveau veelbelovend lijkt. De volgende tabel dient ter illustratie van deze tendens.

ANALYSE VAN DE INKOMSTEN IN DE ON-LINE SECTOR IN DE WERELD 1988-1992

	1988 (MECU)	1989 (MECU)	1990 (MECU)	1991 (MECU)	1992 (MECU)	TOTAAL % 1992
Courtage	2.698,2	3.055,8	3.385,3	3.580,9	3.847,7	44
Krediet	1.405,2	1.468,9	1.493,8	1.521,8	1.633,6	19
Inf.financiering/onderzoek	1.051,8	1.160,1	1.301,2	1.426,7	1.591,0	18
	399,0	509,7	577,5	611,5	649,7	7
Juridisch/Regelgeving	354,5	446,4	499,9	529,0	568,6	7
Beroepsmatig	90,3	123,8	205,3	295,5	398,5	5
Eindconsument	8,2	12,9	19,3	26,7	34,4	> 1
Marketing						

Bron: WaarnemingsPOST voor de informatiemarkt, 1993

56. Zonder vooruit te willen lopen op de definitieve vorm die de hierboven geschetste elementen zullen aannemen, is het de taak van de Europese Commissie om punten van overweging naar voren te brengen die haar beginnend beleid ten gunste van de informatiemaatschappij richting moeten geven. Het succes van dit beleid hangt met name af van het vermogen van de Europese Unie om de juiste infrastructuur te verschaffen en om een inhoudelijke strategie te ontwikkelen ten gunste van het scheppen en het gebruiken van de nieuwe diensten en produkten die er verspreid zullen worden. Bij de onderhavige gedachtenvorming gaat het voornamelijk om de regels die van wezenlijk belang zijn voor de inhoud van de bescherming van produkten en diensten uit hoofde van het auteursrecht en de naburige rechten.

B. STAND VAN ZAKEN MET BETREKKING TOT HET AUTEURSRECHT EN DE NABURIGE RECHTEN

57. De nieuwe informatie-infrastructuur en de nieuwe produkten en diensten die geschapen worden om daarin te worden aangeboden, maken deel uit van een proces van geleidelijke ontwikkeling.
58. Vanuit historisch oogpunt bezien, laat de geschiedenis van het auteursrecht en de naburige rechten zich samenvatten in een serie reacties en soms gehaaste aanpassingen van de rechtsomgeving aan de technische ontwikkelingen. De huidige regeling van auteursrecht en naburige rechten is het resultaat van overwegingen en ervaringen opgedaan in een technologische omgeving die gebaseerd was op analoge technieken. De regeling komt tevens voort uit een systeem waarin de afscheiding tussen nationale markten en het betrekkelijk beperkte verkeer van bepaalde soorten werken het mogelijk maakten om het begrip territorialiteit stevig te verankeren in de door het auteursrecht en de naburige rechten geboden bescherming en in de regelgeving en exploitatievormen die hieruit voortkwamen.
59. De meeste rechtssstelsels hebben een aantal begrippen en beginselen inzake het auteursrecht en naburige rechten gemeen, ook al kan de toepassing ervan soms sterk verschillen. De komst van nieuwe technologieën tast de aard van deze begrippen en beginselen niet aan, maar wijzigt veeleer de interpretatie ervan. Zo zullen meer bepaald sommige basisbeginselen van het auteursrecht en de naburige rechten ten gevolge van bepaalde nieuwe omstandigheden wellicht nieuwe vormen

aannemen, zonder echter volledig van karakter te veranderen. De volgende lijst dient slechts ter illustratie.

1. Het begrip "auteur" (maker) is een centraal begrip in zowel het continentale als het Angelsaksische recht, ook al zijn er in dit laatste afwijkingen mogelijk van het klassieke begrip auteur als natuurlijk persoon.

De wijze waarop werk geschapen wordt, is in zekere mate anders geworden met de komst van nieuwe produkten en diensten. Meer in het bijzonder komt het traditionele beeld van de schepper als ambachtsman die zijn werk in betrekkelijke eenzaamheid en met volkomen oorspronkelijk materiaal verricht, te staan tegenover een nieuwe manier van scheppend werken. Nieuwe produkten en diensten zijn steeds vaker het resultaat van de samenwerking tussen een groot aantal individuen wier afzonderlijke bijdrage vaak moeilijk te onderscheiden is en van het gebruik van verschillende technieken. De schepping van multimediale werken is in dit verband slechts één voorbeeld. Het initiatief (bij werken in opdracht) alsmede de artistieke en financiële verantwoordelijkheid voor dit soort operaties ligt overigens steeds meer bij één persoon die vaak een rechtspersoon is.

2. Het criterium "oorspronkelijkheid" is een voorwaarde voor recht op bescherming. De toepassing van dit criterium heeft men tot nu toe aan het oordeel van de nationale wetgevers overgelaten, met uitzondering van bepaalde gebieden waarover communautaire harmonisatie is bereikt (software, foto's).

Nieuwe produkten en diensten zijn meestal het resultaat van bewerkingen en interpretaties van reeds bestaande werken. Er dient dus bezien te worden in hoeverre het verkregen resultaat aan de traditionele oorspronkelijkheidseis kan voldoen, in hoeverre de nieuwe scheppingen en produkten bescherming geboden kan worden en wat de gevolgen zijn voor de regeling van het auteursrecht en de naburige rechten.

3. Het begrip "eerste openbaarmaking" van het werk. Dit begrip heeft tot nu toe in een aantal internationale verdragen kunnen dienen als aanknopingspunt voor het openen van de bescherming (bijvoorbeeld in artikel 3 van de Berner Conventie). Dat de schepping en de verspreiding in het nieuwe proces via het netwerk gebeuren, maakt de vaststelling van een precies aanknopingspunt niet eenvoudiger.
4. Het beginsel van de toekenning van exclusieve rechten aan auteurs en andere rechthebbenden. Dit beginsel betekent het monopolie van de rechthebbende om de exploitatie van werken toe te staan of te verbieden en wordt in samenhang met nieuwe communicatiemethoden en exploitatievormen van werken beschouwd als een fundamenteel onderdeel van hetgeen de auteur en andere rechthebbenden toekomt. Zal de omvang van de nieuwe

gebruiksvormen deze rechten beperken tot een simpel recht op vergoeding of daarentegen juist leiden tot een versterking ervan, met name vanwege het gevaar dat door de voorzieningen voor reproductie van werken ontstaat?

5. Het bestaan van het begrip "persoonlijk gebruik" of "*fair use*" in de meeste wetgevingen. Dank zij dit begrip wordt een aantal handelingen in de privésfeer en voor persoonlijk gebruik uitgezonderd van de toepassing van het auteursrecht. Een precieze juridische omschrijving van openbare en persoonlijke communicatie wordt door vele belanghebbenden noodzakelijk geacht.

60. Het vigerende recht berust op een betrekkelijk scherpe en waterdichte afbakening van de verschillende soorten werken: muziekwerken, letterkundige werken, kunstwerken enz. en de wettelijke regelingen waaronder zij vallen. De wijze van exploitatie is gebaseerd op een betrekkelijk langzame verspreidingsmethode.

De vergoeding aan de verschillende belanghebbenden vindt vaak plaats dank zij collectief beheer, waarbij de vergoedingen zijn gebaseerd op het begrip drager zoals dit het geval is met kopieën voor persoonlijk gebruik. In dat opzicht was het onderscheid tussen het recht van openbaarmaking (vertoning, uit- of opvoering) en het reproductierecht tot nu toe essentieel. We moeten ons nu echter afvragen hoe het afbeelden van een programma op een computerscherm beschouwd moet worden. Gaat het om mededeling van het werk aan het publiek of om een reproductie, want er is immers sprake van een daadwerkelijke vastlegging van het werk door middel van een bepaalde techniek?

C. MOGELIJKE GEVOLGEN

a) Met betrekking tot de deelnemers aan de informatiemaatschappij

61. Vanuit de intellectuele eigendom gezien is de eerste categorie deelnemers waaraan men denkt in het kader van de informatiemaatschappij de groep makers en scheppende industrieën. Hiermee worden voornamelijk de auteurs van werken van letterkunde en kunst in alle genres bedoeld, zoals bepaald in artikel 2, lid 1 van de Berner Conventie, niet inbegrip van makers van gegevensbanken en computerprogramma's.
62. Een tweede categorie deelnemers bestaat uit rechthebbenden uit hoofde van naburige rechten, zoals uitvoerende kunstenaars, producenten van fonogrammen en films en omroeporganisaties. Bij deze twee categorieën rechthebbenden komen nog de andere traditionele deelnemers zoals uitgevers, producenten van voorstellingen met levende uitvoerders, distributeurs van cinematografische werken, enz.
63. Aan de informatiemaatschappij nemen overigens uitdrukkelijk ook andere groepen personen deel die tot nu toe niet onmiddellijk noch rechtstreeks betrokken waren bij het probleem van de bescherming uit hoofde van het auteursrecht en naburige rechten. Het betreft fabrikanten van hardware die op netwerken aangesloten moet worden alsmede netwerkexploitanten die allen in belangrijke mate verantwoordelijk zijn voor de overdracht. Het is overigens waarschijnlijk dat het grote publiek in het algemeen en bepaalde privégebruikers, beroepsmatige en institutionele gebruikers in het bijzonder een belangrijke rol zullen spelen bij het functioneren van de informatiemaatschappij.

De invoering van de informatiemaatschappij leidt tenslotte zeker tot een nieuwe beoordeling van de plaats van de maatschappijen voor collectieve belangenbehartiging waarvan de rol, de organisatie en de werkwijze aangepast zou kunnen worden. De rol en de functie van de maatschappijen voor het collectieve beheer van auteursrechten moeten waarschijnlijk worden bijgesteld om beter te kunnen inspelen op de nieuwe mogelijkheden en exploitatievormen die de informatiemaatschappij biedt. De basis voor de vaststelling van de tarieven en de reikwijdte van de verleende toestemmingen zouden gewijzigd kunnen worden, daar de verschillende bedrijfstakken, met name de afdeling geluid van de audiovisuele sector, het geschreven woord, computer- en gegevensprogramma's, steeds vaker zullen samenwerken.

64. Het is belangrijk vast te stellen of de rol van de bovengenoemde deelnemers anders wordt met de komst van de informatiemaatschappij. Het antwoord op die vraag bepaalt grotendeels hoe het geldende rechtskader aangepast moet worden.

b) Met betrekking tot het regelgevend kader

65. Tot op heden waren de technische mogelijkheden gebonden aan een aantal beperkingen door de analoge techniek. Dank zij de digitale techniek kan een buitengewoon groot aantal gegevens en informatie op een enkele drager worden opgeslagen (digitale compressie) en op zeer eenvoudige wijze worden overgedragen. Dank zij deze techniek is het veel eenvoudiger dan voorheen om absoluut identieke kopieën te maken, deze immaterieel te verspreiden en bovendien is het bewerken van de werken (bijvoorbeeld sampling of inkleuren) gemakkelijker geworden.
66. Door de ontwikkeling van nieuwe diensten, die bestaan uit werken en gegevens waarvoor verschillende rechtsregels gelden, moet men zich afvragen of het niet noodzakelijk is om een voor het werk geschikt rechtsregeling in te voeren.
67. Wat het begrip werk betreft, dient er een zekere continuïteit te zijn. De werken zijn een tikje anders maar een multimediaal werk maakt toch deel uit van een continu proces. Het is een samengesteld werk dat elementen put uit reeds bestaande, vaak traditionele werken zoals boeken. Het is mogelijk dat, vanwege de hierboven genoemde bijzondere kenmerken, het begrip oorspronkelijkheid zich ontwikkelt in een minder persoonsgebonden, minder absolute richting. Dat een werk op een andere drager wordt verspreid, leidt niet persé tot een belangrijke wijziging. Welke rechtsregels van toepassing zijn staat in beginsel los van de toegepaste techniek.
68. De mogelijkheid om bij het scheppende proces gebruik te maken van verschillende technieken laat overigens onverlet de begrippen auteur en werk die beiden verlangen dat men de persoon zoekt die de noodzakelijke keuzes heeft gemaakt om het scheppende proces te leiden en die daarmee uitdrukking heeft gegeven aan zijn eigen persoonlijkheid. Er zijn echter bepaalde situaties waarin het moeilijker wordt om de auteur als zodanig apart te benoemen, aangezien deze werken vaak het resultaat zijn van samenwerking tussen een groot aantal mensen. Het aantal rechthebbenden dient dan groter te worden, maar er mogen geen nieuwe categorieën rechthebbenden ingesteld worden.

69. Men kan zich indenken dat met de ontwikkeling van nieuwe manieren van vastlegging en overdracht de belangrijkste gevolgen te vinden zullen zijn bij de exploitatievormen van de werken en de regeling van de belangenbehartiging.

De immateriële verspreiding van het werk wordt steeds belangrijker, daar het digitale systeem het mogelijk maakt om werken zonder drager op de markt te brengen. Dientengevolge wordt de grens tussen de verschillende soorten werken minder scherp, want multimediale werken zijn vaak samengesteld uit ontleningen aan reeds bestaande werken. Het probleem en het gevaar schuilen in de moeilijkheid om deze ontleningen als zodanig te herkennen. Dit heeft eveneens gevolgen voor het beheer van de rechten, aangezien de meeste maatschappijen voor collectieve belangenbehartiging gespecialiseerd zijn in één soort werken en/of in één categorie rechthebbenden.

Het uitoefenen van daadwerkelijke controle op het gebruik van de werken, met name om de belangen van de rechthebbenden te behartigen, of ook wel om de kopieën te controleren, blijft nog steeds moeilijk. Dit heeft te maken met het aantal verrichtingen, geëxploiteerde werken, uitgevers, auteurs en exploitatievormen van een werk.

70. Het criterium van het strikte privégebruik wordt steeds moeilijker grijpbaar. Het kopiëren van werken voor privégebruik thuis kan met de digitale technologie een exploitatievorm op zich worden. Opeenvolgende reproducties met een perfecte kwaliteit zijn tot in het oneindige mogelijk. Het risico van piraterij en ongeoorloofd gebruik zonder vergoeding aan de rechthebbenden neemt toe. Het is mogelijk dat binnen de Gemeenschap de noodzaak groeit van vergoedingssystemen aan rechthebbenden evenals de geleidelijke invoering van technieken waarmee dit verschijnsel ingedamd wordt.
71. Dank zij de digitale techniek zullen er echter tegelijkertijd nieuwe technische middelen ontstaan om de controle op het gebruik van werken en de identificatie ervan te vereenvoudigen en de bescherming van de rechthebbenden te verbeteren. Hierdoor zou het beheer van de rechten gemakkelijker moeten worden terwijl het persoonlijk onderhandelen op basis van exclusieve rechten in stand kan blijven.
72. Op de vraag in hoeverre de ingezette technologische ontwikkelingen ertoe leiden dat de huidige rechtsregels voor bescherming uit hoofde van het auteursrecht en naburige rechten opnieuw bekeken moeten worden, hebben de betrokken partijen tijdens de hoorzitting van afgelopen juli een afgewogen antwoord gegeven.

Het ziet er naar uit dat er geen diepgaande wijzigingen nodig zijn, maar dat het wel belangrijk is actie te ondernemen en het vigerende rechtskader uitgebalanceerd en samenhangend aan te passen aan de behoeften van de nieuwe omgeving.

III. HET WETTELIJK KADER VOOR DE INFORMATIEMAATSCHAPPIJ

73. Op communautair niveau bestaat reeds een elementair wettelijk kader. De Commissie is ervan overtuigd dat fundamentele vrijheden als het recht van vestiging en het vrij verrichten van diensten, zoals vastgelegd in de wetgeving inzake de interne markt (artikelen 52 en 59 van het EG-Verdrag) en in de aangenomen richtlijnen, de middelen aanreiken om bepaalde problemen aan te pakken en tevens de richting aangeven die moet worden ingeslagen bij het uitstippelen van het toekomstige beleid met betrekking tot de informatiemaatschappij.

A. BEPALINGEN VAN HET VERDRAG INZAKE DE INTERNE MARKT

74. Alvorens de mogelijke behoefte aan regelgeving te definiëren, dient in het oog gehouden te worden dat het voor de ontwikkeling en groei van de informatiemaatschappij binnen de Europese Gemeenschap noodzakelijk is dat de regelgeving "interne markt" (Verdrag en afgeleid recht) volledig en daadwerkelijk wordt toegepast. Artikel 7A van het EG-Verdrag definieert de interne markt als "een ruimte zonder binnengrenzen waarin het vrije verkeer van goederen, diensten en kapitaal is gewaarborgd".
75. De beginselen van het recht van vestiging en van het vrij verrichten van diensten worden respectievelijk gewaarborgd door de artikelen 52 (en volgende) en 59 (en volgende) van het EG-Verdrag. De doelmatigheid van deze beginselen maakt het mogelijk om activiteiten met betrekking tot de informatiemaatschappij te laten vallen binnen een wettelijk kader dat reeds toegerust is voor de ontwikkeling van een concurrerende Europese industrie.
76. De informatiemaatschappij zal in de Europese Gemeenschap echter slechts tot volledige ontwikkeling kunnen komen, indien deze regels op zich reeds volstaan om de nieuwe activiteiten die de informatiemaatschappij genereert de kans te geven zich te ontplooiën in een ruimte zonder grenzen. Het is uiterst belangrijk dat de bij de activiteiten van deze nieuwe omgeving betrokken exploitanten niet geconfronteerd worden met juridische verplichtingen tengevolge van een versplinterde interne markt.

Het beginsel van wederzijdse erkenning heeft in het kader van de activiteiten in verband met de informatiemaatschappij belangrijke gevolgen. Hierdoor kan een verlener van een dienst die tot de activiteiten van de informatiemaatschappij behoort, zijn dienst ook in een andere Lid-Staat verlenen waarbij hij uitsluitend valt onder de wetgeving van zijn eigen land. Dank zij de toepassing van dit principe zou overbodige regelgeving op dit gebied vermeden kunnen worden.

77. Voor de hardware spelen ook de regels betreffende het vrije verkeer van goederen (artikelen 30 t/m 36 van het EG-Verdrag) een rol. Aangezien het verkeer van werken en gegevens in het kader van de informatiemaatschappij echter steeds

vaker immaterieel zal verlopen, zullen de bepalingen betreffende het vrije verkeer van goederen in dit proces waarschijnlijk een minder bepalende rol spelen.

B. COMMUNAUTAIRE RICHTLIJNEN EN VOORSTELLEN VOOR RICHTLIJNEN

78. Er is een aantal richtlijnen aangenomen die in de huidige context van groot belang zijn. Er is bovendien een belangrijk voorstel voor een richtlijn in behandeling bij de instituten van de Gemeenschap.
- a) **Richtlijn 91/250/EEG betreffende de rechtsbescherming van computerprogramma's**¹⁰
79. Computerprogramma's zijn essentiële onderdelen van de informatiesnelwegen, omdat zij zich van begin tot eind in de informatieketen bevinden. Programmatuur is het gereedschap waarmee het mogelijk is informatie te digitaliseren en op te slaan. Deze is van vitaal belang voor de ontwikkeling van de programma-industrie. Programma's bevinden zich ook in de netwerken, in de terminals en in de servers. Dank zij de richtlijn "computerprogramma's" kon een leemte in de wetgeving van de Europese Gemeenschap snel worden gevuld. Computerprogramma's zijn als werken van letterkunde beschermd uit hoofde van het auteursrecht. Met de richtlijn wordt een verregaande harmonisatie verkregen van een aantal exclusieve rechten die aan de houder worden toegekend. Deze richtlijn bepaalt eveneens welke handelingen ten behoeve van het gebruik van het programma zonder toestemming mogen plaatsvinden.
- b) **Richtlijn 92/100/EEG betreffende het verhuurrecht, het uitleenrecht en bepaalde naburige rechten op het gebied van intellectuele eigendom**¹¹
80. Deze richtlijn is horizontaal van aard, daar zij het algemene recht vastlegt dat van toepassing is op alle soorten auteursrechtelijk beschermde werken of door naburige rechten beschermde zaken. Bovendien zorgt zij voor een grote mate van harmonisatie van het stelsel van naburige rechten in de Gemeenschap.

De richtlijn:

- stelt exclusieve rechten vast voor verhuur en uitlening van alle auteursrechtelijk beschermde werken en alle door naburige rechten beschermde zaken;
- harmoniseert de naburige rechten op eenvormige basis die vaak nog verder gaat dan de Conventie van Rome.

Deze richtlijn heeft belangrijke gevolgen omdat zij een regelgevend kader biedt dat als voorbeeld kan dienen voor een aantal nieuwe diensten als *video on demand* en de diverse variaties daarvan. Exploitatievormen als *video on demand* lijken heel erg op het tijdelijk ter beschikking stellen van een audiovisueel werk en zouden beschouwd kunnen worden als identiek aan het op afstand verhuren van een video.

¹⁰ Richtlijn van de Raad van 14 mei 1991, PB nr. L 122/42 van 17 mei 1991.

¹¹ Richtlijn van de Raad van 19 november 1992, PB nr. L 346/61 van 27 november 1992.

- c) **Richtlijn 93/83/EEG tot coördinatie van bepaalde voorschriften betreffende het auteursrecht en naburige rechten op het gebied van de satellietomroep en de doorgifte via de kabel**¹²

81. Deze richtlijn geeft wat het auteursrecht en naburige rechten betreft een eenvormig wettelijk kader voor de ontwikkeling van radio-uitzendingen per satellietomroep en kabeldoorgifte in Europa. In deze zin vormt zij een aanvulling op de kaderregeling voor de totstandbrenging van een eengemaakte audiovisuele ruimte voor omroepuitzendingen, zoals neergelegd in richtlijn 89/552/EEG (zie overweging 12 van richtlijn 93/83/EEG).

Een belangrijk punt van deze richtlijn betreft de definitie van "mededeling aan het publiek per satelliet". Dank zij deze wijze van formuleren is op één enkele uitzendingshandeling slechts één wetgeving van toepassing, namelijk de wetgeving van het land waar de mededelingshandeling oorspronkelijk heeft plaats gehad. De richtlijn stelt het beginsel vast van verkrijging bij overeenkomst van uitzendingsrechten per satelliet. Wat de doorgifte van programma's per kabel betreft, verlaat deze richtlijn zich op overeenkomsten die door vrije onderhandeling tot stand gekomen zijn. Artikel 9 bepaalt dat het recht om doorgifte per kabel toe te staan of te verbieden uitsluitend door maatschappijen voor collectieve belangenbehartiging kan worden uitgeoefend.

- d) **Richtlijn 93/98/EEG betreffende de harmonisatie van de beschermingstermijn van het auteursrecht en van bepaalde naburige rechten**¹³

82. Deze richtlijn zorgt voor een volledige harmonisatie van de beschermingstermijn voor alle auteursrechtelijk beschermde werken en alle door naburige rechten beschermde zaken binnen de Europese Gemeenschap. In dat opzicht is het de hoeksteen van het wettelijk kader dat noodzakelijk is voor de bescherming van werken en diensten die op de informatiesnelwegen worden verspreid. De geharmoniseerde duur van het auteursrecht is bepaald op 70 jaar en voor de naburige rechten op 50 jaar. Dit betekent een buitengewoon hoog beschermingsniveau.

- e) **Voorstel voor een richtlijn betreffende de rechtsbescherming van databanken**¹⁴

83. Als zij eenmaal is aangenomen, zal deze richtlijn van fundamenteel belang zijn voor de informatiemaatschappij, aangezien de meeste nieuwe produkten en diensten vanuit databanken worden aangeboden.
84. De Raad Interne Markt heeft op 10 juli 1995 een gemeenschappelijk standpunt ingenomen. De tekst van dit gemeenschappelijk standpunt beoogt enerzijds de harmonisatie van het auteursrecht dat van toepassing is op de structuur van databanken in welke vorm ook, hetzij on-line (ASCII) hetzij in andere distributievormen (CD-ROM, CD-i). Anderzijds beoogt deze richtlijn een nieuw

¹² Richtlijn van de Raad van 27 september 1993, PB nr. L 248/15 van 6 oktober 1993.

¹³ Richtlijn van de Raad van 29 oktober 1993, PB nr. L 290/9 van 24 november 1993.

¹⁴ Oorspronkelijk voorstel: COM(92)24 def. van 13 mei 1992, PB nr. C 156 van 23 juni 1992, blz. 4. Gewijzigd voorstel: COM(93)464 def. van 4 oktober 1993, PB nr. C 308 van 15 november 1993, blz. 1.

economisch recht, een bijzonder recht, te introduceren dat de grote investeringen van de maker van een databank moet beschermen. Het doel van dit recht is bescherming van de investering in verkrijging, toetsing en presentatie van de inhoud van een databank.

85. In het hoofdstuk auteursrecht van de toekomstige richtlijn worden de criteria om in aanmerking te komen voor bescherming geharmoniseerd. De richtlijn vermeldt tevens een lijst met handelingen waarvoor toestemming is vereist en de hierop van toepassing zijnde uitzonderingen.
86. Het belangrijkste element van de toekomstige richtlijn betreft de introductie van een nieuw economisch recht waarmee de grote investeringen van de maker van een databank beschermd worden. Deze juridische vernieuwing is belangrijk omdat voor het maken van databanken belangrijk menselijk en technisch potentieel en aanzienlijke financiële middelen moeten worden ingezet, terwijl zij kunnen worden gekopieerd voor een fractie van de kosten die moeten worden besteed om deze programma's zelfstandig te ontwikkelen. Handelingen waarbij men zich zonder toestemming toegang verschaft tot een databank en daaruit gegevens opvraagt kunnen derhalve bijzonder ernstige economische en technische gevolgen hebben.

Het hoofdstuk over het bijzonder recht voorziet in twee categorieën van aan toestemming onderworpen handelingen: opvraging en hergebruik. Het bijzondere recht heeft betrekking op de gehele databank of een wezenlijk gedeelte ervan, hetgeen inhoudt dat een niet wezenlijk deel geen bescherming geniet uit hoofde van dit recht. De duur van de bescherming bedraagt 15 jaar, welke termijn in geval van nieuwe aanzienlijke investeringen opnieuw ingaat. Er worden uitzonderingen op dit recht toegestaan, welke lijken op de uitzonderingen in het hoofdstuk "Auteursrecht". Vanwege de omvang van de informatie die databanken bevatten, zijn de uitzonderingen echter voornamelijk beperkt tot het recht van opvraging. Het bijzondere recht kan cumulatief met andere bestaande rechten op bescherming worden toegepast, maar laat eventueel nog geldende rechten op de inhoud onverlet. Voorzover het bijzondere recht niet valt onder de bestaande multilaterale overeenkomsten op dit gebied, is het niet onderworpen aan de regel van nationale behandeling.

87. De toekomstige richtlijn voorziet eveneens in andere bepalingen om het evenwicht te waarborgen tussen de belangen van makers van databanken, het MKB, gebruikers en rechthebbenden uit hoofde van het auteursrecht en de naburige rechten.

Deze tekst heeft een grote reikwijdte aangezien hij de basis vormt voor alle toekomstige aanvullende initiatieven op het gebied van het auteursrecht en de naburige rechten met betrekking tot de informatiemaatschappij.

C. HET RISICO VAN HERNIEUWDE VERSNIPPERING VAN DE INTERNE MARKT

88. Aan een eventuele behoefte aan regelgeving die deze nieuwe rechtsomgeving oproept, kan op nationaal, communautair of internationaal niveau voldaan worden. De Commissie dient met het oog op het bewaren van de samenhang van het toekomstige regelgevend kader bijzonder alert te blijven op de aard en de

gevolgen van dergelijke maatregelen. Met name maatregelen op nationaal niveau worden niet noodzakelijkerwijze gedictéerd door dezelfde behoefte als op communautair niveau en gehoorzamen ook niet aan dezelfde regels. Het is inzonderheid onze taak erop toe te zien dat het verlangen om regels te stellen binnen de perken wordt gehouden en dat de regelgevers zich niet zonder meer laten leiden door losse verzoeken om maatregelen en een ad-hoc-beleid. Bij alle toekomstige regelgeving dient het richtsnoer te zijn, een strenge afweging ten opzichte van de doelstellingen van de interne markt en het evenredigheidsbeginsel. Er moet bovendien voor gewaakt worden dat zich een nieuwe versnippering van de interne markt voordoet tengevolge van afwijkende nationale regelgeving of regelgeving die niet strookt met de bepalingen van de interne markt en die het vrije verkeer van diensten in de Europese Unie kan belemmeren. Het zou met het oog op de doorzichtigheid bijzonder passend zijn als de andere Lid-Staten en de Commissie op de hoogte zouden zijn van regelgevende activiteiten met betrekking tot de informatiemaatschappij op nationaal niveau, opdat met name de toekomstige behoefte aan regelgeving op communautair niveau kan worden onderkend. Om deze reden is de Commissie voornemens een mededeling te doen over een procedure ten behoeve van de doorzichtigheid van de regelgeving binnen de interne markt in het kader van de informatiemaatschappij.

ALGEMENE VRAGEN VOORAF

1. Onder punt II A wordt een aantal onzekere factoren genoemd. Beschikt u over gegevens die de gestelde vragen met betrekking tot de ontwikkeling van de markt en van de nieuwe diensten kunnen helpen beantwoorden?
2. Welke factoren met betrekking tot het auteursrecht en naburige rechten zullen zich, volgens u, het best ontwikkelen en dienen met bijzondere voorrang behandeld te worden?
3. Zijn er in uw Lid-Staat comités, verslagen of studies of eventueel ontwerpen van regelgeving met betrekking tot de nieuwe nationale regels die in verband met het auteursrecht en naburige rechten binnen de informatiemaatschappij noodzakelijk zijn? Zo ja, is er een tijdschema vastgesteld?
4. Op welk niveau denkt u dat vragen inzake regelgeving met betrekking tot de intellectuele eigendom in de informatiemaatschappij behandeld moeten worden: nationaal, communautair of internationaal?
5. Is het in verband met het maken van multimediale produkten op basis van elementen van het culturele erfgoed nodig om regelgevende maatregelen te nemen die rekening houden met de noodzaak om het culturele erfgoed te beschermen? Zo ja, welke maatregelen?
6. De meeste werken en diensten die via de informatiesnelwegen worden aangeboden, genieten rechtsbescherming uit hoofde van rechten die overeenkomen met eigendomsrechten. In hoeverre en met welke parameters denkt

u dat het mogelijk is om de waarde van dit auteursrecht en de naburige rechten te meten?

- 7a. Beschikt u over meer nauwkeurige economische en statistische gegevens, uitgesplitst volgens de economische sectoren (bijvoorbeeld uitgeverijen, audiovisuele sector, muziek, enz.) waarvoor de activiteiten op het gebied van de informatiemaatschappij van belang zijn? Welk percentage van de omzet van deze sectoren vertegenwoordigt de bescherming van het auteursrecht en naburige rechten?
- 7b. Beschikt u over specifieke economische gegevens of ramingen aan de hand waarvan kan worden vastgesteld wat de bijdrage is van de uit hoofde van het auteursrecht of naburige rechten beschermde activiteiten aan het economische proces van het creëren van diensten die via de informatie-snelweg verspreid worden?
- 7c. Beschikt u over statistieken of onderzoeksgegevens over de (kwalitatieve én kwantitatieve) werkgelegenheidsaspecten van de activiteiten in het kader van de informatiesnelwegen die door het auteursrecht of naburige rechten worden beschermd?
8. Denkt u dat betere bescherming van het auteursrecht en naburige rechten gunstig is voor het MKB en zo ja, voor welke sector in het bijzonder?
9. Hoe meent u dat de werkgelegenheid beïnvloed zou kunnen worden door de ontwikkeling van nieuwe activiteiten die door het auteursrecht of naburige rechten beschermd zijn in het kader van de nieuwe diensten die via de informatie-snelwegen verspreid worden?
10. Heeft u nog opmerkingen over kwesties die in dit deel niet aan de orde zijn geweest?

DEEL TWEE

1. In samenhang met hetgeen in deel één is gezegd, doet dit tweede deel van het Groenboek meer in detail onderzoek naar de eventuele gevolgen van de ontwikkeling van nieuwe technologieën voor het stelsel van het auteursrecht en naburige rechten.

Als referentiepunt voor dit document dient een aantal bestaande begrippen uit het auteursrecht en naburige rechten die van fundamenteel belang zijn bij de verschillende stadia van het proces van schepping en exploitatie van werken. De keus voor deze thema's komt eveneens voort uit het belang dat betrokken partijen er tijdens de hoorzitting van juli jongstleden aan bleken te hechten.

Elk van de hieronder uitgewerkte thema's is op basis van het volgende schema bestudeerd:

- **probleemstelling:** d.w.z. op welke wijze wordt het betreffende begrip door de ontwikkeling van nieuwe technieken beïnvloed;
 - **huidige wettelijk kader:** onderzoek naar de internationale en communautaire regelgeving;
 - **beoordeling van het probleem vanuit communautair oogpunt:** er wordt getracht te bepalen wat de invloed van de nieuwe technieken op het betreffende onderwerp is om te kunnen beoordelen in hoeverre het noodzakelijk is om op communautair niveau eventuele aanpassingen te doen of initiatieven te ontplooien;
 - **vragen** waarop de betrokken partijen verzocht wordt hun reactie kenbaar te maken.
2. De verschillende onderzochte thema's zijn niet alleen afzonderlijk, maar ook zodra daar aanleiding toe was in samenhang met elkaar onderzocht.
 3. In het **eerste hoofdstuk** worden enkele horizontale problemen geanalyseerd, die beschouwd worden als bepalend voor de wijze waarop de exploitatie van werken en diensten op de informatiesnelweg zijn beslag krijgt.
 - **Toepasselijk recht (afdeling I):** territoriale exploitatie van werken en toepassing van het recht van het land waar om bescherming gevraagd wordt is een klassiek beginsel. De specifieke kenmerken van diensten die binnen de informatiemaatschappij worden aangevoerd en de noodzaak om het beginsel van vrij verkeer volledig toe te passen, bemoeilijken het beginsel van controle op de plaats waar van de werken en diensten gebruik gemaakt wordt. Het is dan ook de vraag of de huidige regel met name binnen de Europese Gemeenschap waar reeds een grote mate van harmonisatie bereikt is, moet worden herzien en op welke wijze.

- **Uitputting van rechten en parallelimport (afdeling II):** de exploitatie van intellectuele eigendomsrechten verloopt volgens bepaalde regels. Het is belangrijk dat wordt onderzocht in welke mate aanpassing aan de nieuwe juridische omgeving nodig is. De uitputting van rechten is één van de aanpassingen die binnen de Gemeenschap door het Hof van Justitie uitgelicht is. Dank zij deze regel is het mogelijk een van de fundamentele vrijheden van het Verdrag, het vrije verkeer van goederen, te verzoenen met de naleving van de intellectuele eigendomsrechten. In het kader van de informatiemaatschappij dient vastgesteld te worden of op de produkten en diensten die via de informatiesnelwegen worden aangevoerd dezelfde regels van toepassing moeten zijn en zo ja wat daar dan de mogelijke gevolgen van kunnen zijn.
4. Het **tweede hoofdstuk "specifieke rechten"** bestaat uit vijf delen. Hierin ligt het accent voornamelijk op een analyse van de inhoud van bepaalde specifieke rechten en het toepasselijke regeling. Naar aanleiding van de resultaten van de hoorzitting is het nodig gebleken om een meer diepgaand onderzoek in te stellen naar het effect van nieuwe technologische toepassingen op bepaalde bestaande rechten en naar de mogelijkheid om eventuele nieuwe rechten te definiëren. Aan de orde is namelijk een nauwkeuriger omschrijving van de rechtsregels die in het kader van de informatiemaatschappij toepassing zouden moeten vinden en, voorzover nodig, een beoordeling welke aspecten van de begrippen uit het auteursrecht en de naburige rechten aanpassing behoeven.
- **Het reproductierecht (afdeling III):** dit recht is van fundamenteel belang. Men kan het er reeds nu over eens zijn dat de vastlegging van een werk op een digitale drager wel degelijk een reproductie is. Dan nog zijn er echter een aantal hypothesen mogelijk waarbij er twijfel blijft bestaan over de vraag welke rechten in het spel zijn. In deze afdeling wordt getracht dit vraagstuk te analyseren.
 - **De mededeling aan het publiek (afdeling IV):** omdat de nieuwe technologieën nieuwe exploitatievormen van werken hebben gecreëerd, verdient het aanbeveling om te bezien in hoeverre deze nieuwe exploitatievormen onder de bestaande begrippen kunnen worden ondergebracht. De draagwijdte van het begrip "publiek" in het kader van het "recht van mededeling aan het publiek" moet nader worden omschreven ten aanzien van het doorgeven in de privésfeer van werken via een netwerk. Heroverweging van het onderscheid tussen openbaarheid of beslotenheid van mededelingen moet daarin klaarheid brengen, om het beschermingsniveau van rechthebbenden uit hoofde van het auteursrecht en naburige rechten te kunnen waarborgen.
 - **Het uitzendrecht / recht tot digitale verspreiding (afdeling V):** dank zij de digitalisering kan een veelvoud van mededelingshandelingen worden verricht en kan de inhoud door ieder persoonlijk worden bewerkt, hetgeen de ontwikkeling van nieuwe diensten bevordert die "punt-tot-punt" functioneren. De op deze nieuwe diensten van toepassing zijnde rechtsregels worden in deze afdeling geanalyseerd.

- **Het recht tot digitale omroepuitzending (afdeling VI):** digitale omroepuitzendingen zijn een nieuwe manier van uitzenden waarvan de ontwikkeling bepaalde rechthebbenden verontrust, omdat het gedrag van de verschillende deelnemers, omroeporganisaties en gebruikers hierdoor op zijn kop gezet wordt.
 - **De morele rechten (afdeling VII):** in de wetgeving betreffende het auteursrecht en naburige rechten van de meeste Lid-Staten, bestaan er naast economische rechten van auteur en rechthebbenden ook morele rechten. Het digitale systeem maakt het gebruik van werken veel eenvoudiger en kan de controle door de rechthebbende op zijn werk of zijn dienst bemoeilijken, ondanks de ontwikkeling van bepaalde technische beveiligingsmogelijkheden. Bij de overwegingen over de aanpassing van het auteursrecht en de naburige rechten aan de nieuwe technieken komt ook de vraag naar voren welke plaats toegekend moet worden aan de bescherming van immateriële belangen in deze nieuwe omgeving.
5. Het **derde hoofdstuk** gaat over enkele vragen die met de exploitatie van rechten verband houden en bestaat uit twee delen. Dit hoofdstuk is niet gericht op de eigenlijke analyse van de inhoud van het recht, maar op problemen betreffende het administratief beheer van rechten en de mogelijkheden die digitalisering biedt voor de identificatie en bescherming van werken.
- **Verkrijging en beheer van rechten (afdeling VIII):** dit probleem blijkt essentieel zowel in het stadium van de schepping als in het stadium van de exploitatie van werken. In deze afdeling wordt geanalyseerd wat de specifieke kenmerken zijn van verkrijging van rechten binnen de informatiemaatschappij. Degenen die rechten exploiteren moeten op eenvoudige wijze kunnen vaststellen wie de houders van rechten op werken en diensten zijn om op evenwichtige voorwaarden contracten te kunnen sluiten over de te verlenen toestemming. Dit veronderstelt met name rationalisering van het beheer en samenvoeging van de informatie die nodig is voor de uitvoering van deze handelingen, welke toevertrouwd zouden kunnen worden aan nieuwe organisatievormen, waarvoor het initiatief aan de belanghebbende kringen wordt overgelaten.
 - **Technische systemen voor identificatie en beveiliging (afdeling IX):** in deze laatste afdeling komt het probleem aan de orde van de identificatiecodering van gedigitaliseerde werken, die nieuwe wegen zou kunnen openleggen voor het administratief beheer van rechten. Digitalisering van werken biedt namelijk nieuwe mogelijkheden van identificatie, met name via een soort "elektronische tatoeage", en maakt op die manier ook nieuwe vormen van bescherming mogelijk voor werken en diensten die zich op de informatie-snelwegen bevinden. Identificatiecodes openen eveneens de mogelijkheid van automatisering van het beheer van auteursrechten en naburige rechten. Deze systemen zijn echter alleen afdoende voor zover zij op grote schaal aanvaard worden. Dergelijke technische systemen dragen verder ook bij tot de bescherming en beveiliging van informatie.

HOOFDSTUK EEN**HORIZONTALE PROBLEMEN****AFDELING I:
TOEPASSELIJK RECHT****Kernpunten**

Het probleem van het toepasselijk recht doet zich voor in elke situatie waarbij een element van vreemdelingschap speelt. In een grensoverschrijdend systeem als de informatiemaatschappij komt dit probleem in alle hevigheid naar voren en dienen er specifieke oplossingen voor gevonden te worden.

1. Probleemstelling

Van oudsher kennen het auteursrecht en de naburige rechten een territoriale toepassing, d.w.z. dat het recht van toepassing is van het land waar de bescherming ingeroepen wordt (verleende rechten, uitzonderingen, bepalingen van toepassing op contracten). Deze bescherming wordt verleend aan ingezetenen en krachtens het beginsel van nationale behandeling aan ingezetenen van derde landen die deelnemen aan internationale conventies waarin nationale behandeling voorgeschreven is. Zo valt de exploitatie van een cinematografisch werk onder het recht van de Lid-Staat waarin de exploitatie plaats heeft. Ook voor omroepuitzendingen van films geldt het recht van het land waar de film wordt uitgezonden.

Satellietuitzendingen hebben deze eenvoudige opzet in de war gebracht, aangezien een enkele uitzendingshandeling op verschillende nationale grondgebieden met verschillende regelgeving ontvangen kan worden.

Richtlijn 93/83/EEG "satelliet-/kabelomroep" regelt deze kwestie. Deze richtlijn geeft een definitie van omroepuitzending waarbij de uitzendingshandeling altijd wordt gesitueerd op een bepaald grondgebied waarvan de rechtsregels dan toepasselijk zijn, terwijl de ontvangst welke op zich geen essentieel onderdeel uitmaakt van de omroepuitzending, op meer dan één grondgebied mogelijk is.

Binnen de informatiemaatschappij waarvan het netwerk wereldwijd is, d.w.z. waar het gebied voor mededeling aan het publiek, minstens in theorie, de hele wereld omvat, dienen praktische oplossingen gevonden te worden.

Vastgesteld dient derhalve te worden welk recht uit hoofde van de intellectuele eigendom van toepassing is op de uitzending van punt naar punt welke afkomstig is uit een Lid-Staat en welk recht toepasselijk is als de uitzending afkomstig is uit

een derde land. Ook het in derde landen geldende beschermingsniveau dient meegewogen te worden bij de vaststelling van een geharmoniseerd communautair beleid.

Het recht van intellectuele eigendom is een recht dat vaak het voorwerp is van overdracht of licentieverlening door rechthebbenden. Overeenkomsten en het verbintenissenrecht spelen derhalve een fundamentele rol bij het auteursrecht en naburige rechten. In het internationale privaatrecht is het van oudsher toegestaan dat partijen bij een overeenkomst, onverminderd wetgeving van openbare orde, kunnen bepalen welk recht op de overeenkomst van toepassing is, maar deze vrijheid dient gezien te worden in het licht van het recht van de intellectuele eigendom, waarmee met name in bepaalde Lid-Staten bepaalde vormen van overeenkomsten, zoals contracten voor uitgeverijen en audiovisuele producenten, steeds strikter aan regels en/of kaders gebonden worden.

Ten aanzien van overeenkomsten dient eveneens te worden vastgesteld van welk gebied (welke gebieden) het recht van toepassing is. Zonder afbreuk te doen aan het beginsel van keuzevrijheid betreffende het toepasselijk recht, dient het mogelijk te blijven dat de wetgeving van het land waar het werk geëxploiteerd wordt bepaalde toepassingsvoorwaarden vaststelt. Het is dus zaak te bepalen in hoeverre de vrijheid van partijen beperkt wordt en of regelgeving op dit gebied nodig of nuttig is.

2. Huidig wettelijk kader

2.1 De Conventies van Bern en Rome geven geen rechtstreekse oplossing voor al deze vragen. De Berner Conventie geeft een zeer ruime uitleg aan het beginsel van nationale behandeling, aangezien in artikel 5, lid 1 bepaald wordt dat auteurs "de rechten genieten welke de onderscheidene wetten thans of in de toekomst aan eigen onderdanen verlenen of zullen verlenen, alsmede de rechten door deze Conventie in het bijzonder verleend". De Conventie van Rome van 1961 betreffende de bescherming uit hoofde van naburige rechten is minder royaal, daar de reikwijdte van de nationale behandeling onderworpen is "aan de in dit Verdrag speciaal gewaarborgde bescherming en speciaal voorziene beperkingen" (artikel 2, lid 2).

De bepalingen ten aanzien van nationale behandeling in de TRIPS-overeenkomst (Artikel 3) zijn identiek aan die van de bovengenoemde Conventies.

De voor exploitatiehandelingen geldende bepaling dat het recht van toepassing is van het land waar de bescherming wordt ingeroepen, is zo vanzelfsprekend dat dit in de Conventies niet wordt benadrukt, met uitzondering van een bijzonder geval in artikel 14 bis, lid 2 onder a. van de Berner Conventie waarin staat: "Het is aan de wetgeving van het land waar de bescherming wordt ingeroepen voorbehouden te bepalen wie de rechthebbenden op het auteursrecht op het cinematografische werk zijn." Deze verduidelijking was noodzakelijk omdat de Conventie toestaat dat de Lid-Staten andere regels hanteren om vast te stellen wie rechthebbenden op deze werken zijn. De kwestie moest derhalve geregeld zijn voor het geval de bescherming zou worden ingeroepen in een derde land dat andere regels heeft dan het land van oorsprong van het werk om vast te stellen wie rechthebbenden zijn.

Het "Europees Verdrag betreffende het auteursrecht en naburige rechten op het gebied van de grensoverschrijdende satellietomroep" van de Raad van Europa van 11 mei 1994¹ omschrijft tenslotte het toepasselijk recht op dezelfde wijze als richtlijn 93/83/EEG "satelliet-/kabelomroep".

2.2. De invloed van het Gemeenschapsrecht op deze problemen is groot:

Richtlijn 93/83/EEG "satelliet-/kabelomroep" geeft op zichzelf geen oplossing voor het probleem van het toepasselijk recht, dat onder het internationale privaatrecht van de onderscheiden Lid-Staten valt, maar voorziet wel in een toekomstige oplossing met de definitie van de uitzendingshandeling waarvoor bescherming kan worden ingeroepen. In artikel 1, lid 2b) staat: "de mededeling aan het publiek per satelliet, vindt slechts plaats in de Lid-Staat waar de programmadragende signalen onder controle en verantwoordelijkheid van de omroeporganisatie worden ingevoerd in een ononderbroken mededelingenketen die naar de satelliet en terug naar de aarde loopt".

Deze richtlijn maakt overigens geen onderscheid tussen de verschillende soorten satellieten. Onder "satelliet" wordt verstaan een satelliet die werkt op frequentiebanden die volgens het telecommunicatierecht alleen mogen worden gebruikt voor het uitzenden van signalen voor ontvangst door het publiek of voor niet-openbare, individuele communicatie. In het laatste geval dient de individuele ontvangst van de signalen echter plaats te vinden onder omstandigheden die vergelijkbaar zijn met het eerste geval.

Deze richtlijn verschaft derhalve een enkel aanknopingspunt in geval van satellietomroep. Bovendien sluit deze regel aan bij de in werkelijkheid bestaande ontvangstmogelijkheden en niet bij een onderscheid vanuit technisch oogpunt of vanuit het telecommunicatierecht.

Ten aanzien van de invloed van het Gemeenschapsrecht op contractuele bepalingen dienen twee richtlijnen in het bijzonder vermeld te worden, namelijk Richtlijn 91/250/EEG "computerprogramma's" en Richtlijn 92/100/EEG "verhuur".

In richtlijn 91/250/EEG "computerprogramma's" wordt vastgelegd wat al dan niet is toegestaan in geval er een overeenkomst bestaat voor het gebruik van computerprogramma's. Artikel 5, lid 2 bepaalt bijvoorbeeld dat het maken van een reservekopie door een rechtmatige gebruiker van een computerprogramma niet bij overeenkomst kan worden verhinderd indien die kopie voor bovenbedoeld gebruik nodig is. Zo is de rechtmatige gebruiker van een kopie van een programma gemachtigd om de werking van het programma te observeren, te bestuderen en uit te testen (artikel 5, lid 3).

¹ Serie Europese Verdragen nr. 153, Raad van Europa.

Artikel 4 van Richtlijn 92/100/EEG "verhuur" voorziet in een niet voor afstand vatbaar recht op vergoeding voor auteurs en uitvoerend kunstenaars. Krachtens de beginselen van de voorrang en de rechtstreekse werking van het Gemeenschapsrecht zouden contractuele bepalingen tegenover dit recht geen stand houden.

3. Beoordeling van het probleem vanuit communautair oogpunt

Voor de verwezenlijking van de interne markt is het noodzakelijk dat dienstverleners zeker weten welk recht van toepassing is op hun grensoverschrijdende activiteiten. Bovendien moet bij de bepaling van het toepasselijke recht rekening worden gehouden met twee fundamentele voorwaarden, namelijk dat de bescherming van rechthebbenden niet aangetast wordt en dat tegelijkertijd de dienstverlening moet kunnen plaats hebben op de economisch meest doelmatige wijze.

Dit leidt tot de gedachte dat het toepasselijke recht gebaseerd moet zijn op het recht van de Lid-Staat waaruit de dienst afkomstig is. Dit beginsel veronderstelt echter dat voldaan is aan de absoluut noodzakelijke voorwaarde dat er sprake is van een vergevorderde harmonisatie van het recht van de onderscheiden Lid-Staten om te voorkomen dat men van vestigingsplaats verandert of dat rechthebbenden hun rechtsbescherming verliezen. Zodra een dergelijke harmonisatie een feit is, is invoering mogelijk van het beginsel van het land van oorsprong, waarin rekening gehouden wordt met de verschillende tussenstations in de uitzendingsketen. Het staat nog te bezien of dit model ook toepasbaar is op de exploitatie van rechten door de dienstverlener. De bepalingen van richtlijn 93/83/EEG "satelliet-/kabelomroep" gaan in dezelfde richting.

Benadrukt dient te worden dat het, juist doordat richtlijn 93/83/EEG "satelliet-/kabelomroep" alleen betrekking heeft op uitzendingen per satelliet, een regeling voor conflicterende wetgeving bij uitzendingen via de ether of per kabel wordt overgelaten aan het rechtstelsel van de onderscheiden Lid-Staten, waarmee het risico bestaat dat de toegepaste maatregelen van elkaar zullen verschillen hetgeen problemen oplevert voor de interne markt.

Het probleem van digitale uitzendingen van punt tot punt is gelijk aan dat van omroepuitzendingen per satelliet. Het in één Lid-Staat ter beschikking stellen van een dienst kan namelijk in alle andere Lid-Staten gevolgen hebben (een on-line aanbod van *video on demand* in één Lid-Staat zou bij voorbeeld in de praktijk kunnen betekenen dat alle andere Lid-Staten er toegang toe hebben).

Het moet mogelijk zijn voor dergelijke vormen van dienstverlening duidelijke bepalingen op te stellen vanuit het standpunt van het auteursrecht en de naburige rechten. Zoals het geval is met andere aspecten van dienstverlening, zou het goed zijn om van het beginsel uit te gaan dat de wet toegepast moet worden van de Lid-Staat waaruit de dienst afkomstig is. Dit beginsel kan echter op het gebied van de intellectuele eigendom niet worden toegepast als niet tegelijk een vergevorderde harmonisatie van deze rechten gewaarborgd is.

Op internationaal niveau dient voorrang gegeven te worden aan verregaande harmonisatie van de beschermingsmaatregelen zowel ten aanzien van het auteursrecht als van de naburige rechten. De Conventie van de Raad van Europa betreffende problemen ten aanzien van het auteursrecht en naburige rechten in verband met grensoverschrijdende omroepuitzending per satelliet schept vanuit dat oogpunt gezien een belangrijk precedent, omdat deze Conventie voor de toepassing van het recht van het deelnemende land vanuit welks grondgebied de uitzending afkomstig is, voorziet in de toepassing van de bepalingen van de Akte van Parijs van 1971, de Berner Conventie en de Conventie van Rome van 1961.

Het zou uiteraard wenselijk zijn om een oplossing "op wereldschaal" te vinden, maar dit is eerst mogelijk als er overeenstemming is bereikt over materiële rechtsregels op het gebied van het auteursrecht en naburige rechten die een hoog beschermingsniveau en een voldoende mate van harmonisatie waarborgen. Dit is in dit stadium zeker niet het geval.

Het is absoluut noodzakelijk om op communautair niveau een oplossing te vinden met betrekking tot het toepasselijke recht. Deze oplossing zou dicht bij het systeem van Richtlijn 93/83/EEG "satelliet-/kabelomroep" kunnen liggen en de mededelingshandeling op soortgelijke wijze definiëren, met nadruk op het onderdeel uitzending ten opzichte van het onderdeel ontvangst. Voor uitzendingen afkomstig uit derde landen dient gedacht te worden aan andere procedures of tenminste aan beschermende bepalingen om de bescherming van auteurs en van rechthebbenden op naburige rechten te waarborgen. Richtlijn 93/98/EEG "satelliet-/kabelomroep" is één van de modellen waarmee dit resultaat bereikt zou kunnen worden.

4. Vragen

1. Is het voor toepassing van het beginsel van het land van oorsprong noodzakelijk aanvullende criteria en elementen te bepalen? Zo ja, welke?
2. Denkt u dat het nodig is om, in verband met de toepassing van het beginsel van het land van oorsprong, een aantal bijkomende aanknopingspunten aan te wijzen? Zo ja, welke?
3. Denkt u dat het mogelijk is om in verband met het bepalen van de verantwoordelijkheidsketen, vast te stellen wie in elk stadium van de uitzending mogelijke actoren zijn? Zo ja, wilt u deze actoren dan noemen?
4. Moet in de Gemeenschap, in verband met de definitie van "uitzending" als handeling en gelet op de verschillende niveaus van rechtsbescherming, het beginsel van het land van oorsprong voor alle vormen van uitzending worden toegepast, ingeval van:
 - uitzendingen die uitsluitend afkomstig zijn uit een Lid-Staat;
 - uitzendingen afkomstig uit een Lid-Staat of uit een derde land dat de Berner Conventie in de versie van de Akte van Parijs van 1971 en de Conventie van Rome toepast;
 - alle uitzendingen afkomstig uit alle landen?

5. Indien het beginsel van het land van oorsprong als criterium wordt aanvaard, welke rechten en welke gebieden van het nationale recht moeten dan geharmoniseerd worden om te voorkomen dat men om opportuniteitsredenen van vestigingsplaats verandert of dat rechthebbenden hun rechtsbescherming verliezen:
 - de uitzonderingen op de exclusieve rechten;
 - de vaststelling wie rechthebbende is;
 - de morele rechten;
 - andere rechten?
6. In hoeverre, op welke gebieden en op welke wijze moet de bescherming van rechthebbenden nog verbeterd worden in derde landen die de Berner Conventie en de Conventie van Rome toepassen, indien men het beginsel van het land van oorsprong wil toepassen?
7. Als het beginsel van het land van oorsprong volgens u niet het geschikte uitgangspunt is, welke regels zou u dan willen toepassen?
8. Denkt u dat de beschermende bepalingen rechthebbenden uit de Gemeenschap voldoende beschermen in geval van uitzending naar een derde land dat intellectuele eigendom onvoldoende bescherming biedt?
9. Bent u van mening dat het op overeenkomsten toepasselijke recht geheel vrij gekozen moet kunnen worden of denkt u dat het verstandig is om de contractvrijheid te beperken:
 - in het algemeen;
 - zodanig dat bepaalde bijzondere elementen veilig worden gesteld, zoals morele rechten, billijke vergoeding of collectieve belangenbehartiging;
 - alleen indien de overeenkomst betrekking heeft op werken en diensten van rechthebbenden in de Europese Unie?

**AFDELING II:
UITPUTTING VAN RECHTEN EN
PARALLELIMPORT**

Kernpunten

Een videocassette of een fonogram die door of met toestemming van een rechthebbende in een Lid-Staat in de handel worden gebracht, kunnen overal in de Gemeenschap worden doorverkocht zonder dat de rechthebbende zich daartegen kan verzetten. Zijn distributierecht wordt uitgeput op het ogenblik waarop bovengenoemde zaak met zijn toestemming voor de eerste maal wordt verkocht. Deze verkoop van een artikel waarop zijn werk is vastgelegd, houdt evenwel geen uitputting in van andere rechten zoals bijvoorbeeld het reproductie- of aanpassingsrecht. Iedere dienst (bijv. uitzending, verhuur, uitlening) is eveneens een handeling die op zich toestemming vereist, zonder dat toekomstige exploitatie hierdoor in gevaar wordt gebracht. Van uitputting van deze rechten is dus geen sprake.

1. Probleemstelling

De uitputtingsregel heeft twee dimensies die elkaar aanvullen. Om te beginnen beperkt deze regel het distributierecht. Dit recht wordt namelijk uitgeput wanneer kopieën van een werk die met toestemming van de rechthebbende zijn gemaakt voor de eerste maal op de markt worden gebracht. Verder bepaalt deze regel vanuit het oogpunt van Gemeenschapsrecht dat, indien de rechthebbende van een recht van intellectuele eigendom in een Lid-Staat een produkt in de handel heeft gebracht waardoor er sprake is van exploitatie van een recht van intellectuele eigendom of indien dit produkt met zijn toestemming in de handel is gebracht, deze rechthebbende zich dan niet meer kan verzetten tegen het vrije handelsverkeer van dit produkt in de gehele Gemeenschap. Dat wil zeggen dat hij zich niet meer kan beroepen op zijn intellectuele eigendomsrechten en met name zijn distributierecht in een andere Lid-Staat, om de verkoop van dit artikel via parallelimport te laten verbieden.

De kwestie van de uitputting van intellectuele eigendomsrechten raakt de kern van het Gemeenschapsrecht, want het Hof van Justitie heeft dit middel gebruikt om het vrije verkeer van goederen en het territorialiteitsbeginsel van de rechten van intellectuele en industriële eigendom met elkaar in overeenstemming te brengen. Wat betreft goederen zal de communautaire markt op deze wijze overeenkomen met een nationale markt, althans voorzover het recht van de Lid-Staten gelijk of in ieder geval verwant is.

Daar staat tegenover dat de uitputtingsregel niet zal spelen, wanneer het produkt door een derde, zonder toestemming van de rechthebbende, in de handel is gebracht, zelfs indien dit op wettige wijze is gebeurd. Zo was het Hof van Justitie in het Patricia-arrest¹ van mening dat fonogrammen die op wettige wijze in een

¹ Arrest "EMI Electrola GmbH tegen Patricia Im- und Export en anderen" d.d. 24-01-1989 (zaak 341/87), Bundel 1989, blz. 79.

Lid-Staat hadden kunnen worden vervaardigd omdat de beschermingstermijn was verstreken, daarom nog niet in een andere Lid-Staat, waar de rechten niet waren verstreken, mochten worden verkocht.

In een vaste jurisprudentie stelt het Hof van Justitie steeds dat de Lid-Staten bij ontbreken van harmonisatie van hun wetgevingen zelf de voorwaarden van de intellectuele eigendomsrechten kunnen vaststellen. Indien het in de ene Lid-Staat mogelijk is een produkt zonder toestemming van de rechthebbende op wettige wijze in de handel te brengen en in de andere Lid-Staten niet, dan zullen deze verschillen tussen de nationale wetgevingen van de verschillende Lid-Staten op deze wijze echter een belemmering vormen voor het handelsverkeer.

Met betrekking tot diensten ligt de kwestie van de uitputting van rechten evenwel anders. Voor zover de rechtsregels inzake intellectuele eigendom een toestemming voorschrijven, moet die toestemming namelijk voor iedere dienstverrichting afzonderlijk worden verleend. Zo heeft omroepuitzending van een film of vertoning ervan in een zaal, in tegenstelling tot het geval dat de intellectuele eigendom in een zaak is geïncorporeerd (bijv. de videocassette van een film), geen uitputting van het recht van de rechthebbende om de volgende uitzending of vertoning of doorgifte via de kabel toe te staan of te verbieden, ten gevolge.

Het gebied waar wordt uitgezonden en het aantal uitzendingen worden uitsluitend bepaald door de overeenkomst met de omroeporganisatie. Een derde kan geen enkele dienst verrichten met deze werken of anderszins beschermde zaken zonder de intellectuele eigendomsrechten van de rechthebbende te schenden aangezien er per definitie geen overeenkomst bestaat tussen hem en de rechthebbende, want dan zou hij geen derde meer zijn ten opzichte van hem. Deze zelfde derde kan echter op grond van de uitputtingsregel, die van toepassing is op goederen, videocassettes die hij op wettige wijze op de communautaire markt heeft gekocht vrijelijk verder verkopen.

Contractuele bepalingen tussen een rechthebbende en een licentiehouder vallen uiteraard onder het mededingingsrecht². Bedingen die de verkoop in bepaalde gebieden verbieden, dan wel het gebied waarvoor toestemming tot de dienst wordt verleend strikt afbakenen, kunnen dus in eventuele gevallen worden opgevat als strijdig met de mededingingsregels.

2. Huidig wettelijk kader

- 2.1. De Berner Conventie en de Conventie van Rome stellen de kwestie van uitputting van rechten niet aan de orde. Tijdens de onderhandelingen over deze akkoorden en de herziening daarvan heeft dit aspect zich niet mogen verheugen in de aandacht van de onderhandelaars.

Daarentegen verwijst de TRIPS-Overeenkomst in artikel 6 uitdrukkelijk naar de kwestie van de uitputting: "Voor de beslechting van geschillen in het kader van deze overeenkomst mag, onverminderd de bepalingen van de artikelen 3 en 4,

² Zie de beschikking van de Commissie in de zaak "Miller International" d.d. 1 december 1976, Publikatieblad nr. L 357 d.d. 29-01-1976, blz. 40.

geen enkele bepaling in deze overeenkomst worden aangewend om de kwestie van uitputting van rechten uit hoofde van intellectuele eigendom te regelen." (De artikelen 3 en 4 betreffen respectievelijk "nationale behandeling" en "behandeling van de meest begunstigde natie"). De Staten houden de vrijheid de kwestie van de uitputting te regelen, op voorwaarde dat voor niet-onderdanen dezelfde regeling geldt.

Met andere woorden, indien de kwestie van de uitputting, anders dan communautair, in de toekomst door een verdrag zou worden geregeld, dan zal die regeling van toepassing moeten zijn op alle landen die partij zijn in de TRIPS-Overeenkomst.

- 2.2. Hierboven is er op gewezen dat het begrip uitputting een belangrijk element is van het primaire communautaire recht. Het maakt een integrerend deel uit van de artikelen 30 tot 36 EG-Verdrag met betrekking tot het vrije verkeer van goederen. Wanneer daarentegen een rechthebbende toestemming geeft voor enige omroepuitzending van een cinematografisch werk in een deel van het communautaire grondgebied, dan leidt dit niet tot verval van het recht om controle uit te oefenen op verdere uitzendingen, en/of uitzending in een ander deel van het communautaire grondgebied³. Ook het Hof van Justitie heeft aanleiding gezien duidelijk aan te geven dat de verkoop van kopieën van een videogram geen verval van het recht om controle uit te oefenen op verhuur ten gevolge kan hebben⁴.

De kwestie van de uitputting komt eveneens aan de orde in handelingen van afgeleid recht. Richtlijn 91/250/EEG "computerprogramma's" bepaalt in artikel 4, onder c), tweede zin, dat "de eerste verkoop in de Gemeenschap van een kopie van een programma door de rechthebbende of met diens toestemming leidt tot verval van het recht om controle uit te oefenen op de distributie van die kopie in de Gemeenschap, met uitzondering van het recht om controle uit te oefenen op het verder verhuren van het programma of een kopie daarvan".

Richtlijn 92/100/EEG "verhuur" snijdt de kwestie van de uitputting eveneens op verschillende punten aan. Artikel 1, lid 4, benadrukt dat de rechten om verhuur en uitlening van originelen en kopieën van auteursrechtelijk beschermde werken en anderszins beschermde zaken toe te staan of te verbieden "niet worden uitgeput door verkoop of enige andere vorm van verspreiding van originelen of kopieën van beschermde werken of anderszins beschermde zaken". In artikel 3 wordt benadrukt dat de bepalingen van richtlijn 91/250/EEG, "computerprogramma's" betreffende het verhuurrecht niet worden aangetast.

Met betrekking tot het distributierecht voor houders van naburige rechten verduidelijkt richtlijn 92/100/EEG "verhuur" in artikel 9, lid 2, dat "het distributierecht in de Gemeenschap op een zaak slechts wordt uitgeput wanneer die zaak door de rechthebbende of met diens toestemming voor de eerste maal in de Gemeenschap wordt verkocht".

³ Zie de CODITEL-arresten: "S.A. Compagnie Générale pour la Diffusion de la Télévision, CODITEL en anderen tegen S.A. Ciné Vog Films en anderen" van 18 maart 1980 (zaak 62/79, Bundel 1980, blz. 881 en "CODITEL tegen Ciné Vog Films S.A. en anderen" van 6 oktober 1982 (zaak 262/81), Bundel 1982, blz. 3381.

⁴ Arrest "Warner Brothers Inc. en Metronome Video ApS tegen Erik Viuff Christiansen" van 17 mei 1988 (zaak 158/86), Bundel 1988, blz. 2605.

Dit artikel weerspiegelt dus in de eerste plaats de vaste jurisprudentie van het Hof van Justitie met betrekking tot artikel 30 EG-Verdrag en volgende, waarvan de grondslagen hierboven zijn aangegeven. Artikel 9, lid 2, van richtlijn 92/100/EEG, "verhuur" regelt tevens de kwestie van "de internationale uitputting" en verbiedt de Lid-Staten deze toe te passen. De Lid-Staten kunnen dus niet stellen dat wanneer een zaak waarop intellectuele eigendomsrechten rusten in een derde land op de markt wordt gebracht, dit het distributierecht in de Gemeenschap uitput. De rechthebbende kan dus parallelimport in de Gemeenschap vanuit derde landen verbieden, zelfs indien hij zelf dit produkt in het derde land in verkoop heeft gebracht.

Deze oplossing, waarvan de twee hierboven genoemde richtlijnen een afspiegeling zijn, is aangehouden omdat de werking van de interne markt negatief zouden kunnen worden beïnvloed indien een Lid-Staat de mogelijkheid zou hebben om te voorzien in internationale uitputting.

3. Beoordeling van het probleem vanuit communautair oogpunt

Het antwoord op de vraag of het distributierecht kan worden uitgeput ten gevolge van een exploitatiehandeling verricht door de rechthebbende of met diens toestemming, is afhankelijk van de wijze van exploitatie van het beschermde werk en de bijbehorende materie.

Als het werk is belichaamd in een stoffelijke drager, dan is het onderworpen aan de regels met betrekking tot het vrije verkeer van goederen, en dus ook aan het principe van communautaire uitputting van rechten. Een andere vraag is of de communautaire uitputting van rechten uitsluitend is, d.w.z. of Lid-Staten van mening kunnen blijven dat de verkoop van een werk of bijbehorende materie op een stoffelijke drager in een derde land het distributierecht wereldwijd uitput, of dat dit alleen het geval is wanneer die zaak in de Gemeenschap op de markt is gebracht, zoals dit voor houders van naburige rechten uitdrukkelijk wordt bepaald door artikel 9, lid 2, van de richtlijn "verhuur". Artikel 4, onder c), van de richtlijn "computerprogramma's", alsmede de relevante artikelen van het voorstel voor een richtlijn betreffende de rechtsbescherming van databanken komen tot deze zelfde conclusie en hoewel de formulering van hun artikelen verschilt, sluiten zij aldus elk op eigen gebied internationale uitputting uit. De verschillende opvattingen die er in dit opzicht bestaan tussen de Lid-Staten zullen gevolgen hebben voor de interne markt; er zal moeten worden onderzocht of de regel van internationale uitputting ook voor het distributierecht of anderszins zou moeten worden afgeschaft.

Indien aan de andere kant het werk of de bijbehorende materie, in plaats van te zijn belichaamd in een stoffelijke drager, moet worden gerekend tot het verrichten van een dienst, dan hebben we te maken met een geheel andere situatie. De hoorzitting van juli 1994 heeft al laten zien dat de belanghebbende kringen van mening zijn dat moet worden voorkomen dat rechten op informatiesnelwegen worden uitgeput. Aangezien het namelijk gaat om diensten die in principe een onbeperkt aantal malen kunnen worden herhaald, is de uitputtingsregel niet van

toepassing. Het Hof van Justitie heeft dit al erkend in twee arresten met betrekking tot het vertonen van films en het recht om muziekwerken in het openbaar uit te voeren⁵.

De Commissie zou deze zienswijze ook kunnen delen met betrekking tot diensten die karakteristiek zijn voor de Informatiemaatschappij. Anders dan het distributierecht ten aanzien van een stoffelijke drager kunnen de verschillende rechten die zijn verbonden aan langs elektronische weg overgebrachte diensten moeilijk het voorwerp van uitputting zijn. Want iedere overgebrachte dienst (bijv. uitzending, verhuur of uitlening) is immers een handeling waarvoor een afzonderlijke toestemming is vereist, zonder afbreuk te doen aan toekomstige exploitatievormen.

4. Vragen

- 1) Moet er een regel worden ingevoerd waardoor internationale uitputting ten behoeve van houders van auteursrechten op dezelfde wijze wordt uitgesloten als in artikel 9, lid 2, van richtlijn 92/100/EEG, "verhuur"?
- 2) Moet het feit dat er met betrekking tot het verrichten van diensten geen sprake is van uitputting voor welk recht ook (zoals uitzendings-, doorgifte-, verhuurrecht) opnieuw worden bevestigd?
- 3) Hoe ziet u de hiervoor genoemde vragen in het kader van on-line netwerken die bestemd zijn om mondiaal te functioneren?
- 4) Is het naast elkaar bestaan van stelsels met en zonder internationale uitputting mogelijk?

⁵ Zie met name het arrest "Coditel/Ciné Vog Films" van 18 maart 1980 (zaak 62/79). Bundel 1980, blz. 881; voor het recht van openbare uitvoering, zie het arrest "OM/Tournier" van 13 juli 1989 (zaak 395/87), Bundel 1989, blz. 2521.

HOOFDSTUK TWEE

SPECIFIEKE RECHTEN

AFDELING III: REPRODUKTIERECHT

Kernpunten

Nadat de vooruitgang op het gebied van analoge reproductiemiddelen en de verbreiding ervan de controle op het maken van kopieën, in het bijzonder in de privé-sfeer, aanvankelijk onmogelijk hadden gemaakt, biedt digitalisering van werken en diensten opnieuw de mogelijkheid om een strenge controle op reproductie in overweging te nemen. Het reproductierecht en de uitzonderingen hierop, met name met betrekking tot het kopiëren voor privé-gebruik, zouden dus in het licht van deze ontwikkelingen moeten worden herzien.

1. Probleemstelling

Het reproductierecht is de absolute essentie van het auteursrecht en de naburige rechten, aangezien het de houder van dit recht de mogelijkheid biedt naar goeddunken de reproductie van het werk of de dienst die beschermd zijn toe te staan of te verbieden. Door dit recht, waarmee reproductie kan worden verhinderd, kan controle worden uitgeoefend op eventuele verdere exploitatie.

Toepassing van het reproductierecht was dus gemakkelijk in een technisch kader waarin reproducties alleen konden worden verwezenlijkt op een tastbare drager en men alleen beroepsmatig toegang had tot reproductietechnieken. In dat geval is iedere ongeoorloofde reproductie die beroepsmatig wordt vervaardigd, hetgeen kan worden vastgesteld aan de hand van het bestaan van nagebootste exemplaren, een daad van piraterij.

De eerste belangrijke ontwikkeling is het feit dat de vooruitgang op technologisch gebied een sterke toename ten gevolge heeft gehad van de mogelijkheden om reproducties te maken van beschermde werken en diensten. De explosieve toename van het aantal fotokopieerapparaten en de voortdurende verbetering van de kwaliteit van de kopieën hebben de mogelijkheden om grote hoeveelheden reproducties van teksten en ook afbeeldingen te vervaardigen, tot gemeengoed gemaakt. Zo is ook het maken van kopieën van geluid en van audiovisuele werken en diensten voor privé-gebruik bij particulieren thuis thans binnen ieders bereik. Deze ontwikkeling maakt de werken uiteraard gemakkelijker toegankelijk voor de consument. In feite is het dus een nieuwe exploitatievorm van de werken, die nadelig is voor de economische belangen van de rechthebbenden.

In verband met het economische belang van deze praktijken, hebben de meeste Lid-Staten speciale juridische regels gesteld aan reprografie (d.w.z. reproductie d.m.v. fotokopiëren of andere reproductieprocedures om een getrouwe nabootsing te krijgen op papier, met of zonder wijziging van het formaat) en kopiëren voor

privé-gebruik (d.w.z. verveelvoudiging van geluidsopnamen en/of audiovisuele opnamen door particulieren met het oog op gebruik ervan in de privé-sfeer).

De tweede belangrijke ontwikkeling hangt samen met het feit dat men er, dank zij de digitalisering van werken en diensten en het gebruik ervan in computersystemen, steeds meer toe overgaat deze zodanig te verveelvoudigen dat zij niet direct door de menselijke zintuigen kunnen worden waargenomen. Richtlijn 91/250/EEG "computerprogramma's" vestigt al de aandacht op de problemen van tussenvormen van reproductie die voorkomen bij reproductie in een transmissieketen. In het licht van deze ontwikkeling zullen we daarom het begrip reproductie moeten herzien en vaststellen of er inbreuk wordt gemaakt op het reproductierecht door het verrichten van handelingen die bij het gebruik van computers en andere in het kader van de Informatie-maatschappij gebruikte apparaten normaal zijn (digitaliseren, het maken van tussenkopieën, laden in het hoofdgeheugen door "downloading").

De technische ontwikkelingen houden een aantal belangrijke voordelen in. Terwijl met een traditioneel fotokopieerapparaat, een gewone band-, cassette- of videorecorder per definitie kopieën kunnen worden gemaakt zonder dat dit kan worden verhinderd (behalve wanneer we deze apparaten hun specifieke functie ontnemen), kan, indien men dit wenst, met behulp van digitalisering het digitaal kopiëren door particulieren van een werk of dienst worden opgespoord en beperkt. Hiervoor is het uiteraard wel nodig dat deze technische voorzieningen algemeen worden ingevoerd, maar op deze wijze wordt controle op het gebruik van de werken dan weer mogelijk (afdeling IX).

Met deze ontwikkeling moet rekening worden gehouden bij de beoordeling van het reproductierecht in een digitale omgeving. Gesteld kan worden dat een stelsel van kopiëren voor privé-gebruik dat is gebaseerd op voorheffingen op dragers en apparaten in ruil voor het legaliseren van privé-kopiëren, een goede oplossing kan zijn voor die gevallen waarin de techniek niet in staat is het kopiëren te verhinderen. Wanneer er daarentegen technische voorzieningen worden getroffen die het kopiëren voor privé-gebruik beperken of verhinderen, dan zal de wettige licentie, die haar waarde ontleent aan een vergoedingstelsel, een deel van haar waarde verliezen.

2. Huidig wettelijk kader

- 2.1. Het uitsluitend reproductierecht met betrekking tot het auteursrecht is omschreven in artikel 9 van de Berner Conventie. In het eerste lid, geeft dit artikel duidelijk aan dat de auteur van een werk van letterkunde en kunst het exclusieve recht geniet om toestemming te verlenen tot het verveelvoudigen van dit werk "ongeacht op welke wijze en in welke vorm". Deze termen zijn zeer ruim gesteld en worden geacht alle reproductiemethodes te behelzen (tekenen, lithografie, offset en andere drukprocédés, fotokopiëren, opname, enz.) die bekend zijn of nog ontdekt zullen worden. Lid 3 benadrukt ten overvloede dat "geluids- of beeldopnamen worden beschouwd als een verveelvoudiging in de zin van de Conventie".

Artikel 9, lid 3 daarentegen beperkt de werkzaamheid van het reproductierecht aanzienlijk, aangezien "het aan de wetgeving van de landen van de Unie is

voorbehouden in bijzondere gevallen het verveelvoudigen van genoemde werken toe te staan, mits die verveelvoudiging geen afbreuk doet aan de normale exploitatie van het werk en de wettige belangen van de auteur niet op ongerechtvaardigde wijze schaadt". Deze laatste bepaling is een van de meest controversiële bepalingen van de Berner Conventie, met als gevolg onzekerheid over de precieze reikwijdte van de Conventie en vooral uiteenlopende interpretaties door de verschillende Staten en zeer verschillende oplossingen, met name op het terrein van reprografie en kopiëren voor privé-gebruik (uiteenlopend van het zonder meer handhaven van het verbod op kopiëren voor privé-gebruik tot de legalisatie ervan zonder schadeloosstelling van de auteurs).

De Conventie van Rome kent uitvoerende kunstenaars het recht toe om onder bepaalde voorwaarden de reproductie zonder hun toestemming van een vastlegging van hun uitvoering te verbieden. Producenten van fonogrammen genieten het recht de directe of indirecte reproductie van hun fonogrammen toe te staan of te verbieden (artikel 10). Omroeporganisaties genieten het recht in bepaalde gevallen de reproductie van vastleggingen van hun uitzendingen toe te staan of te verbieden (artikel 13).

Inzake het auteursrecht neemt de TRIPS-Overeenkomst de verplichtingen van de Berner Conventie over. De TRIPS-Overeenkomst neemt letterlijk de bepaling in artikel 10 van de Conventie van Rome over en verleent dus een uitsluitend recht tot directe of indirecte reproductie ten gunste van producenten van fonogrammen (artikel 14, lid 2). De rechten van reproductie voor uitvoerende kunstenaars (artikel 14, lid 1) en omroeporganisaties (artikel 14, lid 3) zijn beperkter dan in de Conventie van Rome.

- 2.2. Wat betreft het auteursrecht voorziet het Gemeenschapsrecht alleen in harmonisatie van het reproductierecht met betrekking tot computerprogramma's. Het is niet nodig om hier een gedetailleerde analyse te maken van richtlijn 91/250/EEG, "computerprogramma's", wij kunnen volstaan met te vermelden dat de bescherming van computerprogramma's die door deze richtlijn wordt geharmoniseerd, voor het allergrootste deel is gebaseerd op het reproductierecht.

Inzake de naburige rechten stelt richtlijn 92/100/EEG in artikel 7 een uitsluitend recht tot directe en indirecte reproductie in ten gunste van uitvoerende kunstenaars, producenten van fonogrammen en films en omroeporganisaties. Dit recht biedt meer bescherming dan de Conventie van Rome.

3. Beoordeling van het probleem vanuit communautair oogpunt

Bestudering van het reproductierecht en het complexe karakter ervan geven aanleiding tot het aanbrengen van een onderverdeling in de gerezen vragen.

Voor de omschrijving van het reproductierecht in een digitale omgeving is men, gezien de fundamentele belangen die met dit recht samenhangen, geneigd te denken dat hier een antwoord op communautair niveau noodzakelijk is. Met betrekking tot de omschrijving van dit recht zou dit antwoord zeker moeten zijn gebaseerd op de oplossingen die in de richtlijn over computerprogramma's worden aangedragen. Zo zou digitalisering van werken of diensten in het algemeen moeten vallen onder het reproductierecht, evenals bijvoorbeeld het laden in het hoofdgeheugen van een computer. Want zolang op deze vragen geen

antwoord is gevonden dat voorziet in harmonisatie van het reproduktierecht, kunnen er binnen de interne markt problemen ontstaan wanneer een rechthebbende die onderdaan is van een Lid-Staat waarvan de wetgeving meer bescherming biedt, weigert toe te staan dat er op het grondgebied van die Staat gedigitaliseerde werken of diensten worden ingevoerd die afkomstig zijn van Lid-Staten waar digitalisering niet afhankelijk is van toestemming van de rechthebbende.

De draagwijdte van het reproduktierecht is een probleem op zich, aangezien er op het niveau van de Lid-Staten op grond van artikel 9, lid 2, van de Berner Conventie een groot aantal uitzonderingen mogelijk is. Hier is een diepgaande studie nodig om na te gaan in welk geval deze uitzonderingen kunnen worden gehandhaafd. De situatie van het kopiëren voor privé-gebruik bij digitale verspreiding is een voorbeeld van de nog op te lossen problemen. Overigens moet de rechtvaardiging van het legaliseren van digitaal kopiëren voor privé-gebruik worden herzien in het licht van het gegeven dat het technologisch mogelijk is het maken van dit soort kopieën te bewaken, te verhinderen of te beperken (cf. afdeling IX).

De situatie waarbij het kopiëren voor privé-gebruik in sommige Lid-Staten legaal is en in andere niet, gaat aanzienlijke problemen opwerpen. Want het feit dat het kopiëren voor privé-gebruik in bepaalde Lid-Staten is toegestaan zal enerzijds ten gevolge hebben dat sommige exploitanten geen toegang tot hun diensten durven te geven. Anderzijds zal het niet mogelijk zijn de te treffen technische voorzieningen verplicht te stellen in Lid-Staten waar kopiëren voor privé-gebruik is toegestaan, terwijl zij in andere Lid-Staten wel vereist zijn. Deze verschillen in wetgeving zullen het handelsverkeer in de desbetreffende apparatuur belemmeren.

De Commissie is van mening dat er een zekere mate van harmonisatie nodig is om deze problemen op te lossen. Het juiste antwoord zal afhankelijk zijn van de technische mogelijkheden om controle uit te oefenen op reproductie, en met name kopiëren voor privé-gebruik.

4. Vragen

- 1) Denkt u dat er voor de digitalisering van werken en diensten een exclusief reproduktierecht moet gelden? Acht u het gerechtvaardigd dat er uitzonderingen op het uitsluitende karakter van dit recht zijn? Zo ja, welke en waarom?
- 2) Vindt u dat kopiëren voor eigen gebruik en reprografie van gedigitaliseerde werken en/of dienstverrichtingen anders dan computerprogramma's:
 - volledig onder dit reproduktierecht zouden moeten vallen;
 - onder dit reproduktierecht zouden moeten vallen, maar dat ten minste één kopie zou moeten zijn toegestaan (bijv. met het SCMS-systeem);
 - moeten worden toegestaan met of zonder stelsel van vergoedingen?

**AFDELING IV:
MEDEDELING AAN HET PUBLIEK**

Kernpunten

In deze afdeling wordt getracht een betere indruk te krijgen van het begrip "publiek" in het kader van het recht tot mededeling aan het publiek. Dit begrip staat namelijk centraal bij het onderscheiden en begrijpen van bepaalde vormen van gebruik in het kader van de Informatiemaatschappij.

1. Probleemstelling

Er bestaan geen nauwkeurige definities van dit begrip. In het kader van het recht tot mededeling aan het publiek neemt het begrip publiek in de context die ons bezighoudt, een centrale plaats in. De term "mededeling aan het publiek" wordt als volgt omschreven in het glossarium van de Wereldorganisatie voor de intellectuele eigendom (WIPO)¹ : "een werk, een voorstelling of uitvoering, een fonogram of een uitzending op enigerlei geëigende wijze waarneembaar maken voor personen in het algemeen, dit in tegenstelling tot bepaalde personen die tot een privé-groep behoren. Dit begrip is ruimer dan het begrip openbaarmaking en omvat onder andere ook vormen van gebruik zoals openbare voorstellingen en uitvoeringen, omroepuitzendingen, doorgifte per kabel aan het publiek of rechtstreekse mededeling van de ontvangst van een omroepuitzending aan het publiek" (vertaling).

Op basis van deze omschrijving kunnen voorlopig vormen van privé-gebruik worden onderscheiden die in afwijking van de bij uitsluitend recht toegestane gebruiksvormen worden getolereerd en uit dien hoofde in principe niet vallen onder de regels van het recht om toe te staan of te verbieden.

Deze ontwikkelingen gelden niet wanneer het gaat om het kopiëren voor privé-gebruik dat onder het reproductierecht valt. Zo kan in bepaalde Lid-Staten het kopiëren door particulieren verboden zijn, ook als dit plaatsvindt voor persoonlijke doeleinden.

Het privé-gebruik hoeft niet noodzakelijkerwijze te worden beperkt tot alleen die gevallen waarin iemand thuis het genot heeft van een werk met apparatuur die zelfs niet op een netwerk is aangesloten. Maar indien gebruik ook nog als privé en dus onbelemmerd toegestaan wordt erkend wanneer er meer personen aan deelnemen, dan is het zaak hiervoor grenzen vast te stellen.

Ook in de privé-sfeer kan er sprake zijn van inbreuk op de morele rechten van de auteur. Gezien de regels met betrekking tot de bescherming van de persoonlijke

¹ OMPI GLOSSAIRE du droit d'auteur et des droits voisins, Genève 1980, ISBN 92-805-0016-3.

levenssfeer wordt het dan echter veel moeilijker deze inbreuk te bewijzen en de morele rechten van de rechthebbenden te doen eerbiedigen.

Het is goed tevens op te merken dat de scheidslijn tussen privé-gebruik dat als "normaal" kan worden beschouwd en het "ongerechtvaardigde" gebruik in de zin van artikel 9, lid 2, van de Berner Conventie, dat de economische belangen van de rechthebbenden schaadt, vaak haarfijn is. In verband met de grote vlucht die de vormen van het zogenaamde privé-gebruik tengevolge van digitalisering hebben genomen is het dan ook zaak goed in gedachten te houden dat het economisch nadeel dat rechthebbenden kunnen lijden indien deze nieuwe vormen van privé-gebruik niet nauwkeurig in het auteursrecht en de naburige rechten worden vervat, ernstige gevolgen kan hebben.

De hiervoor genoemde omschrijving helpt ons hierbij doordat hiermee met zekerheid een hele reeks handelingen kan worden uitgesloten van privé-gebruik, waaronder omroepuitzending.

Natuurlijk, de vraag hoe mededeling aan het publiek wordt gedefiniëerd, beïnvloedt het beeld dat het publiek in het algemeen van de informatiemaatschappij zal hebben. Dit publiek, dat het Internet reeds gebruikt, of er althans over heeft horen spreken, stelt zich voor dat het gratis (afgezien van de prijs van de verbinding) toegang krijgt tot alle kennis van de wereld. Deze vraag kan dus worden beschouwd als de omschrijving van de "vrije ruimte" waarin het publiek zich kan bewegen. Als deze ruimte te groot is zullen de rechthebbenden aarzelen of zelfs weigeren om hun werken op netwerken te laten gebruiken. Als deze ruimte te krap is voelt het publiek zich bedrogen en kan het de "informatiesnelweg" de rug toekeren.

2. Huidig wettelijk kader

- 2.1. In de internationale instrumenten is het nog steeds niet gelukt het begrip mededeling aan het publiek nauwkeurig te definiëren.
- 2.2. Het Gemeenschapsrecht geeft evenmin een omschrijving van het begrip mededeling aan het publiek. Artikel 10 van richtlijn 92/100/EEG, "verhuur", is gewijd aan de beperkingen van de naburige rechten en bepaalt dat de Lid-Staten beperkingen kunnen stellen ten aanzien van met name "privé-gebruik".

Daarnaast hebben de Lid-Staten het recht te voorzien in beperkingen van dezelfde aard als die waarin is voorzien door de wetgeving inzake het auteursrecht.

3. Beoordeling van het probleem vanuit communautair oogpunt

Het Gemeenschapsrecht heeft het vraagstuk van de omschrijving van het begrip "mededeling aan het publiek" tot nu toe nog niet geregeld. Maar naarmate de informatiemaatschappij veld wint, zal moeten worden onderzocht of het noodzakelijk is om op communautair niveau te voorzien in een strikter stelsel van uitzonderingen en met name een uniforme omschrijving te geven van het begrip "mededeling aan het publiek".

Immers, het feit dat sommige activiteiten in bepaalde Lid-Staten wettig zijn en in andere niet kan problemen geven voor het functioneren van de interne markt. Dit leidt onvermijdelijk tot het verleggen van bedrijfsactiviteiten, nog afgezien van het feit dat de technische eigenschappen van de apparaten en/of digitalisering van de werken en diensten verschillend zouden kunnen zijn en een belemmering vormen voor het handelsverkeer (zo zouden bijv. programma's die bepaalde handelingen verhinderen niet overal nodig zijn). Hoe kan men bijvoorbeeld garanderen dat de informatiemaatschappij harmonieus en zonder belemmeringen functioneert, indien sommige Lid-Staten mededeling via netwerken aan een uitsluitend recht willen onderwerpen, terwijl de andere deze mededeling geheel vrij laten.

De Commissie is van mening dat het wenselijk is een oplossing op communautair niveau te zoeken voor het vraagstuk van de mededeling aan het publiek. Immers, de verwezenlijking van de informatiemaatschappij veronderstelt het gebruik van transmissietechnologieën die het klassieke begrip "mededeling aan het publiek" op losse schroeven zetten.

4. Vragen

- 1) Onder welke voorwaarden kunnen de volgende handelingen worden beschouwd als vormen van privé-gebruik:
 - mededeling tussen twee particulieren via een netwerk;
 - mededeling tussen meerdere particulieren via een netwerk (elektronische prikborden ("bulletin-board service") bijvoorbeeld);
 - mededeling tussen een particulier en een bedrijf via een netwerk;
 - mededeling in het kader van een of meer bedrijven via een netwerk?
- 2) Denkt u dat het feit dat particulieren elkaar kennen of tot dezelfde familie behoren invloed heeft op het begrip mededeling aan het publiek in geval van doorgifte via het netwerk tussen meer dan twee personen?
- 3) In hoeverre heeft in geval van een punt-tot-punt-mededeling de hoedanigheid van de mededelenden (particulieren, bedrijven, openbare instellingen enz.) invloed op de omschrijving van de handeling als mededeling aan het publiek?
- 4) Bent u van mening dat het koppelen van een server waarop zich auteursrechtelijk beschermde werken bevinden aan een netwerk een handeling is waarbij auteursrechten en naburige rechten op het spel staan? Zo ja, welke rechten zijn hierbij betrokken? Zijn er bij uw weten wetgevingen die in dit opzicht een standpunt innemen?
- 5) Welke andere criteria of handelingen zouden volgens u bepalend moeten zijn voor de definitie van het begrip mededeling aan het publiek?

**AFDELING V:
UITZENDRECHT/RECHT VAN
DIGITALE VERSPREIDING**

Kernpunten

De informatiemaatschappij maakt via netwerken uitwisseling mogelijk van werken en diensten die door het recht van intellectuele eigendom worden beschermd. Deze activiteiten zijn mogelijk geworden door de nieuwe technologieën en aangezien zij nieuw zijn worden zij niet uitdrukkelijk in het bestaande recht genoemd. Toch kunnen het verhuur- en uitleenrecht bij uitbreiding op deze digitale transmissie worden toegepast. Om redenen van duidelijkheid en rechtszekerheid zou het echter noodzakelijk kunnen zijn een dergelijke toepassing op het wetgevende vlak te bevestigen en eventueel nader te omschrijven.

1. Probleemstelling

De technische mogelijkheden tot digitale transmissie of uitzending zijn in vergelijking met de analoge middelen zowel kwantitatief als kwalitatief van dien aard, dat de vraag welk recht van toepassing is op digitale uitzending of transmissie een van de kernvragen is geworden met betrekking tot het recht van intellectuele eigendom en de informatiemaatschappij. Daar komt nog bij dat bepaalde categorieën rechthebbenden, met name producenten van fonogrammen, dringend vragen om een nieuw exclusief recht tot digitale uitzending of transmissie, want zij vrezen dat hun markt aan elke vorm van controle zal ontsnappen.

De omvang van een dergelijk recht is niet duidelijk omschreven en wanneer men dit begrip wil afbakenen, dan kan men twee uitersten voor ogen hebben. Enerzijds zou dit recht in ruime zin kunnen worden uitgelegd, zodat elke verzending via een digitaal net eronder valt, ongeacht of het een verzending point to point of point to multipoint betreft. In het laatste geval zou digitale omroepuitzending er ook onder vallen. Anderzijds zou het, als men niet wil dat omroepuitzending is inbegrepen, mogelijk zijn om onder de term digitale uitzending of transmissie alleen verzendingen van punt tot punt te verstaan of althans omroepuitzending uitdrukkelijk uit te sluiten. Daar deze diensten, waarvan de transmissie van punt tot punt plaatsvindt, van omroepuitzending (van één punt naar vele punten) verschillen doordat de gebruiker er toegang toe kan krijgen en ze kan bewerken, lijkt het gerechtvaardigd digitale transmissie van punt tot punt onder te brengen in een specifiek stelsel.

Vanuit deze invalshoek zou onder digitale transmissie of uitzending namelijk ook vallen de transmissie van een PC of ander digitaal apparaat van een privé-persoon of van een gegevensbank naar een of meer PC's of andere digitale apparaten van privé-personen of bedrijven. Zo zou ook een systeem voor *video on demand*

eronder vallen dat de elektronische transmissie verzorgt van cinematografische werken waar de gebruiker om vraagt.

De vraag is dus hoe deze verschillende handelingen moeten worden verstaan, hoe ze kunnen worden omschreven en welke rechten erop van toepassing moeten zijn (uitsluitende rechten, vergoedingen, vrij stelsel).

2. Huidig wettelijk kader

- 2.1. Voor dit recht tot digitale transmissie of uitzending moet nog een omschrijving worden vastgesteld. De Berner Conventie voorziet weliswaar in het recht tot "openbare mededeling met alle middelen" (artikel 11), maar dit begrip wordt begrepen als betrekking hebbende op een ontvangend publiek dat niet beperkt is tot bepaalde tot een privé-groep behorende personen. Het gaat daar dus om een vorm van primaire transmissie per kabel. Onder de Conventie van Rome valt alleen de klassieke omroepuitzending via elektromagnetische golven.
- 2.2. Het Gemeenschapsrecht kent relevante bepalingen. Zo bepaalt richtlijn 91/250/EEG, "computerprogramma's" in artikel 4 dat, wanneer voor "transmissie" van een computerprogramma reproductie van dat programma noodzakelijk is, deze handeling is onderworpen aan toestemming van de rechthebbende. In feite is het dan dus de reproductie waarvoor toestemming nodig is en niet de transmissie op zich.

De bepalingen van de richtlijnen inzake omroepuitzending zijn opgenomen in de afdeling dat speciaal aan dat vraagstuk is gewijd (zie afdeling VI). Afgezien van deze bepalingen zijn ook het verhuur- en uitleenrecht relevant.

Richtlijn 92/100/EEG geeft een omschrijving van het verhuur- en uitleenrecht. Zij harmoniseert deze twee rechten, die uitsluitende rechten zijn, en geeft een omschrijving van de reikwijdte ervan, de rechthebbenden (auteurs, uitvoerende kunstenaars, producenten van fonogrammen en films en omroeporganisaties) en de uitzonderingen.

Richtlijn 91/250/EEG, "computerprogramma's" voorziet tevens in een uitsluitend recht tot verhuur voor computerprogramma's (artikel 4, punt c).

Deze twee richtlijnen geven een zeer ruime omschrijving van het verhuurrecht. Bij computerprogramma's betreft het "het voor een beperkte tijdsduur en met winstoogmerk voor gebruik beschikbaar stellen van een computerprogramma of kopieën daarvan". Overigens is het raadzaam rekening te houden met de van kracht zijnde wetgeving, met name richtlijn 91/250/EEG, "computerprogramma's" bij het zoeken naar een antwoord op vragen die samenhangen met sommige soorten specifieke commerciële activiteiten die samenhangen met digitale overdracht.

Richtlijn 92/100/EEG bepaalt dat onder "verhuur" van zaken wordt verstaan "het voor gebruik ter beschikking stellen voor een beperkte tijd en tegen een direct of indirect economisch of commercieel voordeel" (artikel 1, lid 2). Het zeer ruime

karakter van deze omschrijving wordt onderstreept door een considerans die bepaalt dat van verhuur zijn uitgesloten "bijvoorbeeld het ter beschikking stellen van fonogrammen of films voor publieke vertoning of uitzending". De uitbreiding van het verhuurrecht tot de digitale sfeer maakt het noodzakelijk bepaalde specifieke eigenschappen van deze nieuwe diensten in aanmerking te nemen en het rechtmatige gebruik van doorgegeven elementen aan een nauwkeurige beschouwing te onderwerpen.

Aldus omschreven, en met name in tegenstelling tot omroepuitzending en publieke vertoning, moeten onder het begrip verhuur van beschermde werken en diensten klaarblijkelijk activiteiten zoals *video on demand* en andere vormen van elektronisch verhuur op basis van transmissie van punt tot punt vallen.

In tegenstelling tot het verhuren, dat wordt ingegeven door commerciële motieven, omschrijft richtlijn 92/100/EEG, "verhuur" uitlening als "het voor gebruik ter beschikking stellen voor een beperkte tijd en zonder direct of indirect economisch of commercieel voordeel, indien dat plaatsvindt via voor het publiek toegankelijke instellingen" (artikel 1, lid 3). Door het feit dat "uitlening" alleen "voor het publiek toegankelijke instellingen" beoogt, valt transmissie tussen privé-personen niet onder deze omschrijving. Digitale uitlening door instellingen die toegankelijk zijn voor het publiek valt echter wel onder deze omschrijving.

Aangezien in de praktijk de verhuur van beschermde werken of diensten een concurrerende activiteit is, die economisch gezien overeenkomt met verhuur in een winkel, lijkt het logisch om hetzelfde recht erop te willen toepassen. Met hetzelfde argument kan men stellen dat het rechtstreeks on-line raadplegen van een werk van een openbare bibliotheek op hetzelfde neerkomt als het uitlenen van een kopie van het werk.

3. Beoordeling van het probleem vanuit communautair oogpunt

Het spreekt vanzelf dat het vanuit het oogpunt van intellectuele eigendom noodzakelijk is om te komen tot harmonisatie van het rechtstelsel dat moet worden toegepast op digitale uitzending of transmissie. Zolang verregaande harmonisatie ontbreekt, kan er niet werkelijk sprake zijn van vrijheid van dienstverrichting, want de verschillende wijze van behandeling zal belemmeringen tussen de Lid-Staten ten gevolge hebben.

In het vorige punt is al aangegeven dat het verhuur- en uitleenrecht bij uitbreiding zou kunnen worden toegepast op digitale transmissie. Het lijkt echter om redenen van duidelijkheid en rechtszekerheid noodzakelijk om een dergelijke toepassing op wetgevend niveau te bevestigen en eventueel nader te omschrijven.

Het is natuurlijk zaak om de educatieve en culturele taken van bepaalde instellingen, zoals openbare bibliotheken en universiteiten die immers tot taak hebben een zo ruim mogelijke verspreiding van werken en gegevens te garanderen, in overeenstemming te brengen met de rechtmatige bescherming van rechthebbenden.

Deze instellingen hebben immers een belangrijke functie voor de maatschappij. Zij zijn een schakel in de keten tussen de auteur en het publiek. Zij maken verspreiding van kennis mogelijk en zorgen dat culturele scheppingen en informatie voor een zo groot mogelijk publiek toegankelijk zijn. Het is dus van wezenlijk belang dat zij in de nieuwe digitale omgeving deze taken kunnen blijven vervullen en daarbij zo min mogelijk belemmeringen ondervinden. De digitale wereld biedt echter een aantal nieuwe technische mogelijkheden, zoals elektronische opslag en transmissie van documenten, die een steeds belangrijker functie krijgen, met name in het kader van uitlening tussen bibliotheken onderling. Indien deze nieuwe vormen van gebruik en bewerking niet in een doeltreffend rechtsstelsel worden opgenomen kunnen zij de belangen van rechthebbenden schaden. Hieruit volgt dat het misschien nodig zal zijn het recht van rechthebbenden te versterken, met name met betrekking tot openbare uitlening. Het is zaak de belangen van de verschillende betrokken partijen te onderkennen: auteurs moeten controle kunnen uitoefenen op het gebruik van hun werken; bibliotheken moeten de transmissie van beschikbare documenten garanderen; en de gebruikers moeten er zo ruim mogelijk toegang toe hebben met inachtneming van ieders rechten of gerechtvaardigde belangen. Dit probleem zal in algemene zin worden behandeld in het rapport dat de Commissie op grond van artikel 5, lid 4 van richtlijn 92/100/EEG, "verhuur", nog moet uitbrengen.

Een andere probleem is dat in de informatiemaatschappij allerlei soorten door intellectuele eigendom beschermde werken en zaken van het ene punt naar het andere zullen worden doorgegeven. Het kernpunt is in feite dat het doorgegeven werk, ongeacht de aard ervan (bijv. film, muziek, toneelstuk, enz.), alleen maar kan worden doorgegeven dank zij computerprogramma's en dat ook altijd een deel van deze programma's zal worden doorgegeven en vervolgens geladen bij de ontvanger, terwijl op deze verschillende werken niet noodzakelijkerwijze hetzelfde rechtsstelsel van toepassing is. Er bestaan namelijk verschillen tussen het recht met betrekking tot computerprogramma's enerzijds en het auteursrecht in het algemeen anderzijds wat betreft het reproductierecht.

In dit stadium is de Commissie van mening dat het verhuurrecht bij uitbreiding van toepassing zou kunnen zijn op digitale transmissies vallende onder commerciële activiteiten. Er moet nog worden onderzocht op welke wijze bij de toepassing van dit recht rekening kan worden gehouden met de kenmerkende eigenschappen van bepaalde typen van commercieel handelen. Het is overigens nodig om het elektronische uitleenrecht te herzien om de belangen van openbare bibliotheken en de rechten van rechthebbenden met elkaar in evenwicht te houden.

4. Vragen

- 1) Zouden het verhuur- en uitleenrecht zoals omschreven in Richtlijn 91/250/EEG, "computerprogramma's" en Richtlijn 92/100/EEG "verhuur" bij uitbreiding van toepassing kunnen zijn op elektronische transmissie van punt tot punt? Denkt u dat het in dat geval aan te bevelen is bepaalde aspecten aan te passen? Zo ja, welke?
- 2) Beschikt u over gegevens aan de hand waarvan de economische gevolgen van het verhuur- en uitleenstelsel voor rechthebbenden en andere betrokken partijen kunnen worden ingeschat?
- 3) Wat zouden de gevolgen voor het midden- en kleinbedrijf zijn?

**AFDELING VI:
RECHT TOT DIGITALE
OMROEPUITZENDING**

Kernpunten

Voor omroepuitzending bestaat reeds regelgeving, maar sommigen denken dat digitalisering van de signalen in verband met het kopiëren door de consument dusdanige gevolgen heeft dat de houders van naburige rechten zouden moeten beschikken over een exclusief recht tot uitzending in plaats van slechts een billijke vergoeding te ontvangen.

1. Probleemstelling

Met betrekking tot het auteursrecht en de naburige rechten is er sprake van verschillende situaties al naargelang de mededeling plaatsvindt aan slechts één of aan veel personen. In dit verband valt mededeling aan een enkele persoon, ofwel mededeling van punt tot punt, niet onder omroepuitzending.

Toch is het goed van meet af aan duidelijk te stellen dat omroepuitzending nauw is verbonden met de problematiek van de informatiemaatschappij. Met digitale omroepuitzending zijn immers uitzendingen mogelijk die kunnen concurreren met diensten via on-line verbindingen. De praktische resultaten met betrekking tot de gevolgen voor digitale omroepuitzending zijn namelijk voor rechthebbenden en consumenten verschillend al naargelang de uitgezonden werken al dan niet worden onderbroken door reclame of andere boodschappen. Bovendien moet de uitzendkwaliteit die mogelijk is door digitale omroepuitzending en dus ook de kwaliteit van de kopieën die de consument eventueel van de uitgezonden werken kan maken, in aanmerking worden genomen.

De fonografische sector vreest dat de CD-markt nadeel zal ondervinden van de hoge kwaliteit van de kopieën die de consumenten zullen kunnen maken en vraagt daarom een recht om digitale omroepuitzending van fonogrammen toe te staan of te verbieden. Op het ogenblik hebben producenten van fonogrammen en uitvoerende en vertolkende kunstenaars slechts een recht op billijke vergoeding. Het probleem van het recht tot digitale omroepuitzending speelt eveneens in alle hevigheid voor producenten van films en uitvoerende kunstenaars in deze sector.

Sommigen voeren overigens aan dat omroepuitzending, hetgeen tot nu toe werd beschouwd als een afgeleide vorm van gebruik, in feite een fundamentele exploitatievorm is geworden en dat het rechtstelsel dat erop van toepassing is dientengevolge moet worden gewijzigd.

2. Huidig wettelijk kader

- 2.1. De Berner conventie geeft geen omschrijving van het begrip omroepuitzending. Zij kent aan auteurs rechten toe die specifiek zijn voor bepaalde typen werken. Ook al zijn het in principe uitsluitende rechten, op grond van artikel 11 bis, lid 2, van de Conventie kunnen er dwanglicenties worden opgelegd aan auteurs van werken van letterkunde en kunst. De Conventie van Rome voorziet niet in een uitsluitend recht tot uitzending voor uitvoerende kunstenaars en producenten van fonogrammen. Deze ontvangen slechts een recht op vergoeding krachtens artikel 12.
- 2.2. Het Gemeenschapsrecht verwijst op verschillende plaatsen naar activiteiten op het gebied van omroepuitzending. Uit de verschillende richtlijnen kan worden opgemaakt dat onder omroepuitzending wordt verstaan iedere "eerste uitzending, al dan niet via de ether, via de grond of per satelliet, al dan niet gecodeerd, van [televisie]programma's bestemd voor het publiek". Niet bedoeld zijn diensten die worden geleverd via mededeling van punt tot punt en op individueel verzoek.

Het begrip omroepuitzending dat is vervat in richtlijn 93/83/EEG, "satelliet-/kabelomroep", beantwoordt aan deze omschrijving, want men gaat uit van het begrip "eerste uitzending uit een [andere] Lid-Staat, al dan niet via de ether, ook per satelliet, van radio- of televisieprogramma's die voor ontvangst door het publiek bestemd zijn" (artikel 1, lid 3). Bovendien wordt in artikel 1, lid 2, punt c) van richtlijn 93/83/EEG, "satelliet-/kabelomroep", verduidelijkt dat "indien programmadragende signalen in gecodeerde vorm worden uitgezonden, er sprake is van mededeling aan het publiek per satelliet wanneer de middelen voor het decoderen van de uitzending door of met toestemming van de omroeporganisatie ter beschikking van het publiek worden gesteld".

Om alle omroepuitzendingen die daadwerkelijk door het publiek worden ontvangen onder deze richtlijn te laten vallen strekt deze zich uit tot alle satellieten waarvan de signalen kunnen worden ontvangen "onder omstandigheden die vergelijkbaar zijn" met die van omroepuitzendig per omroepsatelliet. Met andere woorden, de technische eigenschappen van een satelliet zijn niet relevant, maar wel het resultaat van de uitzending, die door het publiek moet kunnen worden ontvangen.

Bijgevolg verstaat de communautaire regelgeving thans onder "omroepuitzending" alle uitzendingen die voor het publiek bestemd zijn afgezien van diensten op individueel verzoek, ongeacht de gebruikte techniek: al dan niet via de ether, de kabel, per satelliet, analoog, digitaal.

De rechten van auteurs en houders van naburige rechten zijn eveneens, althans ten dele, het voorwerp geweest van harmonisatie op communautair niveau met betrekking tot omroepuitzending.

Met betrekking tot auteurs verplicht richtlijn 93/83/EEG, "satelliet-/kabelomroep", de Lid-Staten hun een uitsluitend recht toe te kennen de mededeling aan het publiek per satelliet van auteursrechtelijk beschermde werken toe te staan (artikel 2). In principe moet de toestemming bij overeenkomst worden verkregen, maar er zijn afwijkingen voorzien (artikel 3).

Aan uitvoerende kunstenaars en producenten van fonogrammen wordt door richtlijn 92/100/EEG, "verhuur-uitlening" recht op een billijke vergoeding toegekend in geval van "uitzending via de ether of voor enigerlei mededeling aan het publiek" van een voor handelsdoeleinden uitgegeven fonogram (artikel 8, lid 2). Uitvoerende kunstenaars kunnen uitzending via de ether van hun uitvoeringen verbieden (artikel 8, lid 1). Uitdrukkelijk wordt verklaard dat de harmonisatie in dit artikel 8 slechts de minimaal in acht te nemen maatregelen betreft. De Lid-Staten kunnen dus maatregelen nemen die meer bescherming bieden.

Tenslotte wordt aan de omroeporganisaties een hele reeks uitsluitende rechten op hun uitzendingen toegekend: vastlegging (artikel 6), reproductie van vastleggingen (artikel 7), heruitzending (artikel 8), distributie van vastleggingen (artikel 9).

3. Beoordeling van het probleem vanuit communautair oogpunt

Dit vraagstuk valt onder verantwoordelijkheid van het communautair optreden voorzover de omroepuitzending grensoverschrijdend is. In het kader van grensoverschrijdende omroepuitzendingen zou de invoering van uitsluitende rechten tot omroepuitzending in sommige Lid-Staten slechts leiden tot aanzienlijke verstoringen van het concurrentie-evenwicht, die onmiddellijk zouden leiden tot verplaatsing van bedrijfsactiviteiten op het gebied van omroepuitzending. Dit is dezelfde gedachtengang die ook heeft geleid tot richtlijn 93/83/EEG, "satelliet-/kabelomroep".

Het probleem is namelijk nog in omvang toegenomen door het feit dat compressie-technieken de toename van het aantal programma's mogelijk maken. Beperking van frequenties zal dus geen goed argument meer zijn om activiteiten op het gebied van omroepuitzending te beperken. De omvang van het probleem kan evenwel verschillen afhankelijk van de wijze van uitzending. Dit probleem speelt vooral een rol voor houders van naburige rechten daar deze geen uitsluitende rechten bezitten.

Als programma's als "klassiek programma" worden gerealiseerd, bijvoorbeeld in de muzieksector, waar een presentator fonogrammen draait en tussen de muzieknummers commentaar geeft, dit alles nog onderbroken door reclame, dan is er weinig kans dat de vrees van de rechthebbenden werkelijkheid wordt. De muziek wordt dan te veel onderbroken om zelfs de gemiddelde consument de opname van de radio als een acceptabel alternatief voor een aankoop te laten beschouwen.

Aaneengesloten muzikale of audiovisuele programma's daarentegen zijn problematischer. Het kan werkelijk een ernstig probleem worden wanneer omroeporganisaties achter elkaar complete fonogrammen of films uitzenden en

dan ook nog op basis van een van tevoren vastgesteld en onder de consumenten verspreid programma. In dat geval hoeft de consument alleen maar uit te zien naar het tijdstip waarop het materiaal van zijn keuze wordt uitgezonden en kan hij het gratis en in zijn geheel kopiëren. Er kunnen dan zelfs systemen voor nummering van de werken en fonogrammen worden gebruikt door automatische systemen die zich bevinden in de ontvanger van de consument, zodat hij het kopiëren kan programmeren. Zo wordt ook overwogen dezelfde programma's met een tijdsverschil op verschillende kanalen uit te zenden, waardoor de risico's nog worden verveelvoudigd.

Zo zouden twee soorten omroepuitzending die met betrekking tot het auteursrecht onder dezelfde omschrijving vallen, verschillende gevolgen hebben.

In dit stadium is de Commissie van mening dat het raadzaam is om eerst nader onderzoek te doen naar de eventuele noodzaak om het huidige evenwicht op dit gebied te herzien. Aan de belanghebbende kringen zal daarom worden gevraagd hun standpunten en argumenten te kennen te geven.

4. Vragen

- 1) Denkt u dat digitale omroepuitzendingen en de daarmee mogelijk geworden toename van het aantal kanalen de hoeveelheid grensoverschrijdende omroepuitzendingen zullen doen toenemen? Rechtvaardigt deze mogelijkheid volgens u een communautair ingrijpen of meent u dat het een theoretische mogelijkheid blijft?
- 2) Denkt u dat digitale omroepuitzendingen een reëel gevaar vormen voor houders van naburige rechten, die momenteel geen exclusief recht tot uitzending bezitten? Acht u de invoering van exclusieve rechten tot digitale omroepuitzending voor producenten van fonogrammen en films en voor uitvoerende kunstenaars in deze sectoren noodzakelijk, onder bepaalde voorwaarden het overwegen waard dan wel onaanvaardbaar?
- 3) Denkt u dat differentiatie tussen de verschillende uitzendingstechnieken het gemakkelijker kan maken om tot een oplossing te komen (d.w.z. alleen bepaalde vormen van digitale omroepuitzending, zoals kabelomroep, er onder laten vallen)?
- 4) Denkt u dat een verruiming van het recht van reproductie in de privé-sfeer, vergezeld van een strenge controle op de toepassing met behulp van technische voorzieningen die het kopiëren in ontvangstapparaten verhinderen, zou volstaan om de problemen van reproductie op grote schaal te voorkomen?

**AFDELING VII:
MORELE RECHTEN**

Kernpunten

In een omgeving van interactieve aard als de informatiemaatschappij, waarin wijziging en aanpassing van werken zo gemakkelijk zijn, zijn de morele rechten die de integriteit van het werk en het auteurschap van de maker garanderen, een centrale factor. Deze rechten vormen de kern van de tegenstellingen tussen verschillende rechtsstelsels en geven aanleiding tot belangrijke controversen.

1. Probleemstelling

De morele rechten bestaan voornamelijk uit het recht van iedere auteur te eisen dat zijn werk en auteurschap worden geëerbiedigd. Het werk mag dus niet zonder toestemming van de auteur worden gewijzigd, althans niet zodanig dat deze wijziging nadeel zou kunnen toebrengen aan zijn eer of goede naam. Bovendien garandeert het recht op auteurschap met name dat niemand anders mag beweren de auteur van het werk te zijn.

In zoverre het recht op integriteit veranderingen aan werken kan verhinderen staat het dicht bij het recht op wijziging dat eveneens een uitsluitend recht is, maar valt onder de vermogensrechtelijke rechten.

De morele rechten zijn dus een belangrijke factor in het recht van auteurs en, in mindere mate, uitvoerende kunstenaars. Nu is het bijzondere van de informatiemaatschappij dat door de totale digitalisering van werken en diensten, alsmede de interactiviteit in netwerken, deze werken steeds gemakkelijker kunnen worden veranderd, gekleurd, verkleind enz. Zo zal bijvoorbeeld de tijd komen dat wie dan ook de kleuren van een film kan veranderen of de gezichten van de vertolkers vervangen en de gewijzigde film via het netwerk verspreiden. Deze mogelijkheid om werken naar believen en eindeloos te veranderen wordt in bepaalde sectoren ervaren als een van de sterke troeven van digitalisering. De scheppende kunstenaars daarentegen vrezen ernstig dat deze technische mogelijkheden zullen leiden tot verminking van werken en vragen om versterking van de morele rechten.

2. Huidig wettelijk kader

- 2.1. De morele rechten vallen onder artikel 6 bis van de Berner Conventie die bepaalt "dat onafhankelijk van de vermogensrechtelijke auteursrechten, en zelfs na overdracht van die rechten, de auteur het recht behoudt om het auteurschap van het werk op te eisen en om zich te verzetten tegen elke misvorming, verminking of andere wijziging van dat werk of tegen elke andere aantasting daarvan, die nadeel zou kunnen toebrengen aan zijn eer of zijn goede naam".

De morele rechten van de auteur blijven dus zelfs bestaan wanneer de economische rechten zijn afgestaan.

- 2.2. Het huidige afgeleide Gemeenschapsrecht tast de morele rechten niet aan. Zo bevat richtlijn 91/250/EEG "computerprogramma's" waarin in artikel 2, lid 3, wordt bepaald dat "de werkgever bij uitsluiting bevoegd is de economische rechten met betrekking tot het programma uit te oefenen, tenzij bij overeenkomst anders werd bepaald", geen bepalingen inzake morele rechten.

Richtlijn 93/98/EEG "beschermingstermijn" wijdt artikel 9 aan de morele rechten en bepaalt hierin dat "deze richtlijn de bepalingen van de Lid-Staten inzake de morele rechten onverlet laat".

In zijn arrest "Phil Collins" (gevoegde zaken C-92/92 en C/326/92, arrest d.d. 20/10 1993), heeft het Hof van Justitie van de EG het specifieke voorwerp van het auteursrecht en van de rechten van uitvoerende kunstenaars omschreven. "Het specifieke voorwerp van deze rechten zoals zij door de nationale wettelijke regelingen worden beheerst, is de bescherming van de morele rechten en economische rechten van de houders ervan te garanderen. De bescherming van morele rechten biedt aan met name auteurs en kunstenaars de mogelijkheid zich te verzetten tegen elke misvorming, verminking of andere wijziging van het werk die nadeel zou kunnen toebrengen aan hun eer of goede naam" (rechtsoverweging nr. 20) (voorlopige vertaling).

3. Beoordeling van het probleem vanuit communautair oogpunt

In het hiervoor genoemde arrest "Phil Collins" stelt het Hof dat "de exclusieve rechten ontleend aan literaire en artistieke eigendom afbreuk doen aan het verkeer van goederen en diensten en de mededingingsverhoudingen binnen de Gemeenschap nadelig beïnvloeden. Om deze reden, en zoals het Hof voortdurend in zijn vaste rechtspraak heeft bevestigd, zijn deze rechten, ook al worden zij beheerst door nationale wettelijke regelingen, onderworpen aan de vereisten van het verdrag en vallen zij dus onder de werkingssfeer daarvan" (rechtsoverweging nr. 22) (voorlopige vertaling).

Wij willen er al direct aan herinneren dat de morele rechten deel uitmaakten van de te bestuderen vraagstukken op het werkprogramma van de Commissie voor 1991. Op 30 november en 1 december 1992 is er voor de belanghebbende kringen een hoorzitting gehouden die was gewijd aan de morele rechten.

Deze hoorzitting bracht helder aan het licht, hoe gevoelig de kwestie van de morele rechten ligt. Er zijn aanzienlijke verschillen in opvatting naar voren gekomen. Over het geheel genomen hebben vertegenwoordigers van auteurs en uitvoerende kunstenaars gepleit voor sterke morele rechten, terwijl vertegenwoordigers van uitgeverijen, de pers, producenten, omroeporganisaties en werkgevers terughoudend staan ten opzichte van de morele rechten.

Deze laatsten zijn van mening dat de morele rechten, in zoverre zij de uitdrukking zijn van de personalistische opvatting van het auteursrecht en in zoverre zij niet-overdraagbaar, onvervreemdbaar en blijvend zijn, een belangrijke factor van onzekerheid vormen bij de exploitatie van werken en bijgevolg een negatieve invloed hebben op investeringen.

Auteurs en uitvoerende kunstenaars verwerpen deze stelling. Volgens het merendeel van hun vertegenwoordigers "neemt de ongelijkheid in wettelijke regelingen (betreffende morele rechten) buitengewoon sterke vormen aan door de ontwikkeling van nieuwe technologieën waarmee werken en diensten steeds ingrijpender kunnen worden bewerkt, waarna deze vervolgens elektronisch binnen de interne markt kunnen worden doorgegeven door middel van elektronische uitgave, gegevensbanken of telecommunicatienetwerken¹ " (vertaling).

Een belangrijk punt dat tijdens bovengenoemde hoorzitting naar voren is gekomen is dat er in feite zelden een beroep op de morele rechten wordt gedaan om de exploitatie van een werk te verhinderen. Dit komt doordat er in de sectoren waar deze kwestie gevoelig ligt, regelingen worden getroffen om dit soort situaties te voorkomen. In andere sectoren, zoals de cinematografie, moet de hoofdregisseur met de producent tot overeenstemming komen alvorens het werk wordt gerealiseerd, zodat de meeste problemen die zich achteraf zouden kunnen voordoen, worden voorkomen. Met andere woorden, de hoorzitting heeft laten zien dat de morele rechten op het ogenblik geen werkelijk probleem vormen voor de interne markt.

Met betrekking tot de informatiemaatschappij neemt het probleem van de morele rechten scherpere vormen aan dan voorheen. De digitale technologische mogelijkheden maken het immers gemakkelijker om werken te veranderen. De Commissie is van mening dat moet worden onderzocht of het ontbreken van harmonisatie, zoals thans het geval is, aanvaardbaar is in de nieuwe digitale omgeving.

4. Vragen

- 1) Denkt u dat de verschillen tussen de Lid-Staten van dien aard zijn dat harmonisatie van de regelgeving inzake morele rechten noodzakelijk is? Wordt deze harmonisatie gerechtvaardigd door de huidige situatie?
- 2) Is het aanvaardbaar dat de mogelijkheid wordt geboden om kwesties die samenhangen met de morele rechten contractueel te regelen (waarbij de auteur op het moment dat het werk op het net komt of zelfs al bij de digitalisering wordt gevraagd toestemming te geven voor bepaalde wijzigingen ervan, zoals bijvoorbeeld nasynchronisatie, ondertiteling, verandering van formaat enz.)?

¹ Conclusies van de hoorzitting.

- 3) Zou het acceptabel zijn te bepalen dat er door het feit dat de auteur toestemming heeft gegeven voor digitalisering een vermoeden van toestemming voor bepaalde wijzigingen bestaat?
- 4) Denkt u dat collectieve overeenkomsten tussen auteurs en uitvoerende kunstenaars enerzijds en producenten en uitgevers anderzijds een geschikt middel zouden zijn om te bepalen welke wijzigingen aanvaardbaar zijn?
- 5) Denkt u dat onderhandelingen over dergelijke aangelegenheden gezamenlijk moeten worden gevoerd dan wel per sector (bijv. cinematografie, dagbladpers, bibliotheken, musea)?

HOOFDSTUK DRIE

VRAGEN MET BETREKKING TOT EXPLOITATIE VAN RECHTEN

**AFDELING VIII:
VERKRIJGING EN BEHEER VAN
RECHTEN**

Kernpunten

De informatiemaatschappij zal nieuwe mogelijkheden bieden om te genieten van beschermde werken en diensten en deze te exploiteren. Het beheer van de rechten moet echter meegroeien met die ontwikkeling en worden aangepast aan de nieuwe situatie. Dit moet er met name voor zorgen dat het maken van multimediale werken, waarvoor zowel muziek, tekst, fotografische opnamen, als films enz. worden gebruikt, niet wordt belemmerd door lange en kostbare procedures tot het verkrijgen van rechten. Aan rechthebbenden en beheerders van rechten wordt gevraagd ervoor te zorgen dat er met het oog op een vlotte toegankelijkheid van werken en diensten gecentraliseerde instanties ("gezamenlijke loketten") komen.

1. Probleemstelling

a) Aard van de rechten

Het auteursrecht en de naburige rechten zijn exclusieve rechten, d.w.z. dat de eerste houders van deze rechten - en wel auteurs, uitvoerende kunstenaars, producenten van fonogrammen of films en omroeporganisaties - het gebruik van het beschermde werk of de beschermde dienst kunnen toestaan of verbieden. Deze rechten zijn overigens in feite pluriform en toestemming voor een speciale vorm van exploitatie geldt niet voor andere vormen van exploitatie. Een auteur die toestemming geeft voor de publieke voorstelling van zijn toneelstuk tast daarmee dus niet zijn uitsluitend recht aan om de verveelvoudiging van de tekst van het stuk toe te staan of te verbieden. Het betreft hier twee verschillende rechten die de auteur geheel onafhankelijk van elkaar kan uitoefenen. Houders van rechten hebben dus de mogelijkheid om hun werken en diensten te exploiteren op de wijze die naar hun mening het beste aan hun belangen beantwoordt.

In bepaalde gevallen, die een uitzondering op de regel vormen, is het recht van auteurs of houders van naburige rechten beperkt tot een recht op vergoeding, d.w.z. dat de houder van het recht zich niet kan verzetten tegen een speciaal gebruik van zijn werk of dienst, maar de wet voorziet in betaling van een billijke vergoeding. Een voorbeeld van een dergelijk recht op een billijke vergoeding wordt bepaald in artikel 8, lid 2, van richtlijn 92/100/EEG, "verhuur", betreffende het gebruik voor omroepuitzending of enigerlei mededeling aan het publiek van een fonogram dat is uitgebracht voor handelsdoeleinden.

In het algemeen wordt het toekennen van een recht op vergoeding in plaats van een uitsluitend recht gerechtvaardigd doordat individueel beheer hoe dan ook niet mogelijk zou zijn gezien aantal of aard van de gebruiksvormen en de wetgever het gebruik gemakkelijker heeft willen maken ten behoeve van de gebruikers.

b) Wijzen van beheer van rechten

Het is nuttig om schematisch aan te geven hoe het beheer van intellectuele eigendomsrechten momenteel is geregeld. Dit beheer verschilt van sector tot sector en is afhankelijk van de rechthebbenden. Hieronder volgen enkele voorbeelden.

- De meest directe manier om intellectuele eigendomsrechten te beheren is het beheer dat hierin bestaat dat de eerste rechthebbende, d.w.z. de auteur, de uitvoerende kunstenaar of de producent, het gezag over zijn rechten geheel aan zich houdt en op basis van verzoeken die rechtstreeks aan hem worden gericht licenties verleent aan personen die dit wensen. Een dergelijk beheer veronderstelt uiteraard dat de houder van het recht inderdaad beschikt over een uitsluitend recht. Zo beheren producenten van cinematografische werken in het algemeen zelf hun werken, zonder daarbij gebruik te maken van tussenpersonen.

De rechten worden evenwel niet altijd door de eerste rechthebbende beheerd. In bepaalde sectoren zijn uitgevers de beheerders van het recht, hoewel zij niet door de wet als rechthebbenden van auteursrecht en/of een naburig recht zijn aangewezen. Zo is het gebruikelijk dat auteurs van werken van letterkunde hun rechten overdragen aan uitgevers, die dan vervolgens zorg dragen voor het beheer. Op gelijke wijze kunnen een tussenverkoper of producent voor een bepaald grondgebied concessiehouder zijn van de rechten van een producent in een ander land of een andere taalzone.

- In sommige gevallen wordt de positie van producenten versterkt doordat er een vermoeden bestaat van overdracht van de door de wet ingestelde rechten. De wetgeving bepaalt in deze gevallen dat, door het tekenen van het contract met de producent bijvoorbeeld, de auteur of uitvoerende kunstenaar geacht wordt zijn rechten te hebben overgedragen aan de producent. Dit kan een weerlegbaar vermoeden zijn, d.w.z. dat de contractant gerechtigd is te bewijzen dat hij niet de intentie had dit of dat recht over te dragen, dan wel een onweerlegbaar vermoeden, in welk geval geen recht op bewijs van het tegendeel bestaat. Dit mechanisme is dus een soort min of meer onomkeerbare automatische overdracht van rechten.
- Een andere veel voorkomende optie voor het beheer van auteursrechten en naburige rechten is collectief beheer. Deze vorm van beheer neemt een steeds grotere vlucht. Het is het "klassieke beheer" voor een groot deel van de creatieve sectoren en is in bepaalde gevallen zelfs verplicht. Het is met name van toepassing in gevallen waarin dwanglicenties worden opgelegd aan

rechthebbenden of waarin deze slechts een recht op vergoeding hebben. Hieronder vallen ook de rechten van doorgifte per kabel die door de producenten zijn toevertrouwd aan de International Association for the Collective Management of Cable Distribution of Motion Pictures and Filmed Television Programmes, want men is van mening dat individueel beheer in deze gevallen te moeilijk uitvoerbaar is. De muzieksector is een van de sectoren waarin maatschappijen voor collectieve belangenbehartiging ruim zijn vertegenwoordigd, want het is voor een auteur of een uitvoerend kunstenaar een illusie zelf controle op bepaalde rechten op een muzikaal werk of een opgenomen uitvoering te willen uitoefenen of deze te beheren. Daarbij is het wel zo, dat de vormen van collectief beheer van sector tot sector, van het ene type rechthebbende tot het andere en van de ene Lid-Staat tot de andere verschillen.

c) Gevolgen van het huidige beheer in de informatiemaatschappij.

Uit het voorgaande blijkt dat makers van "multimediale" werken die gebruik willen maken van reeds bestaande werken, van iedere auteur of houder van een naburig recht toestemming moeten krijgen. Deze situatie is niet absoluut nieuw voor zover maatschappijen voor collectieve belangenbehartiging al eerder te maken hadden met het beheer van zogenaamde samengestelde of ongelijksoortige werken. Toch is het waarschijnlijk dat de digitalisering, die de mogelijkheden om dergelijke werken en in ruimere zin multimediale werken te maken sterk doet toenemen, de noodzaak tot rationalisering van het beheer van auteursrechten vergroot. Want aangezien voor het maken van een CD-ROM of een CD-i soms een beroep wordt gedaan op een groot aantal reeds bestaande werken of diensten moet degene die belast is met de organisatie van de produktie van dergelijke multimediale werken, een groot aantal verzoeken doen om alle benodigde toestemmingen te verkrijgen. Het ontbreken van een van deze toestemmingen zou namelijk ten gevolge kunnen hebben dat het gehele multimediale werk niet kan worden verspreid.

Zo duikt het probleem van de bescherming van letterkundige en artistieke eigendom op geheel nieuwe wijze op in het centrum van de discussie over de produktie van multimediale werken en wel omdat hiervoor een groot aantal toestemmingen nodig is. Bij dit probleem van de toestemmingen komt nog dat alle afzonderlijk bedongen bedragen voor de rechten van de verschillende werken of diensten bij elkaar kunnen uitlopen op een totaalbedrag aan kosten dat te hoog wordt geacht. Met andere woorden, we moeten ons afvragen of de beheerders van rechten wel rekening houden met de specifieke situatie van makers van multimediale werken bij het vaststellen van de geldelijke voorwaarden die zij stellen voor het verlenen van licenties en of de huidige tarieven verenigbaar zijn met de verschillende mogelijkheden om werken en diensten te gebruiken in het kader van de informatiemaatschappij.

Het auteursrecht en de naburige rechten mogen echter niet als een belemmering voor de produktie van multimediale scheppingen worden ervaren. Het is zaak ervoor te waken dat bepaalde problemen bij het beheer van multimediale werken

niet door producenten en uitgevers worden gebruikt als voorwendsel om af te zien van het verkrijgen van de noodzakelijke rechten, waardoor het rendement op investeringen zou afnemen en op den duur iedere vorm van creativiteit zou worden gedood.

Sommige gebruikers pleiten reeds openlijk voor de invoering van dwanglicenties, die volgens hen het enige middel zouden zijn om het "probleem" van het verkrijgen van licenties op te lossen.

Allereerst is het zaak er de nadruk op te vestigen dat rechthebbenden, d.w.z. auteurs, uitvoerende kunstenaars en producenten van fonogrammen en films er alle belang bij hebben dat hun werken en diensten zoveel mogelijk worden gebruikt, aangezien hun beloning en het rendement op hun investeringen afhankelijk zijn van de mate van exploitatie. Zij hebben er dus a priori belang bij dat mogelijke gebruikers geen oneigenlijke problemen tegenkomen bij het bepalen welke de bron is die hun al dan niet een licentie kan verlenen. Hoe dan ook, dat het lastig is om na te gaan wie de houder van een recht is mag geen rechtvaardiging zijn voor het verminderen van de bescherming.

Uit de antwoorden die de belanghebbende kringen in het kader van de hoorzitting van juli 1994 hebben gegeven, is gebleken dat het probleem om de noodzakelijke toestemmingen te verkrijgen om werken of diensten in gegevensbanken op te nemen niet moet worden gezien als een reden om de uitbreiding van dwanglicenties of enige andere vorm van afzwakking van de intellectuele eigendomsrechten te rechtvaardigen. Andere middelen om rechten te verkrijgen zullen moeten worden overwogen.

2. Huidig wettelijk kader

- 2.1. De internationale overeenkomsten geven weinig duidelijke aanwijzingen met betrekking tot het beheren en verkrijgen van auteursrechten en naburige rechten. Wanneer er bepalingen bestaan zijn dit over het algemeen deelvormen. Wel bepaalt Artikel 2, lid 6, van de Berner Conventie dat de bescherming van werken "bestaat ten gunste van de auteur en zijn rechtsopvolgers" en dit geeft duidelijk aan dat overdracht of in licentie geven van deze rechten geen afbreuk doet aan de door de Conventie ingestelde bescherming.

Wij willen nog de nadruk vestigen op twee bepalingen van de Berner Conventie die betrekking hebben op speciale gevallen. Zo voorziet artikel 14 bis, lid 2, sub b), in een vermoeden van overdracht van exploitatierechten van cinematografische werken ten gunste van de producent. Artikel 15, lid 3, bepaalt dat de uitgever van een anoniem werk wordt geacht de auteur te vertegenwoordigen. De uitgever zal dus in alle landen van de Berner Conventie rechten kunnen doen gelden op het anonieme werk zonder enig ander bewijs te hoeven leveren voor zijn hoedanigheid van vertegenwoordiger van de auteur.

2.2. Het Gemeenschapsrecht stelt het vraagstuk van de verkrijging en het beheer van rechten op verschillende punten aan de orde.

Op communautair niveau geharmoniseerde rechten zijn over het algemeen uitsluitende rechten. Van deze uitsluitende rechten is uitdrukkelijk bepaald dat zij contractueel kunnen worden overgedragen of in licentie gegeven. Deze regel, die is ingesteld door richtlijn 92/100/EEG, "verhuur", geldt voor de verhuur- en uitleenrechten (artikel 2, lid 4), het reproductierecht voor rechthebbenden van naburige rechten (artikel 7, lid 2) en, eveneens voor rechthebbenden van naburige rechten, voor het distributierecht (artikel 9, lid 4). Door deze overdraagbaarheid wordt het mogelijk het beheer op zo ruim mogelijke wijze toe te vertrouwen aan maatschappijen voor collectieve belangenbehartiging, uitgevers of producenten en een doelmatige exploitatie in alle sectoren van scheppende kunst te garanderen.

Aan de andere kant heeft de communautaire wetgever de zwakke partijen in het contract willen beschermen tegen volledig bezitsverlies en bepaald dat, indien het verhuurrecht door de auteur of uitvoerende kunstenaar is overgedragen, deze "het recht behoudt op een billijke vergoeding voor de verhuur". Dit recht "is niet vatbaar voor afstand door de auteurs of uitvoerende kunstenaars" (richtlijn 92/110/EEG, "verhuur" artikel 4, lid 1 en 2).

Behalve de mogelijkheid tot overdracht van uitsluitende rechten heeft de communautaire wetgever voorzien in de mogelijkheid om vermoedens van overdracht van rechten in te voeren teneinde het gemakkelijker te maken om werken te exploiteren. Zo voorziet richtlijn 92/100/EEG in weerlegbare vermoedens van overdracht van het verhuurrecht van uitvoerende kunstenaars ten gunste van producenten van films (artikel 2, lid 5) en in de mogelijkheid om een dergelijk weerlegbaar vermoeden in te voeren voor auteurs (lid 2, lid 6). Tenslotte geeft artikel 2, lid 7, de Lid-Staten de mogelijkheid om versterkte vermoedens van rechtsoverdracht door uitvoerende kunstenaars ten gunste van producenten in te stellen, op voorwaarde dat er in een billijke vergoeding wordt voorzien.

Op het punt van collectief beheer is de communautaire wetgever verschillende malen tussenbeide gekomen. In richtlijn 93/83/EEG, "satelliet-/kabelomroep", wordt een omschrijving gegeven van maatschappijen voor collectieve belangenbehartiging (artikel 1, lid 4): "in deze richtlijn wordt verstaan onder "maatschappij voor collectieve belangenbehartiging": een organisatie die auteursrechten of naburige rechten als enig doel of als een van haar voornaamste doelstellingen waarneemt of administreert". Ook al is deze omschrijving in principe beperkt tot de speciale richtlijn in het kader waarvan zij is ingevoerd, zij kan toch worden beschouwd als een uitgangspunt voor algemene gedachtenvorming met betrekking tot collectief beheer.

In de bestaande richtlijnen wordt verschillende malen verwezen naar collectief beheer. De communautaire wetgever benadert het onderwerp van geval tot geval en laat de reglementering van de activiteiten van maatschappijen voor collectieve

belangenbehartiging als zodanig over aan de Lid-Staten (artikel 13 van richtlijn 93/83/EEG, "satelliet-/kabelomroep", bepaalt dit nadrukkelijk, terwijl de andere richtlijnen de kwestie niet aansnijden). Daarentegen geven de richtlijnen wel aanwijzingen met betrekking tot de opportuniteit van collectief beheer.

In het algemeen legt de communautaire wetgever geen collectief beheer op, maar geeft er de voorkeur aan de zorg voor het regelen van deze kwestie over te laten aan de overheden van de Lid-Staten. Zo kan het beheer van het recht op een billijke vergoeding dat niet vatbaar is voor afstand (artikel 4 van richtlijn 92/100/EEG, "verhuur") "worden toevertrouwd aan maatschappijen voor collectieve belangenbehartiging die auteurs of uitvoerende kunstenaars vertegenwoordigen" (lid 3). In het daarop volgende lid wordt nader omschreven dat de Lid-Staten dit collectief beheer verplicht kunnen opleggen. De vrijheid van de Lid-Staten is dus tweërlei. Zij kunnen al dan niet voorzien in collectief beheer en als zij erin voorzien, dan zijn zij vrij om dit verplicht of vrijwillig te maken.

Op deze regel bestaat echter een uitzondering in het geval van doorgifte per kabel. Richtlijn 93/83/EEG, "satelliet-/kabelomroep", bepaalt in artikel 9, lid 1, dat "de Lid-Staten er zorg voor dragen dat het recht van auteursrechthebbenden en houders van naburige rechten om aan kabelmaatschappijen doorgifte via de kabel van een omroepuitzending toe te staan of te verbieden, uitsluitend door maatschappijen voor collectieve belangenbehartiging kan worden uitgeoefend". Het uitzonderlijke karakter van de verplichting om gebruik te maken van collectief beheer wordt benadrukt in aangezien nr. 28 waarin wordt gesteld dat het doel van deze maatregel is "te voorkomen dat aan het soepel functioneren van contractuele regelingen afbreuk wordt gedaan door het verzet van buitenstaanders die houder zijn van rechten op bepaalde programma-onderdelen".

Speciale vermelding verdient richtlijn 91/250/EEG, "computerprogramma's", die in artikel 2, lid 2, bepaalt dat "indien een computerprogramma is gemaakt door een werknemer bij de uitoefening van zijn taken of in opdracht van zijn werkgever, de werkgever bij uitsluiting bevoegd is de economische rechten met betrekking tot het programma uit te oefenen, tenzij bij overeenkomst anders werd bepaald". Deze clausule heeft ook een uitzonderlijk karakter, aangezien zij de werkgever het alleenrecht geeft op het beheer van rechten op een computerprogramma. Gezegd moet worden dat in deze sector rechtstreeks beheer van rechten regel is. Alle bedrijven die computerprogramma's maken, beheren hun produkten zelf. Collectief beheer is in deze sector onbekend.

3. Beoordeling van het probleem vanuit communautair oogpunt

Vanuit het oogpunt van de interne markt kleven aan verkoop en beheer van rechten verschillende belangrijke aspecten. Dit is met name het geval wanneer speciale aspecten in bepaalde Lid-Staten verplicht worden gesteld. Indien de

andere Lid-Staten deze verplichtingen (zoals onweerlegbare vermoedens van overdracht of verplicht collectief beheer) afwijzen kan dit leiden tot handelsbelemmeringen.

Gezien vanuit het auteursrecht en de naburige rechten kan de digitale revolutie ertoe bijdragen dat het beheer van rechten gemakkelijker wordt. De door digitalisering geboden mogelijkheden tot het aanbrengen van een identificatiekenmerk, controle op gebruik in het algemeen en op verveelvoudiging voor privé-gebruik in het bijzonder vormen buitengewone kansen die moeten worden aangegrepen. In plaats van een toekomst onder ogen te moeten zien waarin een algemeen recht op vergoeding wordt ingevoerd, kunnen we nu, wanneer bovengenoemde systemen inderdaad worden verwezenlijkt, gaan in de richting van een steeds verfijnder en persoonlijker beheer van rechten.

Hiervoor is het echter nodig dat de klassieke beheerders van rechten, de maatschappijen voor collectieve belangenbehartiging, producenten en uitgevers, zich snel bewust worden van de noodzakelijke veranderingen in hun taak. Dit proces van bewustwording zou moeten worden aangemoedigd.

Ter gelegenheid van de hoorzitting voor de belanghebbende kringen op 7 en 8 juli 1994 hadden verschillende afdelingen van de Commissie al vragen gesteld met betrekking tot het beheer van rechten in het kader van de informatiemaatschappij. Op de vraag of het noodzakelijk is de taak van maatschappijen voor collectieve belangenbehartiging in het licht van de informatiemaatschappij te herzien bleken de antwoorden van de belanghebbende kringen in belangrijke mate af te hangen van hun persoonlijke ervaring, maar desondanks is het mogelijk in grote trekken de volgende tendensen te onderkennen.

Over het geheel genomen lijkt een optreden van de communautaire instanties in dit stadium niet gewenst. Vaak wordt erkend dat maatschappijen voor collectieve belangenbehartiging een ontwikkeling zullen moeten doormaken, maar men legt er de nadruk op dat zij zich zelf zullen moeten aanpassen, zoals ze dat altijd al hebben gedaan. Sommige betrokkenen leggen de nadruk op het feit dat rechten op een billijke vergoeding in de Informatiemaatschappij niet meer te rechtvaardigen zijn en dat er mogelijkwijze een terugkeer naar individueel beheer zal optreden.

De noodzaak tot handhaving van het vrijwillige karakter van collectief beheer komt als algemeen gegeven te voorschijn in de naar voren gebrachte standpunten. Zo hebben de betrokkenen op vragen met betrekking tot de invoering van automatische beheersstelsels of de mogelijkheid van verplicht collectief beheer om de produktie van multimediale produkties te vergemakkelijken bijna unaniem geantwoord dat iedere vorm van dwanglicentie moet worden uitgesloten. In veel gevallen accepteren de belanghebbende kringen het idee om een soort administratiecentra voor rechten op te richten, maar men legt er de nadruk op dat oprichting van en deelname aan deze centra op vrijwillige basis moet geschieden, en dat de mogelijkheid om vast te houden aan individueel beheer dient te worden gewaarborgd.

Verder moet worden vermeld dat in Frankrijk de verenigingen van auteurs¹ hebben besloten "de krachten te bundelen" en een structuur hebben gecreëerd waarin alle groepen zijn verenigd. Deze verschillende auteursverenigingen vertegenwoordigen elk verschillende categorieën werken. Uit deze unie is de SESAM voortgekomen die tot taak heeft te zorgen dat de uitsluitende rechten van auteurs op de exploitatie van hun werken in acht worden genomen; bovendien kan de SESAM op deze wijze een oplossing betekenen voor producenten en uitgevers die zich zien geplaatst voor de verplichting om een groot aantal toestemmingen te verkrijgen gezien de vele rechten uit hoofde van reeds bestaande en oorspronkelijke werken die in programma's van multimediale aard worden gereproduceerd.

Het is duidelijk dat hergroepering een belangrijk facet zou moeten zijn bij de geleidelijke ontwikkeling van maatschappijen voor collectieve belangenbehartiging, die momenteel zijn georganiseerd per sector en/of categorie rechthebbenden (auteurs, uitvoerende kunstenaars). Als men voor de multimedia wil komen tot een situatie waarin beheer en administratie van de rechten op alle werken, diensten e.d. centraal kunnen plaatsvinden, dan zouden beheersmaatschappijen en andere beheerders van rechten moeten worden gestimuleerd om organen in te stellen met het doel, het beheer van rechten te vereenvoudigen.

Hergroepering, in de vorm van een "gezamenlijk loket" zou auteurs, uitvoerende kunstenaars, alsmede uitgevers-producenten een instrument kunnen verschaffen waarmee het auteurschap van zeer verschillende werken kan worden vastgesteld, doordat alle categorieën die zich lenen voor de nieuwe technologieën worden bijeengebracht. De gebruikers zouden er tevens voor hen belangrijke informatie kunnen krijgen over te betalen royalties en overdracht van rechten. Deze identificatie zou mogelijk kunnen worden gemaakt door samenvoeging van de databanken van de verschillende samen optredende maatschappijen en het geleidelijk invoeren van identificatiesystemen. Het gaat er dus om te komen tot een georganiseerd aanbod van reeds bestaande werken, alsmede van nieuwe werken die in aanmerking komen voor opname in produkten en werken van multimediale aard.

Deze bundeling van informatie is een doeltreffend antwoord op de behoeften van de scheppende kunst in het tijdperk van de multimedia, daar zij de doorzichtigheid en werkbaarheid van het huidige systeem doet toenemen. Dit streven naar duidelijkheid kan alleen maar gunstig zijn voor alle economisch betrokkenen, zowel rechthebbenden als gebruikers. Dit betekent niet dat collectief beheer regel moet worden, maar wel dat de identificatiecodering van persoonlijke rechten in ieder geval moet worden gecentraliseerd. Het is niet de bedoeling dat dit loket de maatschappijen voor collectieve belangenbehartiging zal vervangen.

¹ Société des auteurs dans les arts graphiques et plastiques (ADAGP) - Vereniging van grafisch en beeldend kunstenaars; Société des auteurs et compositeurs dramatiques (SACD) - Vereniging van toneelschrijvers en -componisten; Société des auteurs, compositeurs et éditeurs de musique (SACEM) - Vereniging van auteurs, componisten en muziekuitgevers; Société civile des auteurs multimédia (SCAM) - Vereniging van multimedia-auteurs; Société des auteurs des arts visuels (SPADEM) - Vereniging van makers van visuele kunst.

Over de mogelijkheid om onder bepaalde voorwaarden in de richting te gaan van een nog sterker gecentraliseerd beheer, met name via een "clearing house", is eveneens een discussie gaande tussen de belanghebbende kringen.

Identificatiecodering zou het namelijk mogelijk maken bepaalde mogelijkheden uit te denken met betrekking tot technische centralisatie, met name op het vlak van onderlinge koppeling van identificatiebestanden: hierdoor zouden de voorwaarden voor afgifte van toestemmingen kunnen worden vereenvoudigd en zouden de kosten van inning ongetwijfeld lager worden. De houders zouden hun rechten ten behoeve van multimediaal gebruik kunnen overdragen door tussenkomst van een centraal organisme dat zou kunnen onderhandelen over contracten en in voorkomende gevallen de royalties bij de gebruikers innen en deze doorbetalen aan de rechthebbenden. De beslissing om op dergelijke systemen over te gaan kan alleen maar worden genomen op initiatief van de mensen uit het vak zelf.

Overigens mag zelfs in het veronderstelde geval van centralisatie van bepaalde beheershandelingen de mogelijkheid tot een meer individueel beheer van rechten nooit worden uitgesloten.

Zo dienen particuliere contracten tussen verschillende partijen en bepaalde licenties met een individueel karakter waarbij iedere rechthebbende het tarief bepaalt van de rechten die hem moeten worden betaald, in ieder geval mogelijk te blijven. De contractuele vrijheid van de partijen dient te worden geëerbiedigd.

Daarbij moeten we goed in gedachten houden dat door digitalisering het aantal gevallen toeneemt waarin transmissie van gegevens aan de gebruiker tegelijkertijd de benodigde toestemmingen ten aanzien van het auteursrecht en de naburige rechten inhoudt. In dergelijke situaties zou het gebruik individueel worden beheerd.

Het is echter zonneklaar dat doorzichtigheid en werkbaarheid van beheerssystemen buitengewoon belangrijke factoren zijn voor een goede ontwikkeling van de informatiemaatschappij.

Dergelijke vormen van gecentraliseerd beheer zullen uiteraard in overeenstemming moeten zijn met de concurrentievoorschriften van het EG-Verdrag, zowel wat betreft de oprichting ervan als wat betreft het beheer van rechten. Hiertoe is het van belang rekening te houden met de omvang van het gebied waarvoor de licenties door deze groeperingen worden verleend, en ook met het beheer zelf van de rechten.

De concurrentievoorschriften zijn weliswaar zeer wezenlijk, maar zij mogen a priori geen belemmering zijn voor plannen tot het instellen van gecentraliseerde stelsels, althans wat betreft de instelling van "gezamenlijke loketten".

Tijdens de hoorzitting van 7 en 8 juli 1994 hebben de belanghebbende kringen sterk de nadruk gelegd op hun afkeer van dwanglicenties. De Commissie deelt dit standpunt volledig. Niet alleen ziet zij geen enkele rechtvaardiging voor het opleggen in algemene zin van dwanglicenties om werken van multimediale aard te produceren of beschermde werken en diensten op de informatiesnelweg te zetten, maar bovendien zouden zulke dwanglicenties bij invoering op nationaal

niveau onvermijdelijk aanleiding geven tot problemen met het verkeer van beschermde werken en diensten. Natuurlijk wil dit niet zeggen dat beheersmaatschappijen of ook niet-aangesloten rechthebbenden in gevallen dat er sprake is van een overheersende positie, niet kunnen worden gedwongen licenties te verlenen op basis van artikel 86 van het EG-Verdrag.

De Commissie denkt dat de opkomst van de digitale technologie het beheer van rechten op bepaalde punten kan wijzigen. Zij is van mening dat gecentraliseerde beheersstelsels met een vrijwillig karakter een adequaat antwoord zijn op de informatiemaatschappij. Het is aan de betrokkenen deze systemen in te stellen. Hoewel de Commissie de houders van rechten hierin een grote vrijheid wil laten, meent zij toch dat het juist is het regelgevend kader nader te bezien om zich ervan te verzekeren dat de nieuwe systemen die worden ingesteld niet leiden tot verbodskeling van de markt, maar met inachtneming van de principes van doorzichtigheid en niet-discriminatie ertoe bijdragen de verkrijging van rechten in multimediale samenhang te vergemakkelijken.

4. Vragen

- 1) Welke vorm en welk karakter zouden gecentraliseerde systemen waaraan alle houders van rechten en beheerders participeren, moeten hebben? Zou het systeem van een "gezamenlijk loket" wenselijk en/of voldoende zijn om het hoofd te bieden aan de informatiemaatschappij?
- 2) Moeten deze gecentraliseerde systemen beperkt blijven tot het toekennen van licenties voor de produktie van werken van multimediale aard of moeten zij algemene toepassing krijgen?
- 3) Acht u het denkbaar dat concurrerende systemen bestaan, d.w.z. systemen die dezelfde rechten bestrijken, in dezelfde Lid-Staat, in de gehele Gemeenschap of op wereldniveau (dus gecentraliseerde systemen die aanvullende categorieën of zelfs gelijke categorieën omvatten)? Hoe zou een dergelijke concurrentie in de praktijk werken?
- 4) Denkt u dat, doordat de informatiemaatschappij zich over de gehele wereld uitstrekt, licenties die door dergelijke systemen worden verleend mondiaal zullen zijn of zouden moeten zijn?
- 5) Denkt u dat territoriaal enger begrensde licenties kunnen worden gehandhaafd?
- 6) Denkt u dat de communautaire wetgeving gedragsregels zou moeten opstellen met betrekking tot gecentraliseerd beheer? Zo ja, aan welk soort regels moet dan worden gedacht: gedragsregels tussen concurrerende maatschappijen en systemen onderling; regels ten aanzien van de betrekkingen tussen maatschappijen of systemen enerzijds en hun leden anderzijds; alle twee?

AFDELING IX:
TECHNISCHE SYSTEMEN VOOR
IDENTIFICATIE EN BEVEILIGING

Kernpunten

Digitalisering schept, indien de daarvoor benodigde systemen worden ingevoerd, de mogelijkheid van identificatiecodering, tatoeage, beveiliging en geautomatiseerd beheer van werken en diensten. Indien men wil voorkomen dat de totstandkoming van de informatiemaatschappij ten koste van de rechthebbenden gaat, dan zal invoering van deze systemen en hun aanvaarding op internationaal niveau noodzakelijk zijn.

1. Probleemstelling

Digitalisering van beschermde werken en diensten biedt enerzijds nieuwe kansen, maar is anderzijds een geweldig risico. Doordat opslag, toegang en gebruik veel eenvoudiger worden, worden er nieuwe markten geopend met als onvermijdelijk logisch gevolg dat piraterij een grotere aantrekkingskracht krijgt door de vele nieuwe mogelijkheden. Maar de digitale techniek en de steeds groeiende capaciteit ervan tot het verwerken van gegevens biedt ook de mogelijkheid tot betere bescherming van werken en diensten, wanneer er althans snel systemen worden ingevoerd die door iedereen worden aanvaard: rechthebbenden, fabrikanten van apparatuur, organisaties die werken en diensten uitzenden en netwerkexploitanten. Twee soorten vragen dringen zich op. Allereerst wat betreft het systematisch aanbrengen van identificatiekenmerken aan gedigitaliseerde werken en diensten. Het is bekend dat alle publikaties op letterkundig gebied zijn voorzien van een ISB-nummer ter identificatie. Nu zou er voor alle werken en diensten een dergelijk identificatiekenmerk moeten worden ingesteld, dat ofwel uitsluitend informatie over het werk zelf zou moeten bevatten, ofwel een veel vollediger informatie behelzen waarin ook de rechthebbenden en de licentievoorwaarden voorkomen. Voor fonogrammen bestaat deze al, de ISRC-code. Op andere gebieden van scheppende kunst wordt eraan gewerkt.

Gebruik van deze technische identificatiesystemen zou het innen en verdelen van royalties die aan de rechthebbenden verschuldigd zijn veel eenvoudiger maken. Daartoe zouden de identificatiecodering van werken en ander materiaal en gegevens betreffende de rechthebbende moeten worden gekoppeld aan het stelsel dat enerzijds wordt gebruikt voor het in rekening brengen van de vergoeding voor het gebruik van netwerken of op afstand toegankelijke diensten, en anderzijds voor inning van de daarmee samenhangende inkomsten, dit alles met inachtneming van de regels ter bescherming van de privacy van de gebruikers. Deze inkomsten omvatten immers normaal gesproken de royalties die zijn verschuldigd voor rechten die aan de rechthebbenden toekomen. Voor bepaalde toepassingen bestaan zulke systemen al. De steeds voortschrijdende algemene verbreiding maakt commerciële overeenkomsten tussen de marktdeelnemers noodzakelijk. In Europa, waar een groot aantal marktdeelnemers zou moeten worden betrokken bij grensoverschrijdende diensten, kunnen deze systemen mogelijkwijze noodzaken tot aanpassing van de regelgeving en technische normen.

Zo moeten ook vragen met betrekking tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer van gebruikers meer gedetailleerd worden bestudeerd. Dergelijke vragen rijzen doordat netwerkexploitanten precieze informatie verzamelen en verwerken over het gebruik dat iedere afzonderlijke consument maakt van diensten aangaande informatie en cultuur.

Tatoeage van gedigitaliseerde werken en diensten dient eveneens te worden bestudeerd. Er bestaan al bepaalde procédés om digitaal te merken, zoals "Cyphertech". Elk programmaonderdeel bevat een digitaal spoor dat ontvangers in real time kunnen lezen en decoderen. Hiermee zijn geautomatiseerde beheerssystemen mogelijk voor gebruiksvormen als omroepuitzending, omdat het zo mogelijk zal zijn om op enkele seconden nauwkeurig de tijd vast te stellen waarop gebruik wordt gemaakt van werken en diensten.

Een tweede belangrijk punt is het in de apparatuur aanbrengen van beveiligingssystemen e.d. waarmee de hierboven bedoelde codes volledig kunnen worden benut. Voorzieningen waarmee de ontvangst van een dienst kan worden beperkt en de noodzaak om hiervoor in geval van onwettige ontvangst een juridische bescherming te garanderen, worden hier niet besproken, omdat er een apart groenboek aan zal worden gewijd. Daarentegen zijn systemen van het type SCMS (Serial Copyright Management System) die het maken van digitale kopieën-van-kopieën voor privé-gebruik verhinderen en die dus de risico's die samenhangen met privé-gebruik beperken, van fundamenteel belang.

Aan de andere kant zal het niet mogelijk zijn om systemen van individuele facturering in te voeren, indien in de systemen die aan de consumenten worden verkocht geen plaats wordt ingeruimd voor de technische mogelijkheden om codes te lezen.

Er is nog een ander aspect, dat slechts vluchtig kan worden genoemd omdat het niet direct betrekking heeft op het auteursrecht en de naburige rechten. Het betreft hier de beveiliging van overgedragen gegevens in netwerken. Tot nu toe bestaat er voor de overdracht van materiaal en gegevens die in deze netwerken circuleren niet meer beveiliging dan voor telefoongesprekken. In de meeste gevallen is dit voldoende. Toch zou dat anders kunnen liggen ten aanzien van beschermde werken en andere diensten. Indien netwerken niet beschikken over een afdoende beveiliging van de overdracht zou het namelijk moeilijker worden om toezicht te houden op de wijze waarop het auteursrecht en de naburige rechten worden uitgeoefend en beloond. Hoewel de overdrachtbeveiliging in netwerken enerzijds en identificatiecodering en beveiliging anderzijds verschillende kwesties zijn, lijkt het toch van belang dat in de gedachtenvorming over de beveiliging van overdracht in netwerken tevens de verschillende aspecten van de bescherming van auteursrechten en naburige rechten aan bod komen.

2. Huidig wettelijk kader

- 2.1. De internationale Conventies behandelen deze problemen vooralsnog niet. Bij onderhandelingen die momenteel binnen de WIPO worden gevoerd over een eventueel protocol bij de Berner Conventie en over een mogelijk "nieuw instrument" met betrekking tot producenten van fonogrammen en uitvoerende kunstenaars komen deze vragen evenwel, althans ten dele, aan de orde.
- 2.2. Het Gemeenschapsrecht heeft de kwestie van technische beveiliging al aan de orde gesteld, want in artikel 7, lid 1.c) van richtlijn 91/250/EEG "computerprogramma's", wordt bepaald dat de "Lid-Staten voorzien in passende maatregelen tegen personen die middelen in het verkeer brengen of in bezit hebben voor commerciële doeleinden die uitsluitend bestemd zijn om de ongeoorloofde verwijdering of ontwijking van enigerlei technische voorziening te vergemakkelijken die voor de bescherming van een programma getroffen mocht zijn". Daarna wordt in lid 3 bepaald dat "de Lid-Staten kunnen bepalen dat de in lid 1, onder c), bedoelde middelen in beslag worden genomen".

Het Gemeenschapsrecht schrijft dus niet voor dat er technische voorzieningen ter beveiliging van computerprogramma's moeten worden getroffen, maar het beschermt degenen die deze voorzieningen treffen door het bezit en vrij in verkeer brengen voor commerciële doeleinden van illegale decodeermiddelen e.d. als onwettig aan te merken.

3. Beoordeling van het probleem vanuit communautair oogpunt

Het belang van technische identificatiesystemen, tatoeage en beveiliging wordt op communautair niveau al sinds lang onderkend. Niet alleen richtlijn 91/250/EEG, "computerprogramma's" voorziet in enkele elementen voor de strijd tegen illegale middelen, maar het coderen van omroepuitzendingen wordt als zodanig bestudeerd en zal het voorwerp zijn van een speciaal groenboek.

Wij willen hier de aandacht vestigen op het CITED-project (Copyright in Transmitted Electronic Documents) dat door de Commissie wordt gefinancierd in het kader van het ESPRIT-programma. CITED is gebaseerd op de behoeften van de industrie en de informatica in de ruimste zin van het woord en wil het auteursrecht en de naburige rechten op alle in digitale vorm opgeslagen en overgedragen werken en diensten veilig stellen. Het ligt in de bedoeling beveiligingsvoorzieningen te treffen, met het doel de bezorgdheid van rechthebbenden te verminderen en het gemakkelijker te maken alle beschikbare "informatie" aan een zo groot mogelijk publiek ter beschikking te stellen.

Dit project heeft in de eerste fase veel belangstelling gewekt bij de belanghebbende kringen. Er is in overleg met de WIPO en de belangrijkste normalisatie-instituten een diepgaande studie verricht naar de problemen die het gevolg zijn van de digitale technologie. Deze studie heeft duidelijk aangetoond dat bescherming van het auteursrecht en de naburige rechten van fundamenteel belang is en dat geen van de thans beschikbare technische oplossingen volledig voldoet. De huidige oplossingen worden gevormd door in de praktijk gegroeide normen.

CITED heeft dus getracht een algemeen model te omschrijven dat op de verschillende sectoren van toepassing is en dat rekening houdt met alle partijen in de informatieketen. Het CITED-model omschrijft de maatregelen die noodzakelijk zijn tegen incidentele en opzettelijke piraterij. Dit model moet nu worden getest door middel van proefprojecten.

Bij gelegenheid van de hoorzitting van 7 en 8 juli 1994 is de vraag gesteld of de invoering van identificatiesystemen in de produkten noodzakelijk is. De betrokkenen hebben bevestigd dat deze systemen nut afwerpen en dat sommige ervan zelfs noodzakelijk zijn. Velen van hen hebben er ook de nadruk op gelegd dat deze systemen niet verplicht, maar vrijwillig zouden moeten zijn. Sommigen ook meenden dat deze systemen absoluut moeten worden beveiligd tegen vervalsing, want dat invoering ervan anders de toestand nog zou kunnen verergeren. Over de informatie die deze systemen moeten bevatten waren de meningen tenslotte sterk verdeeld. Terwijl sommigen denken dat de informatie volledig moet zijn en ook de identiteit van rechthebbenden moet bevatten, zijn anderen van mening dat zij beperkt moet blijven tot gegevens met betrekking tot het werk en/of de dienst zelf.

Dit probleem hangt vanzelfsprekend nauw samen met dat van de verkrijging en het beheer van rechten.

De kwestie van toekomstig communautair ingrijpen moet dus worden gezien in het licht van het subsidiariteitsprincipe en het normalisatiebeleid zoals dit is omschreven in het kader van de nieuwe aanpak. In ieder geval is het duidelijk dat, indien Lid-Staten ongecoördineerd bepaalde maatregelen invoeren die voorzien in een verbod om bepaalde produkten op de markt te brengen die niet voldoen aan de beschermingsnormen, dit het handelsverkeer zal belemmeren.

We willen nog vermelden dat een Lid-Staat in samenwerking met vakkringen en de Internationale Organisatie voor Normalisatie (ISO) stappen heeft ondernomen om een methode te ontwikkelen waarmee aan binaire digitale reeksen een "handtekening" van identificerende karakters wordt toegevoegd. Dit initiatief heeft er al toe geleid dat het principe van deze "handtekening" door de ISO wordt aangehouden. De aard en de samenstelling van deze identificatiekenmerken worden thans vastgesteld. Het is namelijk buitengewoon belangrijk dat dergelijke methodes internationale geldigheid verkrijgen. Het is tevens zaak te voorkomen dat sommige fabrikanten "eigen" systemen maken die een norm zouden opleggen waarmee commerciële superioriteit wordt gesteund.

De Gemeenschap zou eventueel bereid zijn geharmoniseerde technische beveiligingssystemen verplicht te stellen wanneer deze door de industrie zijn ontwikkeld en aanvaard.

4. Vragen

- 1) Denkt u dat de Gemeenschap, in samenwerking met de Lid-Statens, maatregelen zou moeten nemen die bewerkstelligen dat rekening wordt gehouden met :
 - identificatiecodes;
 - de normen voor beveiliging tegen het maken van digitale kopieën voor eigen gebruik;
 - andere technische voorzieningen voor identificatie en beveiliging tegen het maken van digitale kopieën voor eigen gebruik, wanneer deze door de industrie zullen zijn ontwikkeld en aanvaard?
- 2) Welke soort informatie zouden identificatiecodes moeten bevatten:
 - identificatie van het werk of de dienst;
 - identificatie van de eerste rechthebbenden;
 - identificatie van het werk of de dienst, de eerste rechthebbenden, licentiehouders en andere beheerders;
 - licentievoorwaarden voor eventuele kopers van een licentie?
- 3) Denkt u dat voor werken of diensten die afkomstig zijn uit een derde land en die geen identificatiesysteem zouden bevatten dat compatibel is met het in de Gemeenschap erkende systeem, een verbod zou moeten gelden om de interne markt binnen te komen?
- 4) Gesteld dat er technische systemen voor beveiliging tegen het maken van digitale kopieën voor privé-gebruik kunnen worden ontwikkeld en toegepast, welke andere regelgeving inzake systemen ter bescherming van de intellectuele eigendomsrechten tegen het maken van digitale kopieën voor eigen gebruik is dan noodzakelijk en mogelijk?
- 5) Indien er een geharmoniseerd technisch systeem voor beveiliging tegen het maken van digitale kopieën voor privé-gebruik zou worden ingevoerd, denkt u dat het dan moet worden verboden om apparaten te verkopen of importeren die geen systeem voor beveiliging tegen het maken van kopieën voor eigen gebruik bevatten dat compatibel is met het in de Gemeenschap erkende systeem?
- 6) Bent u van mening dat daadwerkelijke invoering van technische systemen voor beveiliging tegen het maken van kopieën voor privé-gebruik afhangt van internationale normalisatie?
- 7) Hoe zou men werken en diensten die tot het publiek domein behoren kunnen identificeren? Hoe kan men zorgen dat bescherming van werken en diensten door intellectuele eigendomsrechten niet remmend zal werken, of de toegang beperkt tot gegevens die behoren tot het publiek domein?

BIJLAGE**OVERZICHT VAN DE VRAGEN AAN
BETROKKENEN****INLEIDING****ALGEMENE VRAGEN**

1. Onder punt II A wordt een aantal onzekere factoren genoemd. Beschikt u over gegevens die de gestelde vragen met betrekking tot de ontwikkeling van de markt en van de nieuwe diensten kunnen helpen beantwoorden?
2. Welke factoren met betrekking tot het auteursrecht en naburige rechten zullen zich, volgens u, het best ontwikkelen en dienen met bijzondere voorrang behandeld te worden?
3. Zijn er in uw Lid-Staat comités, verslagen of studies of eventueel ontwerpen van regelgeving met betrekking tot de nieuwe nationale regels die in verband met het auteursrecht en naburige rechten binnen de informatiemaatschappij noodzakelijk zijn? Zo ja, is er een tijdschema vastgesteld?
4. Op welk niveau denkt u dat vragen inzake regelgeving met betrekking tot de intellectuele eigendom in de informatiemaatschappij behandeld moeten worden: nationaal, communautair of internationaal?
5. Is het in verband met het maken van multimediale produkten op basis van elementen van het culturele erfgoed nodig om regelgevende maatregelen te nemen die rekening houden met de noodzaak om het culturele erfgoed te beschermen? Zo ja, welke maatregelen?
6. De meeste werken en diensten die via de informatiesnelwegen worden aangeboden, genieten rechtsbescherming uit hoofde van rechten die overeenkomen met eigendomsrechten. In hoeverre en met welke parameters denkt u dat het mogelijk is om de waarde van dit auteursrecht en de naburige rechten te meten?
- 7a. Beschikt u over meer nauwkeurige economische en statistische gegevens, uitgesplitst volgens de economische sectoren (bijvoorbeeld uitgeverijen, audiovisuele sector, muziek, enz.) waarvoor de activiteiten op het gebied van de informatiemaatschappij van belang zijn? Welk percentage van de omzet van deze sectoren vertegenwoordigt de bescherming van het auteursrecht en naburige rechten?
- 7b. Beschikt u over specifieke economische gegevens of ramingen aan de hand waarvan kan worden vastgesteld wat de bijdrage is van de uit hoofde van het auteursrecht of naburige rechten beschermde activiteiten aan het economische proces van het creëren van diensten die via de informatie-snelweg verspreid worden?

- 7c. Beschikt u over statistieken of onderzoeksgegevens over de (kwalitatieve én kwantitatieve) werkgelegenheidsaspecten van de activiteiten in het kader van de informatiesnelwegen die door het auteursrecht of naburige rechten worden beschermd?
8. Denkt u dat betere bescherming van het auteursrecht en naburige rechten gunstig is voor het MKB en zo ja, voor welke sector in het bijzonder?
9. Hoe meent u dat de werkgelegenheid beïnvloed zou kunnen worden door de ontwikkeling van nieuwe activiteiten die door het auteursrecht of naburige rechten beschermd zijn in het kader van de nieuwe diensten die via de informatie-snelwegen verspreid worden?
10. Heeft u nog opmerkingen over kwesties die in dit deel niet aan de orde zijn geweest?

HOOFDSTUK ÉÉN: HORIZONTALE PROBLEMEN

AFDELING I: TOEPASSELIJK RECHT

1. Is het voor toepassing van het beginsel van het land van oorsprong noodzakelijk aanvullende criteria en elementen te bepalen? Zo ja, welke?
2. Denkt u dat het nodig is om, in verband met de toepassing van het beginsel van het land van oorsprong, een aantal bijkomende aanknopingspunten aan te wijzen? Zo ja, welke?
3. Denkt u dat het mogelijk is om in verband met het bepalen van de verantwoordelijkheidsketen, vast te stellen wie in elk stadium van de uitzending mogelijke actoren zijn? Zo ja, wilt u deze actoren dan noemen?
4. Moet in de Gemeenschap, in verband met de definitie van "uitzending" als handeling en gelet op de verschillende niveaus van rechtsbescherming, het beginsel van het land van oorsprong voor alle vormen van uitzending worden toegepast, ingeval van:
 - uitzendingen die uitsluitend afkomstig zijn uit een Lid-Staat;
 - uitzendingen afkomstig uit een Lid-Staat of uit een derde land dat de Berner Conventie in de versie van de Akte van Parijs van 1971 en de Conventie van Rome toepast;
 - alle uitzendingen afkomstig uit alle landen?
5. Indien het beginsel van het land van oorsprong als criterium wordt aanvaard, welke rechten en welke gebieden van het nationale recht moeten dan geharmoniseerd worden om te voorkomen dat men om opportuniteitsredenen van vestigingsplaats verandert of dat rechthebbenden hun rechtsbescherming verliezen:

- de uitzonderingen op de exclusieve rechten;
 - de vaststelling wie rechthebbende is;
 - de morele rechten;
 - andere rechten?
6. In hoeverre, op welke gebieden en op welke wijze moet de bescherming van rechthebbenden nog verbeterd worden in derde landen die de Berner Conventie en de Conventie van Rome toepassen, indien men het beginsel van het land van oorsprong wil toepassen?
 7. Als het beginsel van het land van oorsprong volgens u niet het geschikte uitgangspunt is, welke regels zou u dan willen toepassen?
 8. Denkt u dat de beschermende bepalingen rechthebbenden uit de Gemeenschap voldoende beschermen in geval van uitzending naar een derde land dat intellectuele eigendom onvoldoende bescherming biedt?
 9. Bent u van mening dat het op overeenkomsten toepasselijke recht geheel vrij gekozen moet kunnen worden of denkt u dat het verstandig is om de contractvrijheid te beperken:
 - in het algemeen;
 - zodanig dat bepaalde bijzondere elementen veilig worden gesteld, zoals morele rechten, billijke vergoeding of collectieve belangenbehartiging;
 - alleen indien de overeenkomst betrekking heeft op werken en diensten van rechthebbenden in de Europese Unie?

AFDELING II: UITPUTTING VAN RECHTEN EN PARALLELIMPORT

- 1) Moet er een regel worden ingevoerd waardoor internationale uitputting ten behoeve van houders van auteursrechten op dezelfde wijze wordt uitgesloten als in artikel 9, lid 2, van richtlijn 92/100/EEG, "verhuur"?
- 2) Moet het feit dat er met betrekking tot het verrichten van diensten geen sprake is van uitputting voor welk recht ook (zoals uitzendings-, doorgifte-, verhuurrecht) opnieuw worden bevestigd?
- 3) Hoe ziet u de hiervoor genoemde vragen in het kader van on-line netwerken die bestemd zijn om mondiaal te functioneren?
- 4) Is het naast elkaar bestaan van stelsels met en zonder internationale uitputting mogelijk?

HOOFDSTUK TWEE - SPECIFIEKE RECHTEN

AFDELING III: REPRODUKTIERECHT

- 1) Denkt u dat er voor de digitalisering van werken en diensten een exclusief reproductierecht moet gelden? Acht u het gerechtvaardigd dat er uitzonderingen op het uitsluitende karakter van dit recht zijn? Zo ja, welke en waarom?
- 2) Vindt u dat kopiëren voor eigen gebruik en reprografie van gedigitaliseerde werken en/of dienstverrichtingen anders dan computerprogramma's:
 - volledig onder dit reproductierecht zouden moeten vallen;
 - onder dit reproductierecht zouden moeten vallen, maar dat ten minste één kopie zou moeten zijn toegestaan (bijv. met het SCMS-systeem);
 - moeten worden toegestaan met of zonder stelsel van vergoedingen?

AFDELING IV: MEDEDELING AAN HET PUBLIEK

- 1) Onder welke voorwaarden kunnen de volgende handelingen worden beschouwd als vormen van privé-gebruik:
 - mededeling tussen twee particulieren via een netwerk;
 - mededeling tussen meerdere particulieren via een netwerk (elektronische prikborden ("bulletin-board service") bijvoorbeeld);
 - mededeling tussen een particulier en een bedrijf via een netwerk;
 - mededeling in het kader van een of meer bedrijven via een netwerk?
- 2) Denkt u dat het feit dat particulieren elkaar kennen of tot dezelfde familie behoren invloed heeft op het begrip mededeling aan het publiek in geval van doorgifte via het netwerk tussen meer dan twee personen?
- 3) In hoeverre heeft in geval van een punt-tot-punt-mededeling de hoedanigheid van de mededelenden (particulieren, bedrijven, openbare instellingen enz.) invloed op de omschrijving van de handeling als mededeling aan het publiek?
- 4) Bent u van mening dat het koppelen van een server waarop zich auteursrechtelijk beschermde werken bevinden aan een netwerk een handeling is waarbij auteursrechten en naburige rechten op het spel staan? Zo ja, welke rechten zijn hierbij betrokken? Zijn er bij uw weten wetgevingen die in dit opzicht een standpunt innemen?
- 5) Welke andere criteria of handelingen zouden volgens u bepalend moeten zijn voor de definitie van het begrip mededeling aan het publiek?

AFDELING V: UITZENDINGSRECHT/DIGITALE TRANSMISSIE

- 1) Zouden het verhuur- en uitleenrecht zoals omschreven in Richtlijn 91/250/EEG, "computerprogramma's" en Richtlijn 92/100/EEG "verhuur" bij uitbreiding van toepassing kunnen zijn op elektronische transmissie van punt tot punt? Denkt u dat het in dat geval aan te bevelen is bepaalde aspecten aan te passen? Zo ja, welke?
- 2) Beschikt u over gegevens aan de hand waarvan de economische gevolgen van het verhuur- en uitleenstelsel voor rechthebbenden en andere betrokken partijen kunnen worden ingeschat?
- 3) Wat zouden de gevolgen voor het midden- en kleinbedrijf zijn?

AFDELING VI: RECHT TOT DIGITALE OMROEPUITZENDING

- 1) Denkt u dat digitale omroepuitzendingen en de daarmee mogelijk geworden toename van het aantal kanalen de hoeveelheid grensoverschrijdende omroepuitzendingen zullen doen toenemen? Rechtvaardigt deze mogelijkheid volgens u een communautair ingrijpen of meent u dat het een theoretische mogelijkheid blijft?
- 2) Denkt u dat digitale omroepuitzendingen een reëel gevaar vormen voor houders van naburige rechten, die momenteel geen exclusief recht tot uitzending bezitten? Acht u de invoering van exclusieve rechten tot digitale omroepuitzending voor producenten van fonogrammen en films en voor uitvoerende kunstenaars in deze sectoren noodzakelijk, onder bepaalde voorwaarden het overwegen waard dan wel onaanvaardbaar?
- 3) Denkt u dat differentiatie tussen de verschillende uitzendingstechnieken het gemakkelijker kan maken om tot een oplossing te komen (d.w.z. alleen bepaalde vormen van digitale omroepuitzending, zoals kabelomroep, er onder laten vallen)?
- 4) Denkt u dat een verruiming van het recht van reproductie in de privé-sfeer, vergezeld van een strenge controle op de toepassing met behulp van technische voorzieningen die het kopiëren in ontvangstapparaten verhinderen, zou volstaan om de problemen van reproductie op grote schaal te voorkomen?

AFDELING VII: MORELE RECHTEN

- 1) Denkt u dat de verschillen tussen de Lid-Statens van dien aard zijn dat harmonisatie van de regelgeving inzake morele rechten noodzakelijk is? Wordt deze harmonisatie gerechtvaardigd door de huidige situatie?

- 2) Is het aanvaardbaar dat de mogelijkheid wordt geboden om kwesties die samenhangen met de morele rechten contractueel te regelen (waarbij de auteur op het moment dat het werk op het net komt of zelfs al bij de digitalisering wordt gevraagd toestemming te geven voor bepaalde wijzigingen ervan, zoals bijvoorbeeld nasynchronisatie, ondertiteling, verandering van formaat enz.)?
- 3) Zou het acceptabel zijn te bepalen dat er door het feit dat de auteur toestemming heeft gegeven voor digitalisering een vermoeden van toestemming voor bepaalde wijzigingen bestaat?
- 4) Denkt u dat collectieve overeenkomsten tussen auteurs en uitvoerende kunstenaars enerzijds en producenten en uitgevers anderzijds een geschikt middel zouden zijn om te bepalen welke wijzigingen aanvaardbaar zijn?
- 5) Denkt u dat onderhandelingen over dergelijke aangelegenheden gezamenlijk moeten worden gevoerd dan wel per sector (bijv. cinematografie, dagbladpers, bibliotheken, musea)?

HOOFDSTUK DRIE-VRAGEN MET BETREKKING TOT EXPLOITATIE VAN RECHTEN

AFDELING VIII: VERKRIJGING EN BEHEER VAN RECHTEN

- 1) Welke vorm en welk karakter zouden gecentraliseerde systemen waaraan alle houders van rechten en beheerders participeren, moeten hebben? Zou het systeem van een "gezamenlijk loket" wenselijk en/of voldoende zijn om het hoofd te bieden aan de informatiemaatschappij?
- 2) Moeten deze gecentraliseerde systemen beperkt blijven tot het toekennen van licenties voor de produktie van werken van multimediale aard of moeten zij algemene toepassing krijgen?
- 3) Acht u het denkbaar dat concurrerende systemen bestaan, d.w.z. systemen die dezelfde rechten bestrijken, in dezelfde Lid-Staat, in de gehele Gemeenschap of op wereldniveau (dus gecentraliseerde systemen die aanvullende categorieën of zelfs gelijke categorieën omvatten)? Hoe zou een dergelijke concurrentie in de praktijk werken?
- 4) Denkt u dat, doordat de informatiemaatschappij zich over de gehele wereld uitstrekt, licenties die door dergelijke systemen worden verleend mondiaal zullen zijn of zouden moeten zijn?
- 5) Denkt u dat territoriaal enger begrensde licenties kunnen worden gehandhaafd?
- 6) Denkt u dat de communautaire wetgeving gedragsregels zou moeten opstellen met betrekking tot gecentraliseerd beheer? Zo ja, aan welk soort regels moet dan worden gedacht: gedragsregels tussen concurrerende maatschappijen en systemen

onderling; regels ten aanzien van de betrekkingen tussen maatschappijen of systemen enerzijds en hun leden anderzijds; alle twee?

AFDELING IX: TECHNISCHE SYSTEMEN VOOR IDENTIFICATIE EN BEVEILIGING

- 1) Denkt u dat de Gemeenschap, in samenwerking met de Lid-Statens, maatregelen zou moeten nemen die bewerkstelligen dat rekening wordt gehouden met :
 - identificatiecodes;
 - de normen voor beveiliging tegen het maken van digitale kopieën voor eigen gebruik;
 - andere technische voorzieningen voor identificatie en beveiliging tegen het maken van digitale kopieën voor eigen gebruik, wanneer deze door de industrie zullen zijn ontwikkeld en aanvaard?
- 2) Welke soort informatie zouden identificatiecodes moeten bevatten:
 - identificatie van het werk of de dienst;
 - identificatie van de eerste rechthebbenden;
 - identificatie van het werk of de dienst, de eerste rechthebbenden, licentiehouders en andere beheerders;
 - licentievoorwaarden voor eventuele kopers van een licentie?
- 3) Denkt u dat voor werken of diensten die afkomstig zijn uit een derde land en die geen identificatiesysteem zouden bevatten dat compatibel is met het in de Gemeenschap erkende systeem, een verbod zou moeten gelden om de interne markt binnen te komen?
- 4) Gesteld dat er technische systemen voor beveiliging tegen het maken van digitale kopieën voor privé-gebruik kunnen worden ontwikkeld en toegepast, welke andere regelgeving inzake systemen ter bescherming van de intellectuele eigendomsrechten tegen het maken van digitale kopieën voor eigen gebruik is dan noodzakelijk en mogelijk?
- 5) Indien er een geharmoniseerd technisch systeem voor beveiliging tegen het maken van digitale kopieën voor privé-gebruik zou worden ingevoerd, denkt u dat het dan moet worden verboden om apparaten te verkopen of importeren die geen systeem voor beveiliging tegen het maken van kopieën voor eigen gebruik bevatten dat compatibel is met het in de Gemeenschap erkende systeem?
- 6) Bent u van mening dat daadwerkelijke invoering van technische systemen voor beveiliging tegen het maken van kopieën voor privé-gebruik afhangt van internationale normalisatie?
- 7) Hoe zou men werken en diensten die tot het publiek domein behoren kunnen identificeren? Hoe kan men zorgen dat bescherming van werken en diensten door intellectuele eigendomsrechten niet remmend zal werken, of de toegang beperkt tot gegevens die behoren tot het publiek domein?

ISSN 0254-1513

COM(95) 382 def.

DOCUMENTEN

NL

08 16

Catalogusnummer : CB-CO-95-421-NL-C

ISBN 92-77-92583-3

Bureau voor officiële publikaties der Europese Gemeenschappen

L-2985 Luxemburg